

תמונת מצב של האוכלוסייה הבדואית בנגב מדדים נבחרים הדוח השלישי והמסכם

ארוא מג'אדלה וצ'סלב קונסטנטינוב
דנה כהן יונתן אייל

הדוח כולל תקציר
בשפה הערבית

המחקר הוא חלק מסדרת מחקרי תוכנית החומש לפיתוח כלכלי חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב 2017-2021 אשר בוצעו בשיתוף האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב

עריכת לשון: רונית כהן בן-נון
תרגום לאנגלית (תקציר): חני מנור
תרגום לערבית (תקציר): ג'לאל חסן
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר, ענת פרקו טולדנו

עורכת ראשית: רויטל אביב מתוק

המחקר הוזמן על ידי האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב ומומן בסיועו

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | טבת תשפ"ד | דצמבר 2023

על מחקר תוכנית החומש (2017-2021) לאוכלוסייה הבדואית בנגב

מחקר תוכנית החומש נערך במימון משותף של האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב ושל מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. המחקר נמשך שלוש שנים וחצי וכלל מחקרי משנה במגוון נושאים ובהם חינוך, ילדים עם מוגבלויות, תעסוקה והרשויות המקומיות. כמו כן כלל המחקר מחקרי משנה בנושאי רוחב כמו מערך תוכניות העבודה אשר ליווה את תוכנית החומש; הערכים, הכוחות והאתגרים בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב ומנהיגיה; ותמונת מצב של האוכלוסייה הבדואית בנגב – מדדים נבחרים. מלבד זאת שולב במחקר דוח הערכה כוללת של תוכנית החומש.

המחקר נעשה בשיתוף בין האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב ובין מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. אנשי האגף הובילו את התוויית נושאי המחקר ונתנו משוב למחקרים עצמם. מכון ברוקדייל תכלל את המחקר ואחראי מקצועית לביצועו.

עוד פרסומים במסגרת מחקר תוכנית החומש

ברגר-טיקוצ'ינסקי, ט., אבו עסבה, ח., אניסמן, א., קלינברגר, א., הורן, ע., טוביה, נ. וזיו, י. (2023). זכאות לבגרות בבתי הספר הבדואים בנגב. מכון הנרייטה סאלד. <https://www.szold.org.il/wp-content/uploads/2023/>

ברגר-טיקוצ'ינסקי, ט., נאסר אבו-אלהיג'א, פ. ואניסמן, א. (2023). איכות ההוראה בקרב הבדואים בנגב. מכון הנרייטה סאלד. <https://www.szold.org.il/wp-content/uploads/2023/>

ליטמנוביץ, י., הרן, ד., לך, י., אור שרביט, ז. ומג'אדלה, א. (2023). הערכה כוללת של החלטת ממשלה מספר 2397: תוכנית לפיתוח כלכלי-חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב לשנים 2017-2021. דמ-23-964.

לך, י. (2023). פערי מידע בנוגע לאוכלוסייה הבדואית בנגב. דמ-23-929.

תירוש, א., כהן, ד., ברליון, ב., לוי-כובשי, א. וסומך, ס. (2023). דפוסי תעסוקה וחסמים לתעסוקה באוכלוסייה הבדואית בנגב: מחקר הערכה מסכמת. דמ-23-935. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

אור שרביט, ז., אייזיק, ע., קפרנוב, א., פלק, א. וריבקיין, ד. (2022). ערכים, כוחות ואתגרים של האוכלוסייה הבדואית בנגב ושל מנהיגיה. מ-22-217.

ברוך-קוברסקי, ר., גלעד, ע., זוהר, ל., קונסטנטינוב, ו., בן סימון, ב., אייזיק, ע. ומורן-גלעד, ל. (2022). נשירה בקרב תלמידים בחינוך
הבדואי בנגב. דמ-902-22.

בן רבי, ד., הרן, ד. ואייל, י. (2021). השפעות משבר הקורונה על האוכלוסייה הבדואית בנגב: דוח מסכם. דמ-870-21.
הרן, ד. ואייל, י. (עור'). (2021). תמציות מחקרים מתוכנית החומש לפיתוח כלכלי-חברתי של האוכלוסייה הבדואית בנגב לשנים
2021-2017 – תשתית הידע לתוכנית החומש הבאה. דמ-896-21.

הרן, ד., כהן, ד., מג'אדלה, א. ואייל, י. (2021). תוכנית "שער לאקדמיה" להשתלבות צעירים בדואים בנגב בהשכלה הגבוהה. מ-195-21.
לך, י., מג'אדלה, א., הפנר, מ. ואייל, י. (2021). התוכנית לפיתוח כלכלי-חברתי של האוכלוסייה הבדואית בנגב לשנים 2021-2017
(החלטת ממשלה 2397): הערכה כוללת – דוח ביניים. דמ-921-21.

לנטו, ט., שנהב, א. ודולב, ה., לוי-זוהר, א. וקדם-קדיש, ל. (2021). בחינת מערך תוכניות העבודה של "התוכנית לפיתוח כלכלי –
חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב 2017 – 2021 (ממשלת ישראל החלטה מספר 2397)": דוח מסכם. דמ-884-21.

לך, י., חג'אג'רא, ו. ואייל, י. (2021). התוכנית להעצמת הרשויות המקומיות הבדואיות במסגרת התוכנית לפיתוח כלכלי-חברתי
של האוכלוסייה הבדואית בנגב 2021-2017 (החלטת ממשלה 2397) – מחקר הערכה דוח ביניים: תמונת מצב עד סתיו 2020.
דמ-877-21.

סופר-פורמן, ח., ברלב, ל., וגדג', נ. (2021). ילדים עם מוגבלות באוכלוסייה הבדואית בנגב. דמ-883-21.

אייל, י., קינג, י., פרנקל, מ. ותירוש, א. (2018). התוכנית לקידום הצמיחה והפיתוח הכלכליים של האוכלוסייה הבדואית בנגב
(החלטת הממשלה 3708): דוח מסכם. דמ-772-18.

לוי, ד. וכאהן-סטרבצ'נסקי, פ. (2018). שילוב בדואים בהשכלה גבוהה – הערכת הפיילוט "שער לאקדמיה" במכללה האקדמית
ספיר. דמ-791-18.

תירוש, א. ואייל, י. (2018). מדדים חברתיים-כלכליים של האוכלוסייה הבדואית בנגב. דמ-774-18.

חסן-דאהר, ס. (2012). בדואים לעסקים – קידום ופיתוח של יזמות עסקית מגזר הבדואי בנגב. דמ-624-12.

קינג, י. ורענן, ר. (2011). מעברים: מרכז תעסוקתי קהילתי במגזר הבדואי בנגב – חורה ושגב שלום: הערכת התכנית. דמ-591-11.

את הפרסומים אפשר להוריד ללא תשלום מאתר מכון ברוקדייל: brookdale.jdc.org.il

תקציר

תוכנית החומש לפיתוח כלכלי-חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב לשנים 2017-2021 נועדה לסייע בצמצום פערים בין האוכלוסייה הבדואית בנגב לשאר האוכלוסייה בישראל. תקציב התוכנית עמד על 3.2 מיליארד ש"ח, ועיקרו הוקדש לחינוך והשכלה גבוהה, תעסוקה, תשתיות תחבורה ותחבורה ציבורית וחיזוק הרשויות המקומיות. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל ביצע את המחקר המלווה לתוכנית החומש עבור האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, במשרד הרווחה והביטחון החברתי, המופקד על יישום התוכנית.

אחד מתחומי המחקר כלל גיבוש של מערך מדדי איכות חיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב. המדדים מאפשרים בחינה מושכלת של המגמות בתחומי חיים מרכזיים בקרב אוכלוסייה זו ומשמשים מחוון למעקב אחר מצבה הכלכלי-חברתי על פני זמן. יש להדגיש כי בשל הפער בין מועד יצירת הנתונים למועד שבו הם זמינים למחקר, אין המדדים מתאימים למעקב אחר מצבים שבהם חלים שינויים משמעותיים בפרק זמן קצר. מלבד זאת יודגש כי עקב מגבלות בבסיסי הנתונים אשר עמדו לרשות צוות המחקר, חלק ניכר מן הנתונים המוצגים לא מתייחס למתגוררים במגורים בלתי מוסדרים.¹ כמו כן גם כאשר נכללו תושבי המגורים הבלתי מוסדרים בבסיס הנתונים, לא ניתן היה להפריד ביניהם ובין תושבי שמונה-עשר היישובים לצורכי השוואה והצגת ההבדלים.

רשימת המדדים לאוכלוסייה הבדואית בנגב מתבססת על מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי שמפרסמת מדי שנה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס). מערך המדדים הלאומי נקבע לאחר הליך מובנה של היועצות עם מומחים ושיתוף הציבור ובליווי מקצועי של ארגון ה-OECD.

בתהליך הגיבוש של מדדי איכות החיים ויישומם עבור האוכלוסייה הבדואית בנגב בוצעו שבעה שלבים:

- א. **סקירת ספרות.** סקירה של מדדים ממערך המדדים הלאומי ומדדים נוספים הרלוונטיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב.
- ב. **התייעצות עם בעלי עניין.** התייעצות עם אנשים באוכלוסייה הבדואית בנגב בנוגע למדדים המוצעים.
- ג. **גיבוש רשימת מדדים.** גיבוש רשימת המדדים אשר מתאימים לאוכלוסייה הבדואית בנגב.
- ד. **איתור מקורות מידע לבניית המדדים.** המדדים נבנו בהסתמך על מגוון מקורות, כגון הלמ"ס, המוסד לביטוח לאומי, המרכז הארצי למדידה והערכה ומשרד הבריאות.
- ה. **ניתוח המדדים והצגתם.** ניתוח המדדים לפי משתנים נבחרים (כגון שנים ומגדר), השוואה לקבוצות אוכלוסייה אחרות בישראל (יהודים בדרום, שאר יהודים, שאר ערבים, כלל האוכלוסייה)

¹ בדוח זה משמשים המונחים האלה לציון צורות התיישבות של האוכלוסייה הבדואית בנגב: **שמונה-עשר היישובים** – שמונה-עשר היישובים ברשויות המקומיות (עיר, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות); העיר רהט; המועצות המקומיות חורה, כסיפה, לקיה, ערערה בנגב, שגב שלום, תל שבע; יישובי המועצה האזורית אל-קסום: אום-בטין, א-סייד, דריג'את, כוחלה, מולדה, מכחול ותראבין א-צאנע; יישובי המועצה האזורית נווה מדבר: אבו קורינאת, קאסר א-סר, ביר הדאג' ואבו תלול. **מגורים בלתי מוסדרים** – מגורים מחוץ לשמונה-עשר היישובים.

1. **חישוב המגמה של האוכלוסייה הבדואית בנגב בכל מדד.** חישוב היחס בין ערך המדד בשנה האחרונה ובין ערך המדד בשנה הראשונה שבנוגע לה היו בידו נתונים.

2. **חישוב הפער בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין קבוצת השוואה, כולל שינוי בפער על פני זמן.** חושב היחס בין מדד האוכלוסייה הבדואית בנגב למדד קבוצת השוואה בנקודת זמן החישוב.

במסמך מוצגים 23 מדדים. המדדים מסווגים לפי שבעה תחומי חיים: חינוך והשכלה גבוהה; תעסוקה; בריאות; מעורבות אזרחית וממשל; דיור ותשתיות; רווחה אישית וחברתית; טכנולוגיות המידע.

הלוח להלן מסכם עבור כל מדד את הנתונים משנת המדידה הראשונה והאחרונה המוצגת בדוח, את המגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב במשך השנים ואת השינוי על פני זמן בפער בינה ובין האוכלוסייה היהודית בדרום (למעט מקומות אשר צוינה בהם קבוצת השוואה אחרת). ציון המגמה נקבע ביחס לכיוון הרצוי, כך למשל מגמת ירידה בשיעור תחלואת הסכרת – תירשם כמגמה חיובית. היכן שאין לשינוי בפער משמעות ברורה (למשל במדד התחלואה בסוכרת שבו שיעור התחלואה בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב נמוך לעומת קבוצת השוואה) לא צוינה מגמת הפער.

מגמות ופערים במדדים נבחרים

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
חינוך והשכלה גבוהה				
ממוצע ציונים במבחני המיצ"ב במתמטיקה בכיתות ח'		תש"ע-תשע"א	אין מגמת שינוי	לא חל שינוי בפער
		תשע"ז-תשע"ח	אין מגמת שינוי	בפער
		בדואים		
		יהודים		
ציונים במבחני המיצ"ב באנגלית בכיתות ח'		תש"ע-תשע"א	אין מגמת שינוי	צמצום בפער
		תשע"ז-תשע"ח	אין מגמת שינוי	צמצום בפער
		בדואים		
		יהודים		
אחוז הבנים הלומדים בכיתה י"ב, ביחס לגודל המחזור		2011	מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021	מגמה חיובית	צמצום בפער
		בדואים		
		יהודים בדרום		
אחוז הבנות הלומדות בכיתה י"ב ביחס לגודל המחזור		2011	מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021	מגמה חיובית	צמצום בפער
		בדואיות		
		יהודיות בדרום		

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה		מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
		2020	2010		
אחוז הזכאים לבגרות כללית – גברים	בדואים	28.5	19.3	מגמה חיובית	צמצום בפער
	יהודים	59.3	45.9		
אחוז הזכאים לבגרות כללית – נשים	בדואיות	57.9	38.7	מגמה חיובית	צמצום בפער
	יהודיות	71.1	60.2		
אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות ביחס לגודל המחזור – גברים	בדואים	17.3	12.7	מגמה חיובית	לא חל שינוי בפער
	יהודים	52.1	40.4		
אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות ביחס לגודל המחזור – נשים	בדואיות	42.8	28.2	מגמה חיובית	צמצום בפער
	יהודיות	62.5	51.3		
ציון פסיכומטרי ממוצע	בדואים	437	393	מגמה חיובית	צמצום בפער
	יהודים בדרום	562	536		
ציון יע"ל ממוצע (בחינת ידע בעברית)	בדואים	86.0	76.0	מגמה חיובית	צמצום בפער
	שאר ערבים	93.6	92.0		
אחוז כלל מקבלי תארים ביחס לבני 20-29	בדואים	1.2	0.9	מגמה חיובית	צמצום בפער
	יהודים בדרום	8.6	9.1		
אחוז מקבלי תארים מכלל הלומדים – תחומים נבחרים	בדואים	7.6	4.0	מגמה חיובית	צמצום בפער
	יהודים בדרום	25.6	21.7		

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
תעסוקה				
אחוז התעסוקה – גברים	בדואים יהודים בדרום	2021	 אין מגמת שינוי	לא חל שינוי בפער
		2010		57.8
אחוז התעסוקה – נשים	בדואיות יהודיות בדרום	2021	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2010		27.2
ממוצע שכר שכירים – גברים (בש"ח), במחירי 2019	בדואים יהודים בדרום	2019	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2010		8,682
ממוצע שכר שכירים – נשים (בש"ח), במחירי 2019	בדואיות יהודיות בדרום	2019	 מגמה חיובית	לא חל שינוי בפער
		2010		5,885
אחוז השכירים המשתכרים שכר נמוך משכר המינימום	בדואים יהודים בדרום	2019	 אין מגמת שינוי	התרחבות בפער
		2010		56.4
		39.3		41.8

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
בריאות				
תמותת תינוקות (ל-1,000 לידות חי)	בדואי יהודים בדרום	2010	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2020		
אחוז תחלואת גברים בני 65-74 בסוכרת	בדואים יהודים בדרום	2012	 מגמה שלילית	לא צוינה מגמת הפער^^
		2019		
אחוז תחלואת נשים בנות 65-74 בסוכרת	בדואיות יהודיות בדרום	2012	 מגמה שלילית	לא צוינה מגמת הפער^^
		2019		
מעורבות אזרחית וממשל				
אחוז נותני אמון בממשלה	בדואים יהודים בדרום	2015-2016	 מגמה שלילית	לא חל שינוי בפער
		2019-2021		
אחוז המעריכים כי תפקוד הרשות המקומית הוא טוב	בדואים יהודים בדרום	2015	 מגמה שלילית	התרחבות בפער
		2021		
אחוזי הצבעה בבחירות לכנסת	בדואים יהודים בדרום	בחירות לכנסת ה-19	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		בחירות לכנסת ה-25		

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
דירור ותשתיות				
אחוז המרוצים מן התחבורה הציבורית	בדואים יהודים בדרום	2014	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021-2019		
		54.3		59.4
		67.7		70.0
ממוצע הנסיעות ל-1,000 איש [^]	רהט אילת וקריית גת	2015	 מגמה חיובית	לא צוינה מגמת הפער ^{^^}
		2020		
		49.8		65.9
		45.0		64.6
ממוצע הנסיעות ל-1,000 איש בעיירות	עיירות בדואיות עיירות יהודיות	2015	 מגמה חיובית	התרחבות בפער
		2020		
		43.9		53.1
		71.0		134.5
אחוז השטח הבנוי המשורת בתחבורה ציבורית [^]	רהט אילת וקריית גת	2015	 מגמה שלילית	לא צוינה מגמת הפער ^{^^}
		2020		
		74.2		71.7
		73.5		70.8
אחוז השטח הבנוי המשורת בתחבורה ציבורית בעיירות	עיירות בדואיות עיירות יהודיות	2015	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2020		
		33.4		35.2
		75.0		72.2

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
רווחה אישית וחברתית				
אחוז החשים אפליה בעת הריאיון עימם	בדואים יהודים בדרום	2016-2015	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021-2019		
		44.6		41.9
		19.7		18.6
אחוז המרוצים מן החיים	בדואים יהודים בדרום	2011-2010	 מגמה שלילית	התרחבות בפער
		2021-2019		
		78.1		54.8
		87.7		89.2
טכנולוגיות מידע				
אחוז המשתמשים באינטרנט	בדואים יהודים בדרום	2011-2010	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021-2019		
		40.5		62.0
		69.8		89.7
מספר מטרות השימוש באינטרנט	בדואים יהודים בדרום	2011-2010	 אין מגמת שינוי	התרחבות בפער
		2021-2019		
		3.1		3.2
		3.7		4.6

^ מפאת קוצר המקום, בלוח לא הוצגו נתוני המועצות האזוריות. נמצא כי גם במועצות האזוריות יש מגמת שיפור במדדים: (1) נסיעות בתחבורה ציבורית ל-1,000 איש; (2) השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי (2020-2015). הנתונים המלאים של המועצות האזוריות מובאים בגוף הדוח.

^^ במקומות אלו לא צוינה מגמת השינוי בפער מכיוון שאין לה משמעות ברורה.

הערות ללוח:

- המונח "מגמה חיובית" מתייחס למצב שבו חלה עלייה של יותר מ-0.5% בממוצע לשנה במדד בקרב אוכלוסיית הבדואים. בדומה, המונח "מגמת ירידה" מתייחס למצב שבו חלה ירידה של יותר מ-0.5% בממוצע לשנה במדד בקרב אוכלוסיית הבדואים.
- המונח "צמצום בפער" מתייחס למצב שבו חלה ירידה של יותר מ-0.5% בממוצע לשנה בפער. בדומה, המונח "התרחבות בפער" מתייחס למצב שבו חלה עלייה של יותר מ-0.5% בממוצע לשנה בפער.
- במקרים שבהם חלו בנתונים שינויים ניכרים משנה לשנה, חושבו המגמה והפער לפי ממוצע דו-שנתי בתחילת התקופה ובסיומה.

דברי תודה

אנו מכירים תודה לעמיתינו אורן תירוש ממכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל על הייעוץ בניתוח הנתונים של המוסד לביטוח לאומי, ולדמיטרי רומנוב על הייעוץ הסטטיסטי. נודה ליאיר חירותי, מנהל תחום תכנון אסטרטגי באגף בכיר לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, על הליווי, ההכוונה והסיוע, וכן ליריב מן, מנהלו היוצא של אגף בכיר לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, אשר יזם ודחף את כתיבת המסמך כחלק בלתי נפרד מן המחקר הכולל של תוכנית החומש לפיתוח כלכלי-חברתי בחברה הבדואית בנגב לשנים 2017-2021.

תוכן עניינים

1	1. רקע
1	2. מטרת בניית המדדים
2	3. תהליך גיבוש מדדי איכות חיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב
3	4. מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן ברמה הלאומית
5	5. שיקולים לבחירת מדדי איכות חיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב
6	6. תחומי איכות חיים בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב
7	6.1 חינוך והשכלה גבוהה
33	6.2 תעסוקה
39	6.3 בריאות
46	6.4 מעורבות אזרחית וממשל
52	6.5 דיור ותשתיות
61	6.6 רווחה אישית וחברתית
66	6.7 טכנולוגיות המידע
75	7. מגבלות המחקר
76	8. השוואה בין הבדואים בנגב ליהודים בדרום לפי מדד
78	9. סיכום
78	9.1 מגמות ופערים בכלל המדדים
85	רשימת מקורות
87	נספח א: רשימת מדדים לאיכות חיים, קיימות וחוסן לאומי (למ"ס)

רשימת תרשימים

9	תרשים 1: ציוני מיצ"ב במתמטיקה בכיתה ח' בשנים תש"ע-תשע"ח (2018-2009)
10	תרשים 2: ציוני מיצ"ב במתמטיקה בכיתה ח' בשנים תשע"ז-תשע"ח (2017-2016), בממוצע, בחלוקה לפי מין
11	תרשים 3: ציוני מיצ"ב באנגלית בכיתה ח' בשנים תש"ע-תשע"ח (2018-2009)
12	תרשים 4: ציוני מיצ"ב באנגלית בכיתה ח' בשנים תשע"ז-תשע"ח (2017-2016), בממוצע, בחלוקה לפי מין
13	תרשים 5: בנים ובנות הלומדים בכיתה י"ב בשנים 2021-2010
14	תרשים 6: בנים הלומדים בכיתה י"ב בשנים 2021-2010
15	תרשים 7: בנות הלומדות בכיתה י"ב בשנים 2021-2010

- 16 תרשים 8: שיעור הזכאים והזכאיות לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטאות בשנים 2020-2010
- 17 תרשים 9: שיעור הבנים הזכאים לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטאות בשנים 2020-2010
- 18 תרשים 10: שיעור הבנות הזכאיות לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטאות בשנים 2020-2010
- 19 תרשים 11: שיעור הזכאים והזכאיות לבגרות כללית בשנים 2020-2010
- 20 תרשים 12: שיעור הזכאים לבגרות כללית בשנים 2020-2010
- 21 תרשים 13: שיעור הזכאיות לבגרות כללית בשנים 2020-2010
- 22 תרשים 14: ממוצע ציוני הבחינה הפסיכומטרית בשנים 2021-2010
- 23 תרשים 15: ממוצע ציוני הבחינה הפסיכומטרית בשנים 2021-2019, לפי מגדר
- 23 תרשים 16: ממוצע ציוני הבחינה הפסיכומטרית בשנים 2021-2020, לפי התחומים השונים
- 25 תרשים 17: ממוצע ציוני יע"ל בשנים 2021-2010
- 26 תרשים 18: ממוצע ציוני יע"ל בשנים 2021-2020, לפי מגדר
- 27 תרשים 19: שיעור מקבלי תואר בוגר ביחס לבני 20-29 בשנים תשע"א-תשפ"א (2021-2009)
- 28 תרשים 20: שיעור הבנים מקבלי תואר בוגר ביחס לאוכלוסיית בני 20-29 בשנים תש"ע-תשפ"א (2021-2010)
- 29 תרשים 21: שיעור הבנות מקבלות תואר בוגר ביחס לשאר בנות 20-29 בשנים תש"ע-תשפ"א (2021-2010)
- 30 תרשים 22: שיעור מקבלי תארים בקרב יהודים בדרום בתחומי לימוד שונים בשנת 2021
- 31 תרשים 23: שיעור מקבלי תארים בקרב בדואים בנגב בתחומי לימוד שונים בשנת 2021
- 32 תרשים 24: שיעור מקבלי תארים בתחומים רפואה, הנדסה ומדעי הטבע, מכלל מקבלי התארים בשנים 2021-2020
- 34 תרשים 25: שיעור התעסוקה של גברים בני 25-54 בשנים 2021-2010
- 35 תרשים 26: שיעור התעסוקה של נשים בנות 25-54 בשנים 2021-2010
- 36 תרשים 27: שכר שכירים ממוצע לגברים לחודש עבודה בשנים 2019-2010
- 37 תרשים 28: שכר שכירים ממוצע לנשים לחודש עבודה בשנים 2019-2010
- 38 תרשים 29: שיעור השכירים המשתכרים שכר נמוך משכר המינימום בשנים 2019-2010
- 40 תרשים 30: שיעור תמותת תינוקות ל-1,000 לידות חי בשנים 2020-2010
- 41 תרשים 31: שיעור תמותת תינוקות ל-1,000 לידות חי, לפי סיבות המוות בשנים 2020-2018, בממוצע
- 42 תרשים 32: סיבות לתמותת תינוקות בשנים 2020-2018
- 43 תרשים 33: שיעור הנשים החולות בסוכרת בגילים 65-74 בשנים 2019-2012
- 44 תרשים 34: שיעור הגברים החולים בסוכרת בגילים 65-74 בשנים 2019-2012
- 44 תרשים 35: שיעור הגברים החולים בסוכרת ביחס לגודל האוכלוסייה, בחלוקה לקבוצות גיל בשנת 2019
- 45 תרשים 36: שיעור הנשים החולות בסוכרת ביחס לגודל האוכלוסייה, בחלוקה לקבוצות גיל בשנת 2019

- 47 תרשים 37: שיעור נותני האמון בממשלה בשנים 2015-2021
- 48 תרשים 38: שיעור נותני האמון בממשלה בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי מגדר
- 49 תרשים 39: שיעור המעריכים את תפקוד הרשות המקומית כטוב בשנים 2015, 2018, 2019 ו-2021
- 50 תרשים 40: שיעור המעריכים את תפקוד הרשות המקומית כטוב בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי מגדר
- 51 תרשים 41: מצביעים לכנסות ה-19-25 בשנים 2013-2022
- 53 תרשים 42: שיעור המרוצים מן התחבורה ציבורית בשנים 2014-2021
- 54 תרשים 43: שיעור המרוצים מן התחבורה הציבורית בשנים 2019-2021, בממוצע, לפי מגדר
- 55 תרשים 44: מספר ממוצע של נסיעות אזוריות בשבוע ל-1,000 איש ברהט, אילת וקריית גת (2015-2020)
- 56 תרשים 45: נסיעות אזוריות בשבוע ל-1,000 איש בעיירות, בממוצע (2015-2020)
- 57 תרשים 46: נסיעות אזוריות בשבוע ל-1,000 איש ביישובים קטנים, בממוצע (2015-2020)
- 58 תרשים 47: אחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי ברהט, אילת וקריית גת (2015-2020)
- 59 תרשים 48: אחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי בעיירות (2015-2020)
- 60 תרשים 49: אחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי ביישובים קטנים (2015-2020)
- 62 תרשים 50: שיעור החשים אפליה בשנים 2015-2021
- 63 תרשים 51: שיעור החשים אפליה בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי מגדר
- 64 תרשים 52: שיעור החשים אפליה בשנים 2017-2021, בממוצע, לפי תחום
- 65 תרשים 53: שיעור המרוצים מן החיים בשנים 2010-2021
- 67 תרשים 54: שיעור השימוש באינטרנט בשנים 2010-2021
- 68 תרשים 55: שיעור השימוש באינטרנט בשנים 2021-2019, בממוצע, לפי מגדר
- 69 תרשים 56: שיעור השימוש באינטרנט בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי גיל
- 71 תרשים 57: מספר מטרות השימוש באינטרנט מבין כלל המשתמשים בשנים 2010-2021, בממוצע
- 72 תרשים 58: מספר מטרות השימוש באינטרנט מבין כלל המשתמשים בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי מגדר
- 37 תרשים 59: שיעור המשתמשים באינטרנט למטרות שונות מבין כלל המשתמשים בשנים 2017-2021, בממוצע
- 74 תרשים 60: מספר מטרות השימוש באינטרנט מבין כלל המשתמשים בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי גיל
- 77 תרשים 61: השוואה בין בדואים ליהודים בדרום בכל המדדים

רשימת לוחות

1. רקע

ב-12.2.2017 התקבלה החלטת ממשלה מספר 2397 – תוכנית חומש לפיתוח כלכלי-חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב לשנים 2017-2021. ההחלטה נועדה לסייע בצמצום פערים בין אוכלוסייה זו ובין שאר האוכלוסייה בישראל, והתמקדה בתחומי החינוך והשירותים החברתיים, התעסוקה, התשתיות ופיתוח השלטון המקומי. ההחלטה הגדירה ארבע מטרות מרכזיות: (1) שיפור במצבה החברתי-כלכלי של האוכלוסייה הבדואית בנגב בד בבד עם חתירה לצמצום הפערים בין אוכלוסייה זו לכלל אוכלוסיית המדינה; (2) חיזוק הרשויות המקומיות, שיפור מצבן הכלכלי, ביסוסן בהיבט המנהלי והארגוני והעלאת רמת השירות שלהן לאזרח; (3) שילוב האוכלוסייה הבדואית בנגב בחברה ובכלכלה הישראלית; (4) ביסוס היישובים הבדואיים מן ההיבט הכלכלי, החברתי והקהילתי לשם שיפור רמת החיים והבטחת עתיד הדורות הבאים. תקציב ההחלטה עמד על 3.2 מיליארד ש"ח.

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל מבצע את המחקר המלווה לתוכנית החומש. המחקר המלווה נעשה עבור האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב במשרד הרווחה והביטחון החברתי, אשר מופקד על יישום תוכנית החומש¹. אחד מתחומי פעילות המחקר כולל בנייה של מערך מדדים לאוכלוסייה הבדואית בנגב אשר יספקו תמונת מצב וישקפו את מצב האוכלוסייה במגוון תחומי חיים. הדוח המוגש בזה הינו הדוח האחרון והמעודכן אשר הציגו את תמונת המצב של אוכלוסיית הבדואים בנגב.

2. מטרת בניית המדדים

לבניית מערך המדדים לאוכלוסייה הבדואית בנגב שלוש מטרות:

א. הצגת תמונה רב-ממדית של מצב האוכלוסייה הבדואית בנגב

ב. שיקוף של מגמות השינוי במגוון תחומי חיים, לפני יישום ההחלטה ובמהלכה

ג. השוואה של מצב האוכלוסייה בתחומים השונים לאוכלוסיות השוואה רלוונטיות

המדדים יעמדו לרשות האגף לפיתוח כלכלי חברתי בחברה הבדואית בנגב, בעלי עניין וכלל האוכלוסייה. המדדים יאפשרו בחינה מושכלת של המגמות בתחומי חיים מרכזיים בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב, וישמשו מחוון למעקב אחרי מצבה החברתי-כלכלי על פני זמן. כדי ליצור מערך מדדים נגיש וקל לשימוש נבחרו 23 מדדים עיקריים בלבד.

יש להדגיש כי מכיוון בשל הפער בין מועד יצירת הנתונים למועד שבו הם זמינים למחקר, אין המדדים מתאימים למעקב אחר מצבים שבהם חלים שינויים משמעותיים בפרק זמן קצר.

¹ בעת הזמנת הדוח היה האגף משויך למשרד החקלאות ופיתוח הכפר, במסגרת הקמת הממשלה ה-35 עבר למשרד הכלכלה והתעשייה ולאחר מכן למשרד הרווחה והביטחון החברתי.

3. תהליך גיבוש מדדי איכות חיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב

רשימת המדדים במחקר התבססה על מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: ה"למ"ס) מדי שנה. מערך המדדים הלאומי נקבע לאחר הליך מובנה של היועצות עם מומחים ושיתוף הציבור ובליווי מקצועי של ארגון ה-OECD (ה"למ"ס, 2016).

תהליך הגיבוש והבנייה של מדדי איכות החיים כלל שבעה שלבים:

- א. **סקירת ספרות** – סקירה של מדדים רלוונטיים שנעשה בהם שימוש על ידי ממשלת ישראל במסגרת מערך המדדים הלאומי. הסקירה כוללת את תהליך בניית המדדים, תחומי החיים שמדדים אלו משקפים ומקורות המידע הרלוונטיים. חשוב לציין שתהליך בניית המדדים עצמו, שהותווה על ידי גופים מקצועיים, סיפק תובנות על אודות התהליך המומלץ לבניית מדדי איכות חיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב. בסוף שלב זה הוצעו 19 מדדים בשבעה תחומי חיים.²
- ב. **התייעצות עם בעלי עניין** – שליחת בקשת התייעצות ל-18 אנשים ממגוון תחומים: אקדמיה, מגזר שלישי, ממשלה ושלטון מקומי. כל אחד מן היועצים התבקש לדרג את חשיבותו של כל אחד מן המדדים להערכה הכללית של איכות החיים בקרב הבדואים, ולדרג את חשיבות הממד בתחום החיים הספציפי שהמדד משקף. כמו כן התבקשו היועצים להציע מדדים רלוונטיים על פי שיקול דעתם. מבין 18 בקשות שנשלחו, 11 נענו.
- ג. **החלטה על רשימת המדדים** – בהסתמך על מהלך ההיועצות, הוחלט לעדכן את רשימת המדדים, כולל ויתור על מדדים לא רלוונטיים או שנויים במחלוקת, כגון שביעות רצון מפארקים ושטחים ירוקים ושכיחות פוליגמייה.
- ד. **איתור הנתונים לבניית המדדים** – איתור הנתונים וכנייה לגורמים רלוונטיים בבקשה להשלמתם במקרה הצורך (ה"למ"ס, משרדי הממשלה, המוסד לביטוח לאומי, המרכז הארצי לבחינות והערכה ועוד).
- ה. **ניתוח הנתונים שהושגו והצגתם בדוח** – בשלב זה נותחו הנתונים שהתקבלו ופולחו לפי משתנים נבחרים (כגון שנים, מגדר). כמו כן בוצעו השוואות לקבוצות אוכלוסייה אחרות באוכלוסייה הישראלית. קבוצות השוואה העיקריות במסמך הן יהודים בדרום, שאר האוכלוסייה הערבית בארץ, שאר היהודים בארץ וכלל האוכלוסייה. ההשוואה לקבוצות אלו נעשתה בכל מדד שבו הנתונים אפשרו זאת. במדדים שבהם הדבר לא התאפשר נבחרו קבוצות רלוונטיות אחרות. יצוין כי הנתונים המוצגים במסמך מתייחסים למוצע הנתונים הרלוונטי לכל קבוצה בתקופת הזמן הנדונה, ללא התייחסות לנתונים סטטיסטיים נוספים כמו שונות או חציון.
- ו. **חישוב המגמה של האוכלוסייה הבדואית בנגב בכל מדד** – כדי לחשב את שיעור השינוי במדד באוכלוסייה הבדואית במשך השנים, חושב היחס בין ערך המדד בשנה האחרונה ובין ערך המדד בשנה הראשונה שבנוגע לה היו בידינו נתונים. שיעור השינוי חולק במספר השנים, לחישוב השינוי השנתי הממוצע. עלייה או ירידה של יותר מ-0.5% בממוצע בשנה ייחשבו שינוי מגמה (חיובית או שלילית).

² במהלך העבודה חלו שינויים, ובעקבותיהם הגיע סך המדדים ל-23.

ז. **חישוב הפער בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין קבוצות ההשוואה, כולל שינוי בפער על פני זמן** – כדי לחשב את הפער בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין קבוצות ההשוואה (בדרך כלל יהודים בדרום), חושב היחס בין מדד האוכלוסייה הבדואית למדד קבוצות ההשוואה בנקודת זמן החישוב. הפער בין האוכלוסייה הבדואית לאוכלוסייה ההשוואה חושב בשנה הראשונה ובשנה האחרונה שבנוגע להן יש בידינו נתונים. הפרש הפערים נתן אומדן למגמה של הפער במשך השנים. לקבלת שינוי ממוצע שנתי חולק הפרש הפערים למספר שנות החישוב. צמצום בפער של 0.5% בממוצע בשנה או יותר, נחשב לשינוי בגודל הפער (צמצום או הרחבה של הפער בין האוכלוסיות). יודגש כי מכיוון שהפער מחושב כיחס בין האוכלוסיות, ייתכן מצב שבו הפער יגדל על פני זמן בערכו המוחלט אך יקטן באופן יחסי. נוסף על כך, צמצום או הרחבה של הפער לא מציינים בהכרח שינוי חיובי או שלילי, התלוי במצב הראשוני של האוכלוסיות וביחס ביניהן.

4. מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן ברמה הלאומית

ב-2012.12.2 התקבלה החלטת הממשלה מספר 5255 בעניין קביעת מדדים לאיכות חיים, קיימות וחוסן לאומי, לשיפור היכולת של ממשלת ישראל לגבש אסטרטגיה כלכלית-חברתית. בהחלטה נכתב כי העלייה ביוקר המחיה, הפערים החברתיים ההולכים וגדלים והביקוש הגובר למשאבי הטבע חידדו את הצורך בפיתוח מדדים אלו. במטרה לגרום לעלייה באיכות חיי התושבים, התעורר הצורך לבחון את איכות החיים במגוון כלים ומדדים מכל תחומי החיים אשר ייצגו מגוון שכבות באוכלוסייה, הן במרכז הן בפריפריה. בעקבות החלטה זו פתחה הממשלה בתהליך לגיבוש מדדי איכות חיים לישראל. התהליך כלל חמישה שלבים מרכזיים:

1. מינוי ועדת היגוי בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה, יושב ראש המועצה הלאומית לכלכלה במשרד ראש הממשלה, מנכ"ל משרד האוצר ומנכ"ל המשרד להגנת הסביבה, לשם גיבוש ואישור של מתווה מדדי איכות חיים.
 2. מינוי פורום מייעץ בהובלת המועצה הלאומית לכלכלה, הלמ"ס, בנק ישראל והמשרד להגנת הסביבה. פורום זה נועד לסייע בגיבוש המלצות בנוגע לתחומי המדידה, יצירת מתווה לתהליך שיתוף הציבור, הנגשת המידע לציבור ולממשלה וכן גיבוש מתווה לחיבור המדדים למדיניות.
 3. הקמת צוות מומחים בשיתוף OECD.
 4. הקמת צוותי עבודה תחומיים בין-מגזריים לשם שרטוט המתווה המתאים לגיבוש מערכת מדדי איכות החיים. צוותים אלו התייעצו עם נציגי אקדמיה, ארגוני חברה אזרחית ומומחים מן העולם.
 5. מהלך היועצות עם הציבור כדי להבטיח שהמערכת שתפותח אכן תשקף את העמדות בקרב הציבור בנוגע לאיכות החיים. לצורך יצירת מסגרת זו, זיהה OECD שלושה תחומי מדידה שעליהם, לגישתו, צריכה מדידת הִשְׁלוּמוֹת (wellbeing) להישען:
1. תנאי מחיה חומריים: רווחה כלכלית הכוללת מדדים של הכנסה, עושר ודיוור. תחום מדידה זה כולל גם מדדים מקובלים כגון התמ"ג (תוצר מקומי גולמי).

2. איכות חיים: מדדים המתייחסים להיבטים נוספים של שלומות האדם בתחומים של חברה, כלכלה וסביבה. בתחום מדידה זה כלולים נושאי בריאות, חינוך, מעורבות ולכידות חברתית, איכות סביבה.

3. קיימות – רווחה על פני זמן: מדדים אלה בוחנים עד כמה אפשר לשמר לעתיד את איכות החיים הנמדדת בהווה. הם מבוססים על גישת ההון ובוחנים שימור של סוגי ההון השונים (כלכלי, טבעי, חברתי ואנושי).

ב-19.4.2015 התקבלה החלטת הממשלה מספר 2494 אשר מאשרת את המלצת ועדת ההיגוי למערכת מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי. ההחלטה מפרטת את רשימת המדדים, מאשרת את התוכנית לפיתוחם ופרסומם, לרבות תקציב ולוחות זמנים, ובין השאר מטילה על הסטטיסטיקן הממשלתי לפרסם אחת לשנה את מערכת מדדי איכות החיים ולפעול להנגשתה לציבור.

הפרסום הראשון של דוח המדדים במתכונתו העדכנית יצא לאור בשנת 2016 (ממשלת ישראל, 2016). דוח מדדי איכות החיים כולל הצגה של הנתונים העדכניים של המדדים ברמה הלאומית, השוואות בין קבוצות אוכלוסייה שונות, השוואות בין-לאומיות והתייחסות לשינויים במדדים לעומת שנים קודמות.

באתר ה"למ"ס מכורסמים כ-70 מדדים המשקפים את איכות החיים, הקיימות והחוסן של האוכלוסייה בישראל, על פני עשרה תחומי חיים (לפירוט של כלל המדדים המרכיבים את תחומי החיים ראו נספח א'). חשוב לציין כי תשעה תחומי חיים נקבעו על בסיס עבודתה של ועדת ההיגוי, הפורום המייעץ ושאר הצוותים, ושניים נוספו בעקבות שיתוף הציבור.

א. **רמת חיים חומרית** – תחום זה מתמקד ברמת ההכנסות ובעושר של משקי הבית בישראל, וכן בניתוח אופן ההתפלגות של משתנים אלו (אי-שוויון). היקף ההון של משק בית והשימוש בו הם רכיבים חיוניים המשפיעים ישירות על איכות החיים. משאבים כלכליים מגדילים את החופש לבחור בסגנון חיים מסוים ומקנים הגנה מפני סיכונים כלכליים ואישיים.

ב. **מעורבות אזרחית וממשל** – מגוון הפעילויות שבהן תושבי המדינה משמיעים את קולם ומשתתפים בתהליכים פוליטיים וציבוריים, כמו גם מידת האמון של הציבור במוסדות השלטון, משפיעים על איכות החיים של כלל התושבים, ומעצבים את המרחב המשותף – הפוליטי, הציבורי והחברתי.

ג. **איכות התעסוקה** – תעסוקה משפיעה על שגרת החיים של התושבים, ואיכותה משפיעה על שביעות הרצון שלהם ועל איכות חייהם. ישנה חשיבות רבה לתפקיד שאנשים ממלאים בעבודתם, לסביבת העבודה, וכן לתנאים ולביטחון התעסוקתי במקום העבודה. כמו כן חשוב האיזון שבין העבודה למשפחה ולחיים הפרטיים.

ד. **חינוך, השכלה וכישורים** – חשיבותם באה לידי ביטוי ברמה החברתית, בשל היותם מפתח ליצירת חברה בעלת יכולות, יצירתיות ויצרנות, ובשל הפוטנציאל הטמון בהם למימושם של ערכים משמעותיים כסובלנות וניעות חברתית.

ה. **סביבה** – הסביבה הטבעית כוללת את השטחים הפתוחים ואת מגוון המינים בטבע. היא הבית והחממה המאפשרים יצירה ישראלית, הון תרבותי, מדעי ואינטלקטואלי, וכן את החיים והעשייה של החברה. בתחום זה חשוב למדוד את כל מה שמשפיע על המערכות האקולוגיות, על מצב משאבי הטבע ועל בריאות האדם.

- ו. **בריאות** – בריאות הפרט והאופן שבו הוא חווה את בריאותו מגדירים חלק מהותי מאיכות חייו ומרווחתו. שמירה על רמת בריאות נאותה של האוכלוסייה תורמת לשיפור היבטים נוספים באיכות חייו של אדם. כך למשל, בריאות טובה מקדמת השתלבות בשוק העבודה, השתתפות במסגרות חינוך וכן קיום של פעילות חברתית.
- ז. **רווחה אישית וחברתית** – תחום זה כולל התייחסות לקשרים החברתיים ולפעילות החברתית של הפרט, לצד תחושותיו הסובייקטיביות בעניין רווחה וחוסן אישי. חברה בעלת הון חברתי גבוה היא חברה שבה סיכויים גבוהים יותר לשיתופי פעולה בין האזרחים. רכיביו השונים של התחום מהותיים לאיכות חיים, משום שהם מספקים נקודת משען בשעות קשות, ומחזקים את תחושת הביטחון של אדם בנוגע לחייו בהווה ובעתיד.
- ח. **דיור ותשתיות** – לדיור ולתשתיות השפעה רבה על יכולת הפרט והחברה להתפתח מבחינה כלכלית, חברתית ותרבותית, נוסף על השפעתם על איכות החיים בכלל.
- ט. **פנאי, תרבות וקהילה** – תחום זה התווסף לשאר התחומים בעקבות מהלך שיתוף הציבור, והוא מתייחס בעיקר לאיזון בין עבודה ובין תחומי חיים אחרים, ולמידה שבה אזרחים עוסקים בפעילות התנדבותית, מתוך הכרה בערך המוסף של ההתנדבות לרווחה האישית וללכידות החברתית.
- י. **טכנולוגיות המידע** – תחום זה התווסף לשאר התחומים בעקבות מהלך שיתוף הציבור. כיום, טכנולוגיות התקשורת והמידע הן חלק בלתי נפרד מן החיים. נגישות למחשבים, שימוש בהם ואוריינות דיגיטלית משפיעים על איכות החיים של התושבים במגוון תחומים: תעסוקה, פנאי ורווחה אישית.

5. שיקולים לבחירת מדדי איכות חיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב

- במהלך עבודת החוקרים לגיבוש מדדי איכות חיים לאוכלוסייה הבדואית בנגב נבחרו 23 מדדים אשר משקפים את איכות החיים בתחומי חיים מרכזיים של אוכלוסייה זו. הבחירה נעשתה על פי ארבעה שיקולים:
 - א. מדדי מפתח על פי המוגדר בספרות הרלוונטית
 - ב. מדדים שהוגדרו כחשובים בעקבות תהליך ההתייעצות עם הגורמים השונים
 - ג. זמינות נתוני המדדים על פני זמן והנגישות אליהם (נתונים משנת 2010 ועד שנת 2021)
 - ד. במידת האפשר, מדדים המשקפים את הפעילות של משרדי הממשלה במסגרת יישום ההחלטה 2397

6. תחומי איכות חיים בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב

המסמך מתאר 19 מדדים שהם סמנים (אינדיקטורים) לשבעה תחומי חיים של האוכלוסייה הבדואית בנגב: חינוך והשכלה גבוהה; תעסוקה; בריאות; מעורבות אזרחית וממשל; דיור ותשתיות; רווחה אישית וחברתית; וטכנולוגיות המידע.

בפרקים הבאים תובא התייחסות מפורטת לכל אחד מתחומי החיים שנבחרו: רקע על התחום; פעילויות במסגרת תוכנית החומש הקשורות לתחום; פירוט של המדדים המשקפים את איכות החיים באותו תחום תוך התייחסות למקור הנתונים, תדירות הפרסום והגדרת המדד והמגמה הרצויה בכל אחד מן המדדים.

בצד כל תרשים יוצגו סמלים אשר נועדו להבהיר את תוכן התרשים ולהקל על הקורא את ההתמצאות בו.

להלן מקרא הסמלים:

- אופן פילוח התרשים:

תרשים לכי מגדר

תרשים לכי שנים

- מדד המבוסס על נתון מכלל האוכלוסייה או על נתון ממדגם של האוכלוסייה:

המדד מבוסס על מדגם מן האוכלוסייה

המדד מבוסס על כלל האוכלוסייה

- מדד המבוסס על דיווח עצמי או על מידע מנהלי אשר אינו מגיע מן האדם עצמו:

המידע מבוסס על מידע מינהלי

המידע מבוסס על דיווח עצמי של הפרט

- מגמת המדד (חיובית/שלילית) לאורך השנים ביחס למגמה הרצויה:

אין מגמת שינוי על כני זמן

המדד במגמה שלילית לאורך השנים

המדד במגמה חיובית לאורך השנים

6.1 חינוך והשכלה גבוהה

6.1.1 רקע

לחינוך ולהשכלה גבוהה השפעה מכרעת על חייו של אדם, במיוחד בתחומים הכלכליים והחברתיים. הם המפתח ליצירת חברה בעלת יכולות, יצירתיות ויצרנות, כמו גם למימושם של ערכים משמעותיים כמו סובלנות וניעות חברתית.

מערכת החינוך הבדואית נחשלת לעומת שאר מערכות החינוך בארץ במגוון מדדים. בנוגע לגיל הרוך צוין בדוח שפורסם על ידי מרכז המחקר והמידע של הכנסת (וייסבלאי, 2018) כי בשנת הלימודים תשע"ח (2017/18), 19.4% מן הילדים הבדואים בנגב בגילים שלוש עד חמש לא למדו בגני ילדים. במועצות האזוריות אל קסום ונווה מדבר, המשרתות את מרבית תושבי המגורים הבלתי מוסדרים, היה שיעור גדול במיוחד של ילדים בגיל הרוך שלא לומדים בגני ילדים (26.9% ו-37.3% בהתאמה).³ לשם השוואה, שיעור הילדים בקרב יהודים ואחרים שלא למדו בגני ילדים בשנת 2016/17 בגילים שלוש עד חמש נע בין 0.7% ל-2.7% (ברמן, 2018). חשוב לציין כי נתון זה מטריד במיוחד לנוכח העובדה שלהשקעה בחינוך ובטיפול בילדים בשלב התפתחותי מוקדם יש השלכות מרחיקות לכת על כל מה שקשור בשיפור היכולות הקוגניטיביות של הילדים, בהתפתחות החברתית-רגשית שלהם, ביצירת בסיס ללימודים במשך החיים, בצמצום העוני ובשיפור המוביליות החברתית מדור לדור (OECD, 2017b).

בבחינת החינוך היסודי ניתן לראות כי הישגיהם של התלמידים הבדואים נמוכים דרך קבע מהישגי תלמידים בשאר אוכלוסיות ההשוואה (הן יהודיות הן ערביות). למשל, על פי מבחני המיצ"ב בשנת הלימודים תשע"ו (2015/16), הישגי התלמידים הבדואים בנגב היו נמוכים במידה רבה מהישגי תלמידים באוכלוסיות אחרות ברוב מקצועות הלימוד וברוב שכבות הגיל (וייסבלאי, 2017). בנוגע לשיעור הנשירה מבתי ספר, דוח מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל (ברוך-קוברסקי ואח', 2022) מצביע על שיעור נשירה גבוה בקרב התלמידים הבדואים. שיעור הנשירה בשנת הלימודים תשע"ט היה 17.5% בקרב הבנות ו-21.5% בקרב הבנים (מצטבר בכיתות ב'-י"ב). זאת לעומת 4.8% ו-10.8% בקרב כלל האוכלוסייה (בהתאמה). באשר לשיעור הזכאות לבגרות המהווה סף כניסה לאוניברסיטה, הדוח מראה כי בשנתון תשע"ט שיעור הזכאות לבגרות עמד על 54% בקרב הבנות ועל 35% בקרב הבנים, לעומת 82% ו-71% בהתאמה בקרב כלל האוכלוסייה. גם בלימודים להשכלה גבוהה יש פער בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין שאר האוכלוסיות (ברגר-טיקוצ'נסקי ואח', 2022).

נתונים אלו מציינים תמונה עגומה בנוגע לתחום החינוך וההשכלה הגבוהה בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב בכל אחד ואחד משלביו, מחינוך טרום-חובה ועד להשכלה הגבוהה.

במסגרת החלטת הממשלה 2397 הושם דגש על תחום החינוך בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב, יועדו לו תקציבים ויושמו תוכניות לקידומו. התוכניות שגובשו עוסקות בשלבי החינוך השונים: קדם-יסודי, יסודי, חטיבות הביניים, התיכון וההשכלה הגבוהה. כדי

³ בדוח זה משמשים המומחים האלה לציון צורות התיישבות של האוכלוסייה הבדואית בנגב: **שמונה-עשר היישובים** – שמונה-עשר היישובים ברשויות המקומיות (עיר, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות); העיר רהט; המועצות המקומיות חורה, כסיפה, לקיה, ערעה בנגב, שגב שלום, תל שבע; יישובי המועצה האזורית אל-קסום: אוס-בטין, א-סייד, דריג'את, כוחלה, מולדה, מכחול ותרובין א-צאנע; יישובי המועצה האזורית נווה מדבר: אבו קורינאת, קאסר א-סר, ביר הדאג' ואבו תלול. **מגורים בלתי מוסדרים** – מגורים מחוץ לשמונה-עשר היישובים.

לתאר את תמונת המצב ואת מגמות השינוי בתחום החינוך וההשכלה בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב המסמך יתמקד בשבעה מדדים: הישגים במבחני המיצ"ב במתמטיקה ואנגלית בכיתות ח'; אחוז לומדים בכיתה י"ב; אחוז הזכאים לבגרות כללית; אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות; ציון פסיכומטרי; ציון יע"ל (בחנית ידע בעברית); ואחוז מקבלי תארים.

6.1.2 הישגים במבחני המיצ"ב במתמטיקה ואנגלית בכיתות ח'

מקור הנתונים: משרד החינוך, הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה).

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: ראמ"ה עורכת בכל שנה מבחנים ארציים, ועל פי תוצאותיהם מפרסמת את מדדי היעילות והצמיחה הבית-ספרית (מיצ"ב). על פי ראמ"ה (תשע"ג-תשע"ה), פער של 0-5 נקודות בציון המיצ"ב נחשב "ללא שינוי", פער של 11-15 נקודות נחשב "שינוי מתון", ופער של 20-30 נקודות נחשב "שינוי גדול". מבחני ההישגים נערכים בכל בית ספר אחת לשלוש שנים, כך שבכל שנה נערכים המבחנים בכשליש מבתי הספר בארץ. בתי ספר אלו הם מדגם מייצג של כלל בתי הספר. בשנים שבהן לא נערך מבחן מיצ"ב בבית ספר מסוים, המבחנים בכל המקצועות נשלחים לבית ספר זה לצורך בחינה במתכונת פנימית (מיצ"ב פנימי).

המיצ"ב מורכב משני חלקים:

- א. מבחני הישגים עיוניים הבוחנים באיזו מידה התלמידים עומדים ברמת הדרישות המצופה על פי תוכנית הלימודים בארבעת מקצועות הליבה: שפת אם (עברית או ערבית), מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. המבחנים מועברים בכיתות ה' ו-ח', למעט המבחנים במקצוע מדע וטכנולוגיה שמועברים בכיתות ח' בלבד
- ב. סקרי אקלים וסביבה פדגוגית למנהלים, למורים ולתלמידים

כדי לאפשר השוואה רב-שנתית של ציוני המיצ"ב, ראמ"ה מפעילה מערך כיוול סטטיסטי של ציוני המבחנים. מערך זה מתרגם את הציון הגולמי בכל שנה, בכל תחום דעת ובכל דרגת כיתה לסולם מיצ"ב רב-שנתי. סולם המיצ"ב הרב-שנתי נקבע כך שבשנת הבסיס, תשס"ח, הציון הממוצע של כל תחום דעת, בכל דרגת כיתה, היה 500 וסטיית התקן הייתה 100. הציונים בכל שנה מכילים ומדווחים במונחי סולם רב-שנתי זה.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 1: ציוני מיצ"ב במתמטיקה בכיתה ח' בשנים תש"ע-תשע"ח (2009-2018)

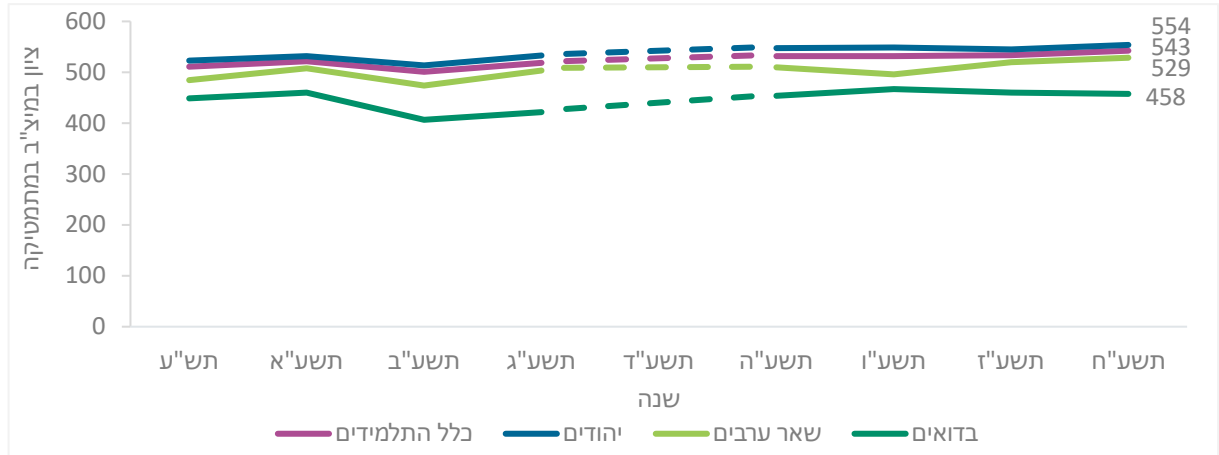
שנים

מדגם

דיווח מנהלי

מקור: ראמ"ה.

הערות:

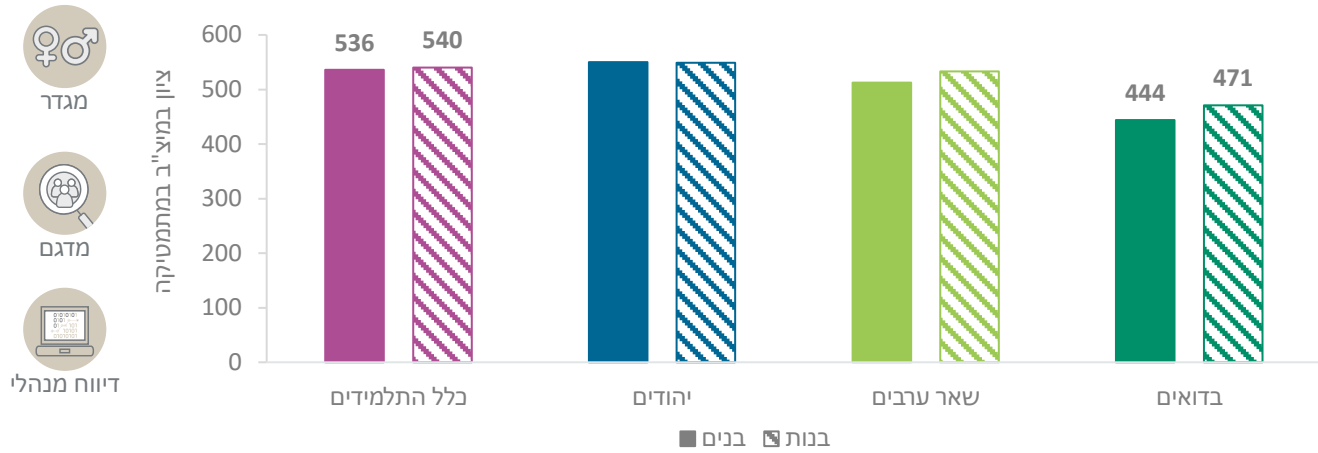
◦ בדואים: N=1,679-529.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים, יהודים לא כוללים חרדים.

◦ בשנת תשע"ד (2013-2014) לא נערכו מבחני מיצ"ב.

◦ לא נערכו מבחני מיצ"ב משנת תשע"ט-תשפ"א (2018-2021).

תרשים 2: ציוני מיצ"ב במתמטיקה בכיתה ח' בשנים תשע"ז-תשע"ח (2016-2017), בממוצע, בחלוקה לפי מין

מגדר

מדגם

דיווח מנהלי

מקור: ראמ"ה.

הערות:

◦ בדואים: בנים N=1,235, בנות N=1,529.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים, יהודים לא כוללים חרדים.

◦ לא היו נתונים משנת תשע"ט (2018/19) במועד כרסום הדוח.

תרשים 3: ציוני מיצ"ב באנגלית בכיתה ח' בשנים תש"ע-תשע"ח (2009-2018)

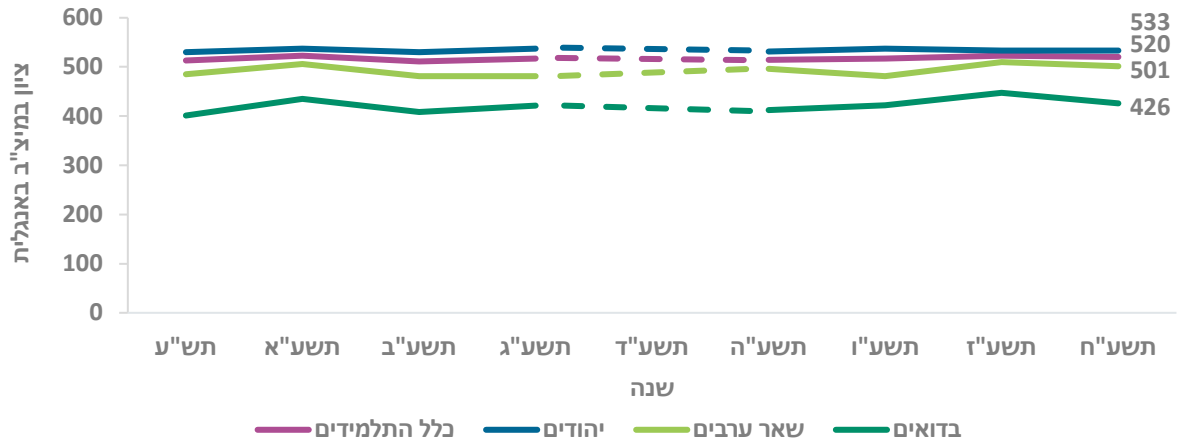
שנים

מדגם

דיווח מנהלי

מקור: ראמ"ה.

הערות:

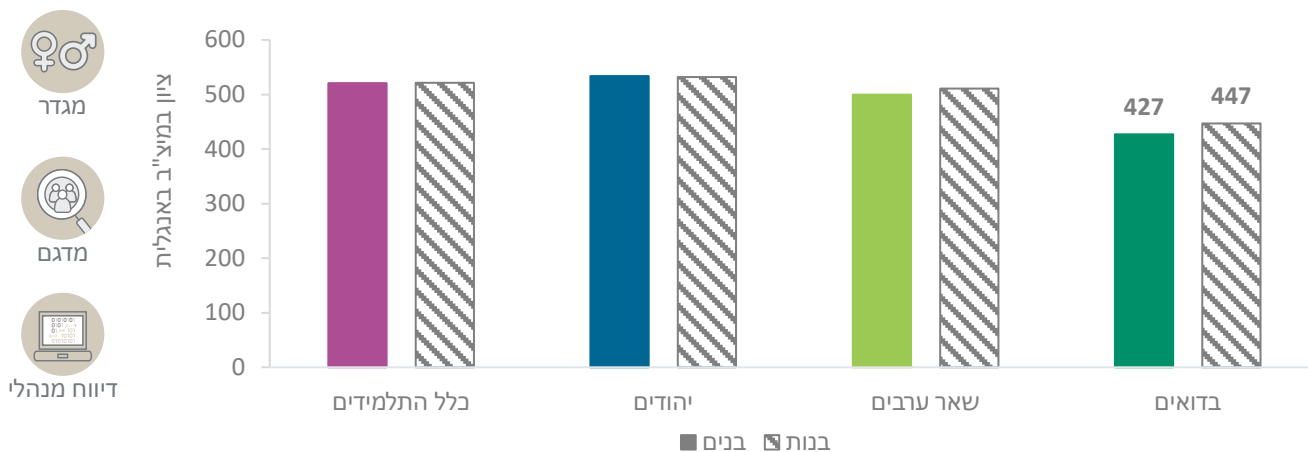
◦ בדואים: N=352-1,419.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים, יהודים לא כוללים חרדים.

◦ בשנת תשע"ד (2013/14) לא נערכו מבחני מיצ"ב.

◦ לא היו נתונים משנת תשע"ט (2018/19) במועד כרסום הדוח.

תרשים 4: ציוני מיצ"ב באנגלית בכיתה ח' בשנים תשע"ז-תשע"ח (2016-2017), בממוצע, בחלוקה לפי מין

מקור: ראמ"ה.

הערות:

◦ בדואים: בנים N=3,970, בנות N=4,503.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים, יהודים לא כוללים חרדים.

◦ לא היו נתונים משנת תשע"ט (2018/19) במועד פרסום הדוח.

עיקרי הממצאים:

- הישגי הבדואים במבחני המיצ"ב במתמטיקה ואנגלית נמוכים מהישגי שאר האוכלוסיות במשך כל השנים (ממוצע הציונים בשנים תשע"ז-תשע"ח – מתמטיקה: בדואים 459, כלל האוכלוסייה 538; אנגלית: בדואים 438, כלל האוכלוסייה 522).
- הישגי הבנות הבדואיות גבוהים יותר מהישגי הבנים הבדואים גם במתמטיקה וגם באנגלית. באוכלוסייה הערבית יש פער בין בנים לבנות, לטובת הבנות, אך לא באוכלוסייה היהודית. הפער הגדול ביותר בין בנים לבנות קיים באוכלוסייה הבדואית בנגב (ממוצע הציונים בשנים תשע"ז-תשע"ח – מתמטיקה: פער של 27 נקודות; אנגלית: פער של 20 נקודות).

6.1.3 אחוז הלומדים בכיתה י"ב

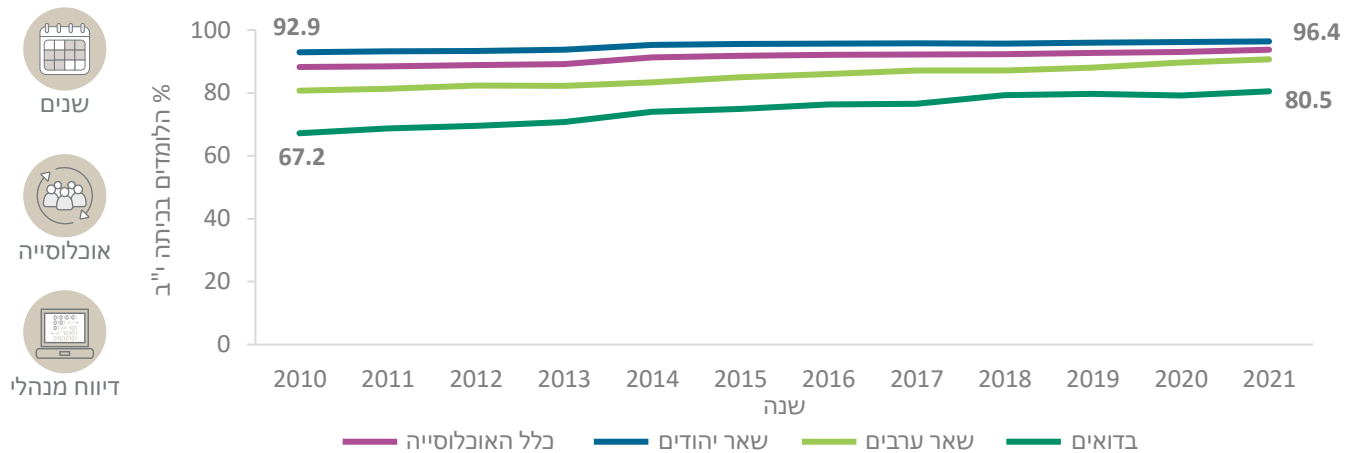
מקור הנתונים: הלמ"ס.

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: לומדים – מוגדר לומד מי שנמצא באחת ממסגרות הלימודים שעליהן יש מידע זמין בלמ"ס. תלמידים הלומדים במוסדות בפיקוח משרד החינוך; תלמידים בפרויקט היל"ה (השלמת יסוד ולימודי השכלה) שבפיקוח משרד החינוך; תלמידים בבתי ספר תעשייתיים ובתי ספר לחניכים שבפיקוח משרד הכלכלה והתעשייה.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 5: בנים ובנות הלומדים בכיתה י"ב בשנים 2010-2021 (באחוזים)

מקור: הלמ"ס, שנים שונות.

הערות:

בדואים: N=4,285-7,223

בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

הגדרת לומדים – מוגדר לומד מי שנמצא באחת ממסגרות הלימודים שעליהן יש מידע זמין בלמ"ס.

תרשים 6: בנים הלומדים בכיתה י"ב בשנים 2010-2021 (באחוזים)

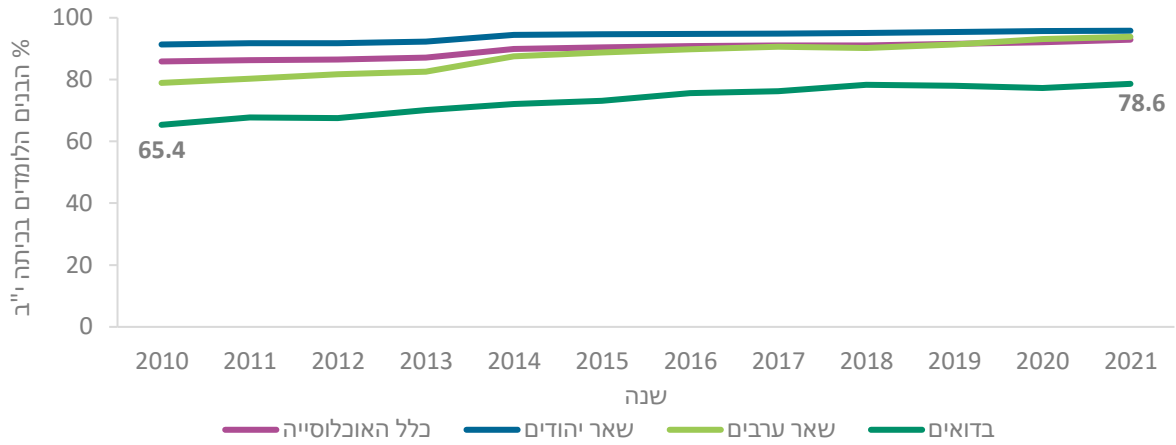
שנים

אוכלוסייה

דיווח מנהלי

מקור: הלמ"ס, שנים שונות.

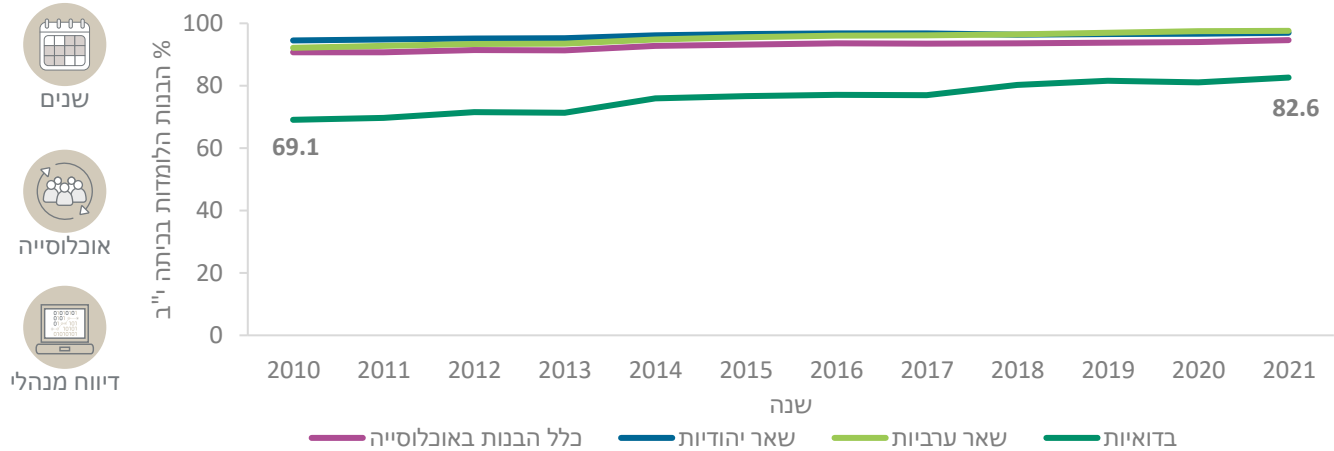
הערות:

◦ בדואים: N=1,436-2,888

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

◦ הגדרת לומדים – מוגדר לומד מי שנמצא באחת ממסגרות הלימודים שעליהן יש מידע זמין בלמ"ס.

תרשים 7: בנות הלומדות בכיתה י"ב בשנים 2010-2021 (באחוזים)

מקור: הלמ"ס, שנים שונות.

הערות:

◦ בדואיות: N=1,443-2,930

◦ בדואיות הן תלמידות מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום, שאר ערביות לא כולל דרוזיות וערביות מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

◦ הגדרת לומדים – מוגדר לומד מי שנמצא באחת ממסגרות הלימודים שעליהן יש מידע זמין בלמ"ס.

עיקרי הממצאים:

- שיעור הלומדות בכיתה י"ב בקרב בנות בדואיות גבוה יותר משיעור הבנים הלומדים בכיתה י"ב (בשנת 2021 – בנים 78.6%; בנות 82.6%). תמונת מצב זו דומה לנעשה בקרב שאר האוכלוסיות בארץ.
- שיעור הלומדים הבדואים (בנים ובנות) נמוך משיעור הלומדים בכלל האוכלוסייה. בשנת 2021 עמד שיעור הלומדים הבדואים על 80.5% לעומת 93.7% בכלל האוכלוסייה.
- נצפתה מגמה חיובית בשיעור הלומדים הבדואים (בנים ובנות). בשנת 2010 עמד שיעורם על 67.2% לעומת 80.5% בשנת 2021.

6.1.4 אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות

מקור הנתונים: הלמ"ס.

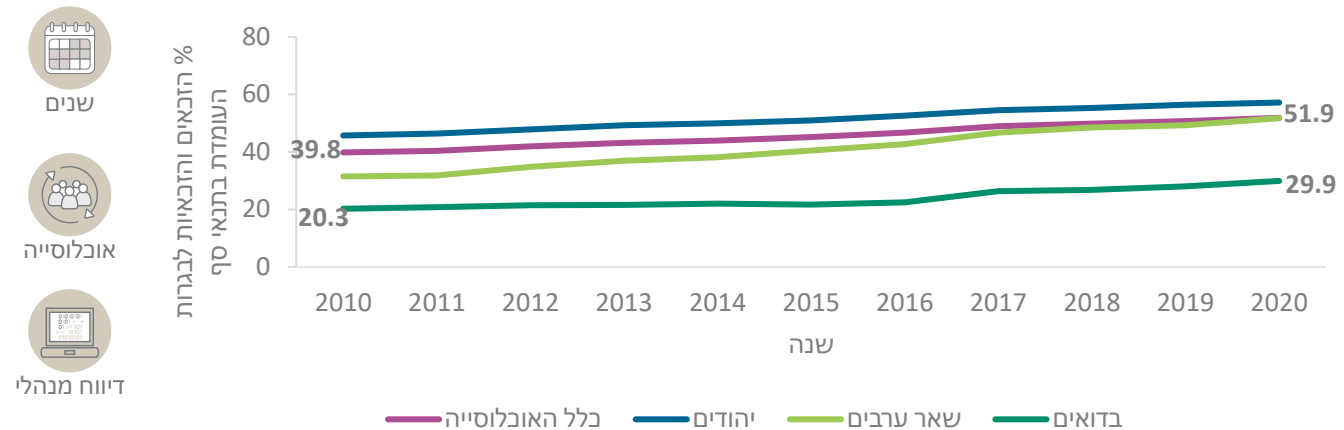
תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות (מחייבת לפחות 4 יחידות באנגלית) על פי גודל השנתון הרלוונטי בכיתה י"ב.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: מכיוון שמושקעים מאמצים רבים במסגרת תוכנית החומש להעלאת שיעור הזכאים לבגרות בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב ולהעלאת שיעור הלומדים בהשכלה גבוהה, נבחר מדד שישקף את אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות. המדד נקבע על פי גודל שנתון בני 17 ולא ביחס למספר התלמידים בכיתות י"ב. זאת כדי לספק תמונה בנוגע לכלל השנתון, כולל תלמידים אשר נשרו ממערכת החינוך.

תרשים 8: שיעור הזכאים והזכאיות לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטאות בשנים 2010-2020 (באחוזים)

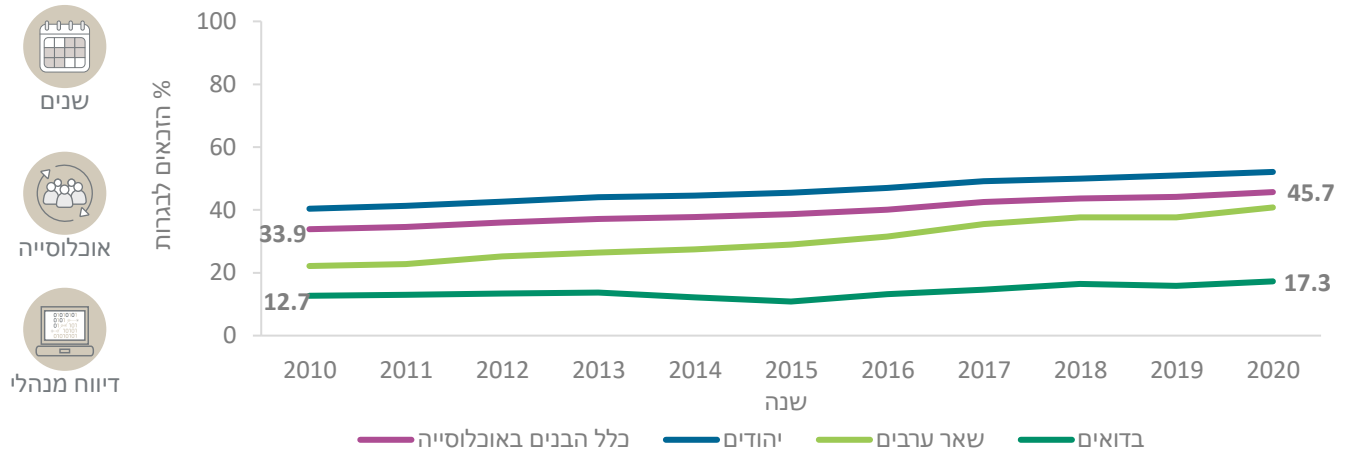
מקור: גודל שנתון – לפי אומדני אוכלוסייה של הלמ"ס לתחילת השנה.

הערות:

◦ בדואים: N=868-2,012.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

תרשים 9: שיעור הבנים הזכאים לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטאות בשנים 2010-2020 (באחוזים)

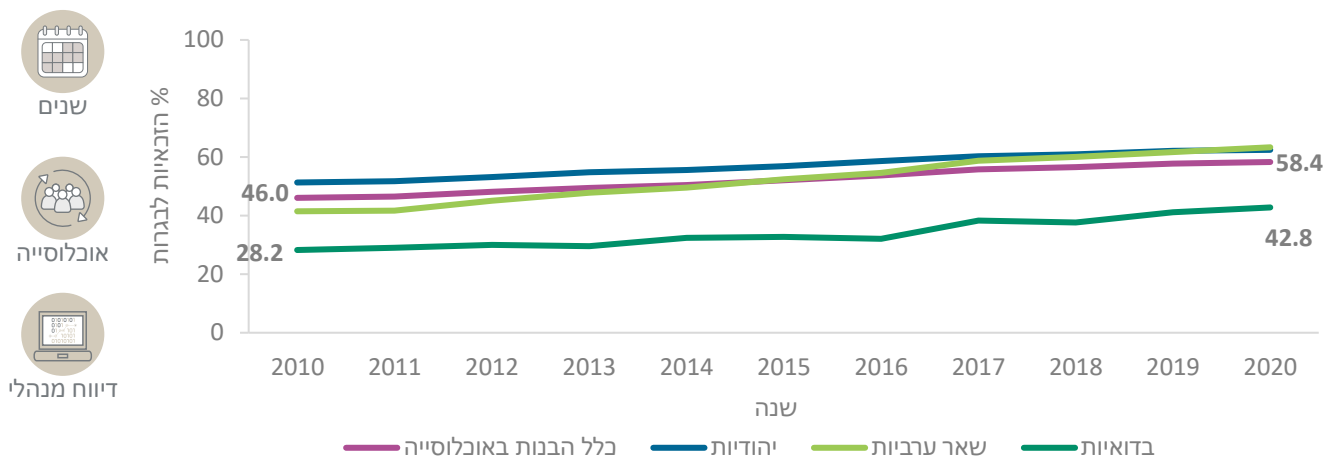
מקור: גודל השנתון – לפי אומדני אוכלוסייה של הלמ"ס.

הערות:

◦ בדואים: N=868-2,012.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

תרשים 10: שיעור הבנות הזכאיות לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטאות בשנים 2010-2020 (באחוזים)

מקור: גודל השנתון – לפי אומדני אוכלוסייה של הלמ"ס.

הערות:

◦ בדואים: N=1,375-589.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

עיקרי הממצאים:

- שיעור הזכאים לבגרות שעומדת בתנאי הסף לאוניברסיטאות באוכלוסייה הבדואית בנגב נמוך משמעותית משיעור זה באוכלוסיות הערבית והיהודית (בשנת 2020, בניס ובנות מן האוכלוסייה הבדואית יחדיו – 29.9% לעומת שאר הערבים – 51.8% ולעומת היהודים – 57.1%).
- בכלל האוכלוסיות שיעור הבנות הזכאיות לתעודת בגרות העומדת בתנאי הסף לכניסה לאוניברסיטאות גבוה משיעור הבנים הזכאים לתעודה זאת (58.4% לעומת 45.7% בהתאמה). הפער בין בנות לבנים באחוז הזכאים לבגרות שעומדת בתנאי הסף לכניסה לאוניברסיטאות באוכלוסייה הבדואית בנגב הוא הגבוה ביותר (בשנת 2020, הפער בין בנות לבנים מן האוכלוסייה הבדואית עמד על 25.5 נקודות אחוז לעומת פער של 12.7 נקודות אחוז בכלל האוכלוסייה).

6.1.5 אחוז הזכאים לבגרות כללית

מקור הנתונים: הלמ"ס.

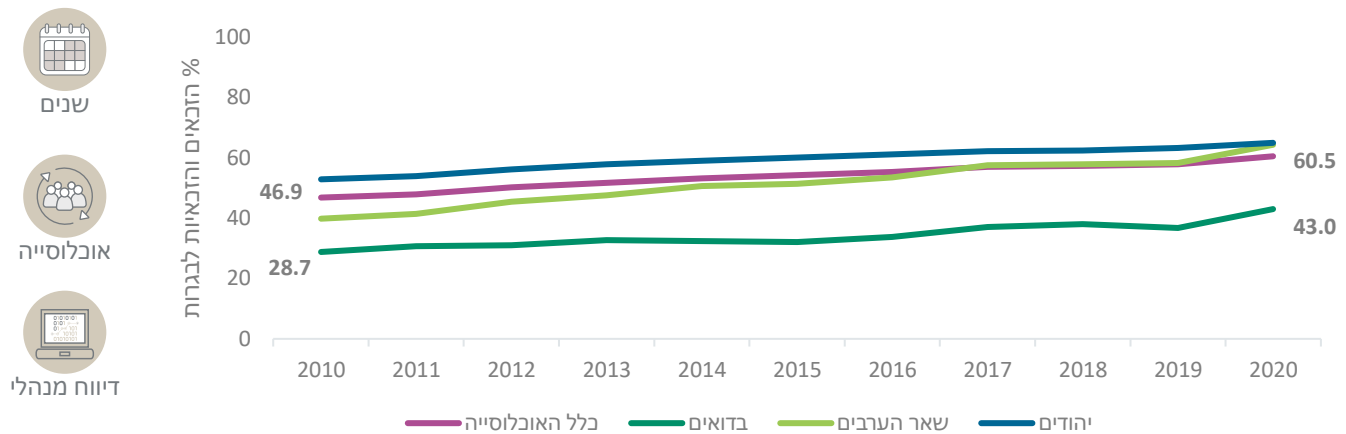
תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: תלמיד שנבחן בבחינת בגרות אינטרנית אחת לפחות (ללא עבודת גמר) ועמד בכל הדרישות לקבלת תעודת הבגרות.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: מכיוון שבתוכנית החומש מושקעים מאמצים רבים להעלאת שיעור הזכאים לבגרות בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב ולהעלאת שיעור הלומדים בהשכלה גבוהה, נבחר מדד שישקף את אחוז הזכאים לבגרות כללית. המדד נקבע על פי גודל שנתון בני 17 ולא ביחס למספר התלמידים בכיתות י"ב. זאת כדי לספק תמונה בנוגע לכלל השנתון, כולל תלמידים אשר נשרו ממערכת החינוך.

תרשים 11: שיעור הזכאים והזכאיות לבגרות כללית בשנים 2010-2020 (באחוזים)

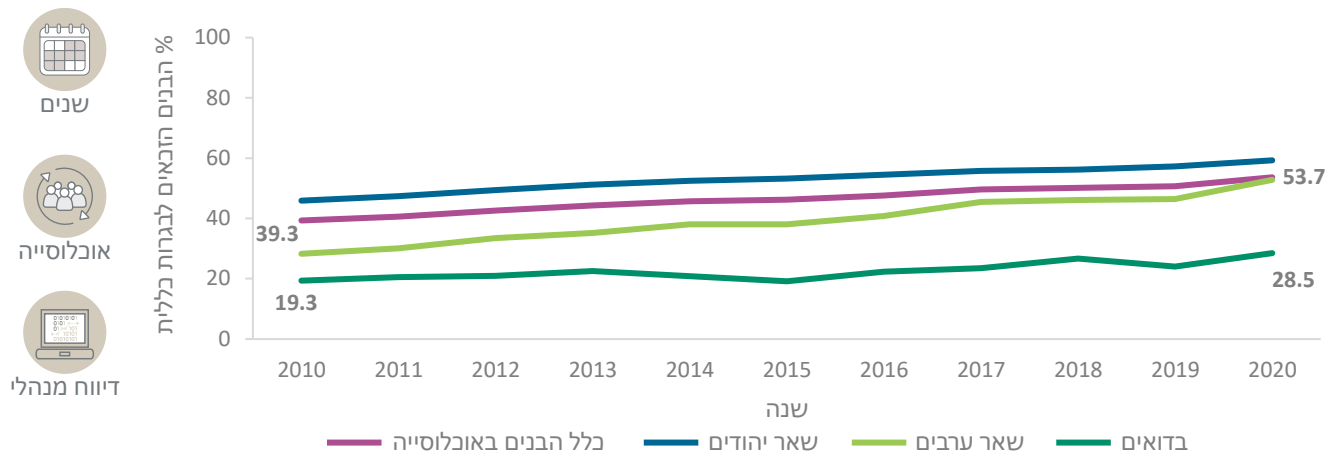
מקור: גודל שנתון לפי אומדני אוכלוסייה של הלמ"ס לתחילת השנה.

הערות:

◦ בדואים: N=1,233-3,088.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

תרשים 12: שיעור הזכאים לבגרות כללית בשנים 2010-2020 (באחוזים)

מקור: גודל השנתון – לפי אומדני אוכלוסייה של הלמ"ס.

הערות:

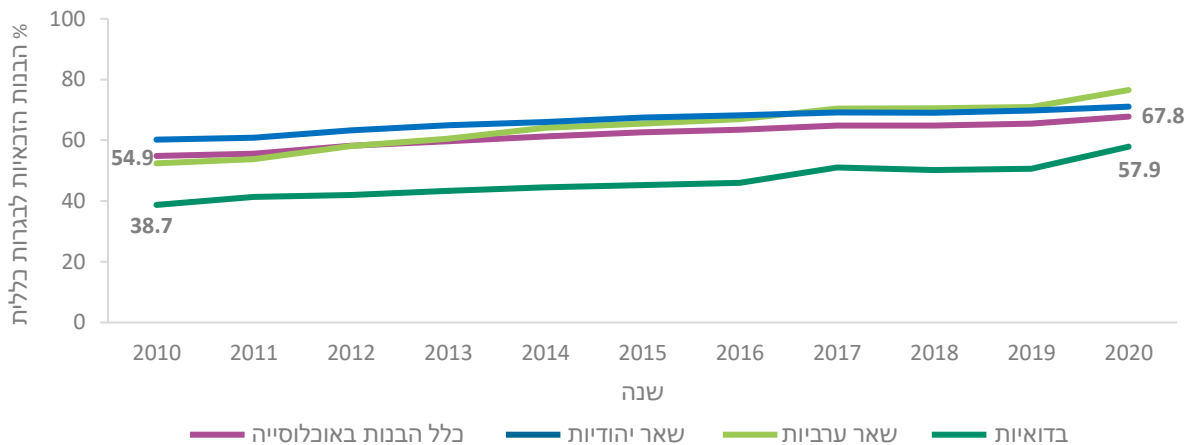
◦ בדואים: N=425-1,139.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

תרשים 13: שיעור הזכאיות לבגרות כללית בשנים 2010-2020 (באחוזים)

דיווח מנהלי

מקור: גודל השנתון – לפי אומדני אוכלוסייה של הלמ"ס.

הערות:

◦ בדואים: N=808-1,944.

◦ בדואים הם תלמידים מן האוכלוסייה הבדואית במחוז דרום. שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. כלל האוכלוסייה כולל חרדים וערביי מזרח ירושלים.

עיקרי הממצאים:

- במשך השנים, הבנים הבדואים הם בעלי אחוז הזכאות לבגרות הנמוך ביותר מבין כל קבוצות השוואה. בשנת 2020 אחוז הבדואים הזכאים לבגרות כללית עמד על 28.5% לעומת 52.8% בקרב שאר הערבים, 53.7% בקרב כלל הבנים באוכלוסייה ו-59.3% בקרב בנים יהודים.
- במשך השנים, אחוזי הזכאות לבגרות כללית בקרב הבדואיות גבוה מאחוזי הזכאות בקרב הבדואים. בשנת 2020 אחוז הזכאיות לבגרות כללית עמד על 57.9% ובקרב הזכאים על 28.5%.
- בשנת 2020 שאר הערביות היו בעלות אחוז הזכאות לבגרות כללית הגבוה ביותר – 76.5%.

6.1.6 ציון הבחינה הפסיכומטרית

מקור הנתונים: המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו).

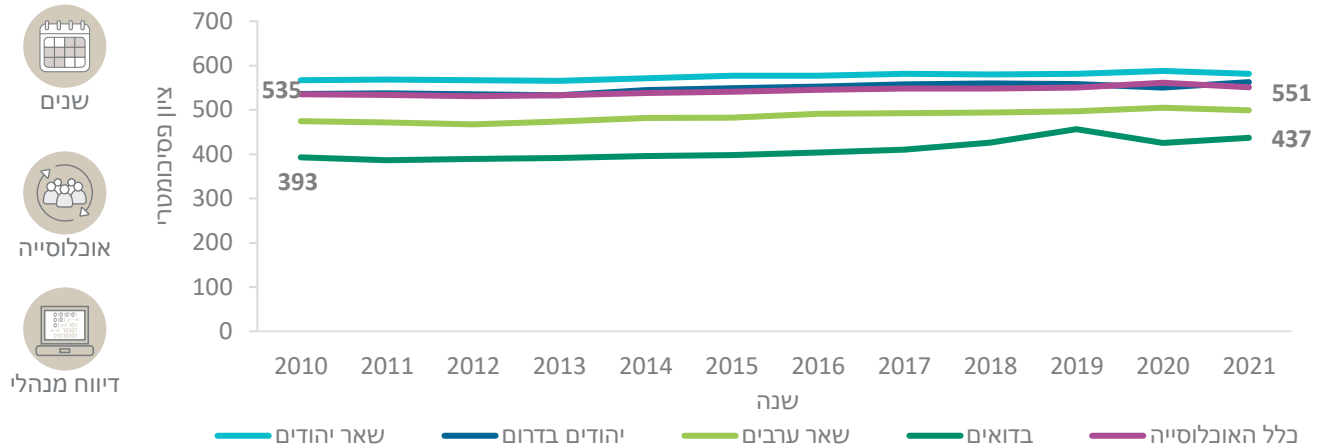
תדירות הפרסום: שנתי.

הגדרה: ציון פסיכומטרי ממוצע לנבחנים בשנה קלנדרית. זיהוי הבדואים בנגב נעשה לפי נבחנים שנבחנו בשפה הערבית במרכזי ההיבחנות בדרום (אוניברסיטת בן גוריון, מכללת אחווה ואילת). הנתונים כוללים את כלל הנבחנים באותה שנה, ללא התייחסות למספר הפעמים שבהן נבחן מסוים ניגש לבחינה.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: הבחינה הפסיכומטרית היא כיום אחד מתנאי הקבלה המרכזיים ללימודים גבוהים בישראל. התפלגות הציונים בבחינה היא התפלגות נורמלית, בעלת ממוצע של 500. ההבדלים בין מועדי הבחינה, בין נוסחי הבחינה בכל שפה ובין הנוסחים ובין עצמם אינם משפיעים על הציון. מכאן שדרך חישוב הציונים מבטיחה שגם אם במועד מסוים רמת היכולת של הנבחנים הייתה שונה מן הממוצע, הציון של כל נבחן לא יהיה שונה מן הציון שהיה מקבל אילו נבחן בכל מועד אחר. הציונים מחושבים בשלושה שלבים: (1) חישוב ציוני גלם; (2) חישוב ציונים בכל תחומי הבחינה: חשיבה מילולית, חשיבה כמותית, אנגלית. לכל ציון גלם מותאם ציון מסולם אחיד; (3) חישוב הציונים הפסיכומטריים הכלליים (מאל"ו, 2020).

תרשים 14: ממוצע ציוני הבחינה הפסיכומטרית בשנים 2010-2021

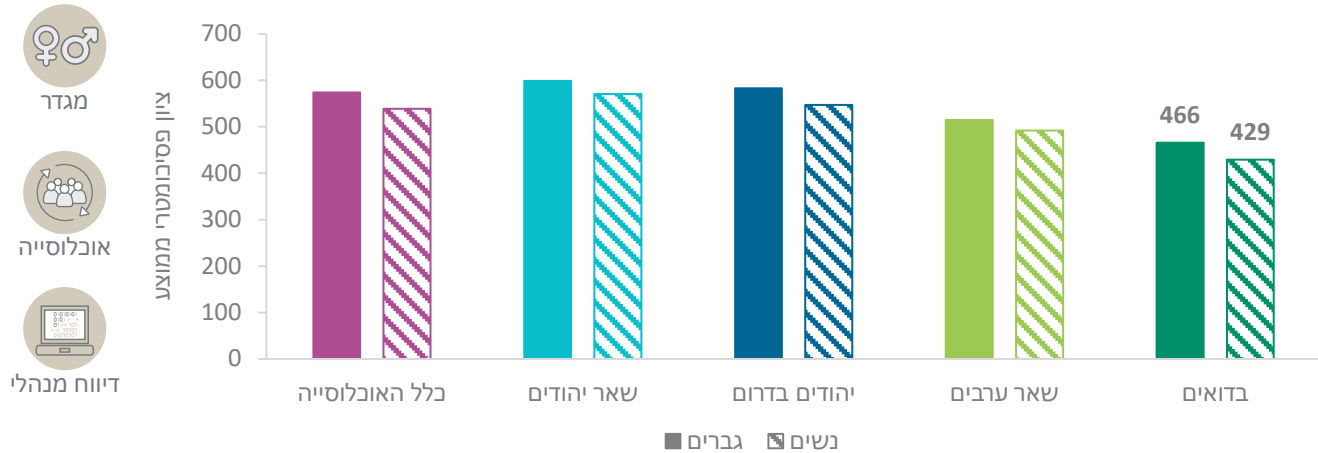
מקור: מאל"ו, שנים שונות.

הערות:

◦ N=919-1,758

◦ זיהוי מגוון האוכלוסיות בוצע באמצעות הצלבה בין שני משתנים: שפת ההיבחנות וקמפוס ההיבחנות. בדואים: נבחנים בשפה הערבית בקמפוסים בדרום: אילת, אחווה ובן-גוריון; שאר ערבים: נבחנים בשפה הערבית שלא נבחנו בקמפוסים בדרום; יהודים בדרום: נבחנים בשפה שאינה ערבית בקמפוסים הדרומיים; ושאר יהודים: נבחנים בשפה שאינה ערבית בכל הקמפוסים הלא-הדרומיים.

תרשים 15: ממוצע ציוני הבחינה הפסיכומטרית בשנים 2019-2021, לפי מגדר

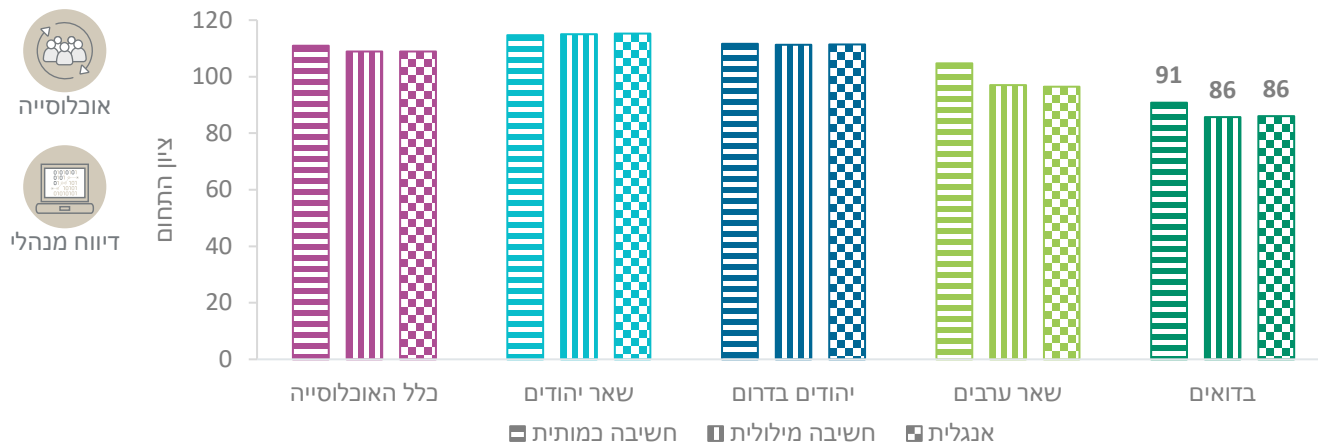
מקור: מאל"ו, שנים שונות.

הערות:

◦ N=2,102-4,571

◦ זיהוי מגוון האוכלוסיות בוצע באמצעות הצלבה בין שני משתנים: שפת ההיבחנות וקמפוס ההיבחנות. בדואים: נבחנים בשפה הערבית בקמפוסים בדרום: אילת, אחווה ובן-גוריון; שאר ערבים: נבחנים בשפה הערבית שלא נבחנו בקמפוסים בדרום; יהודים בדרום: נבחנים בשפה שאינה ערבית בקמפוסים הדרומיים; ושאר יהודים: נבחנים בשפה שאינה ערבית בכל הקמפוסים הלא-הדרומיים.

תרשים 16: ממוצע ציוני הבחינה הפסיכומטרית בשנים 2020-2021, לפי התחומים השונים

מקור: מאל"ו, שנים שונות.

הערות:

◦ N=2,102-4,571

◦ זיהוי מגוון האוכלוסיות בוצע באמצעות הצלבה בין שני משתנים: שפת ההיבחנות וקמפוס ההיבחנות. בדואים: נבחנים בשפה הערבית בקמפוסים בדרום: אילת, אחווה ובן-גוריון; שאר ערבים: נבחנים בשפה הערבית שלא נבחנו בקמפוסים בדרום; יהודים בדרום: נבחנים בשפה שאינה ערבית בקמפוסים הדרומיים; ושאר יהודים: נבחנים בשפה שאינה ערבית בכל הקמפוסים הלא-הדרומיים.

עיקרי הממצאים:

- ציון הבחינה הפסיכומטרית הממוצע של האוכלוסייה הבדואית בנגב נמוך מן הציון הממוצע של כלל האוכלוסייה (בשנת 2021, בדואים – 437, כלל האוכלוסייה – 551).
- בין השנים 2020 ל-2021 חלה עלייה בממוצע הציונים של האוכלוסייה הבדואית בנגב, אף שנותרו פערים בינה ובין היהודים בדרום.
- בכל קבוצות ההשוואה, לגברים ציון פסיכומטרי גבוה יותר מאשר לנשים. בעוד באוכלוסייה הבדואית בנגב הפער עומד על 37 נקודות בממוצע בשנים 2019-2021, הפער באוכלוסייה הכללית עומד על 35 נקודות.
- הפער בין הציונים בתחומים השונים גדול באוכלוסייה הבדואית לעומת האוכלוסייה היהודית. הבדואים משיגים את הציונים הגבוהים ביותר בחשיבה כמותית לפי ממוצע השנים 2020 ו-2021 – חשיבה כמותית – 91, חשיבה מילולית – 86, אנגלית – 86 בקרב הבדואים לעומת 114.7 בחשיבה כמותית, ו-115 בחשיבה מילולית ובאנגלית בקרב האוכלוסייה היהודית.

6.1.7 ציון יע"ל (בחינת ידע בעברית)

מקור הנתונים: המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו).

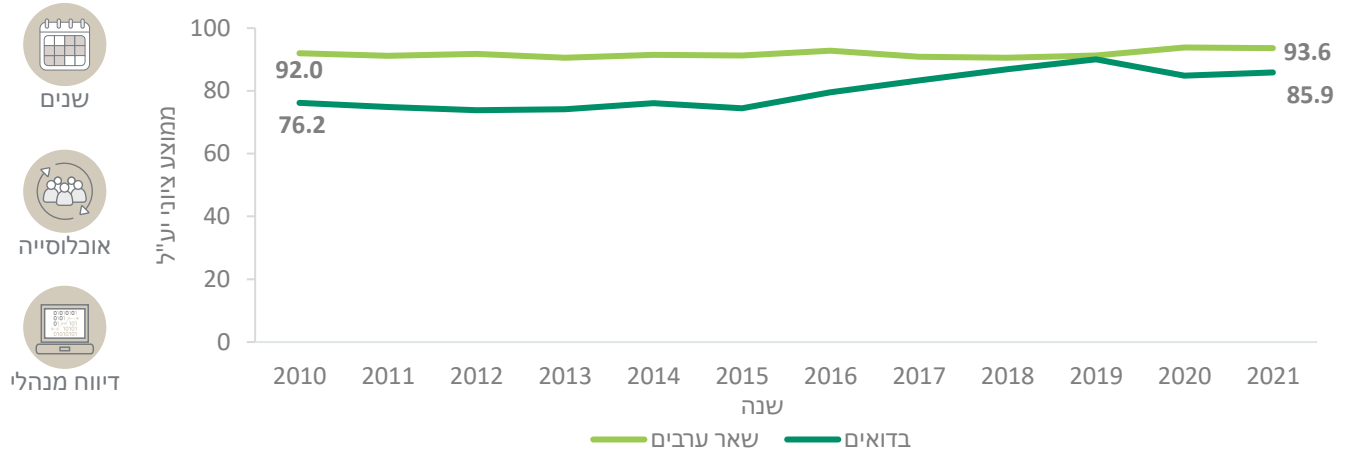
תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: ציון יע"ל ממוצע לנבחנים בשנה קלנדרית.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: מחקרים מראים כי אחד החסמים להשתלבות של האוכלוסייה הערבית בשוק העבודה הוא ידיעת השפה העברית והשליטה בה (אלמגור-לוטן, 2009). בחינת יע"ל נועדה לבחון את רמת השליטה בשפה העברית. חלק ממוסדות הלימוד דורשים ציון סף מסוים בבחינת יע"ל כתנאי קבלה ללימודים, ולכל מוסד לימוד יש מדיניות אחרת בנוגע לשימוש בציוני הבחינה. נוסף על כך הציון בבחינה משמש חלק מן המוסדות כדי לקבוע אם התלמידים יחויבו בלימודי עברית. זיהוי הבדואים בנגב נעשה לפי נבחנים שנבחנו בבחינה הפסיכומטרית בשפה הערבית בדרום (אוניברסיטת בן גוריון, מכללת אחווה ואילת) היות שזוהי הדרך היחידה בנמצא לזהות לאיזה מגזר שפה הם משתייכים. גם כאן, הנתונים כוללים את כלל הנבחנים באותה שנה, ללא כל התייחסות למספר הפעמים שבה נבחן מסוים ניגש לבחינה.

תרשים 17: ממוצע ציוני יע"ל בשנים 2010-2021

שנים

אוכלוסייה

דיווח מנהלי

מקור: מאל"ו, שנים שונות.

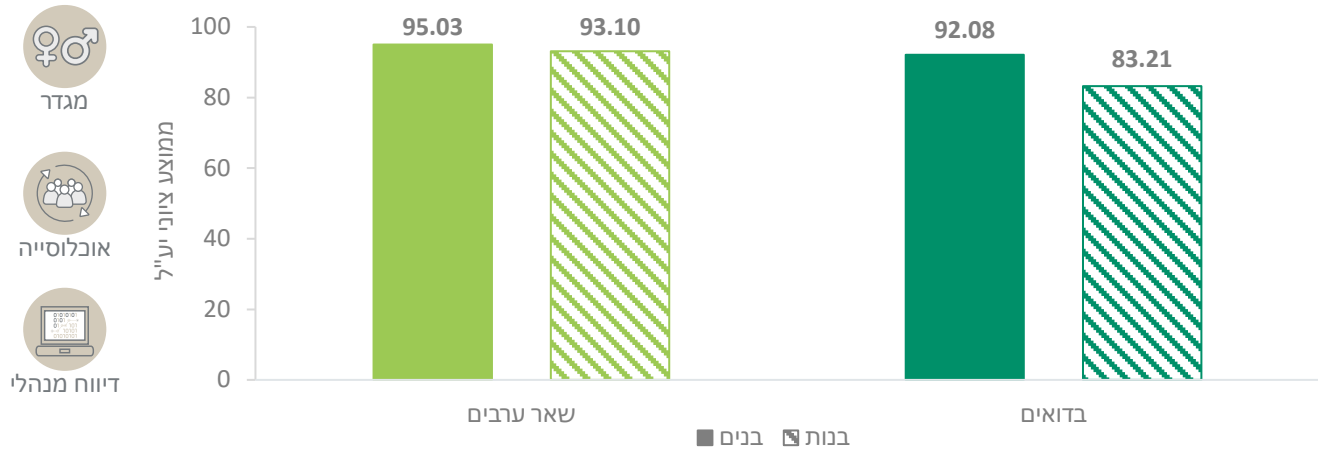
הערות:

◦ בדואים: N=961-2,278.

◦ נכללו רק נבחנים שנבחנו בזמן כלשהו בבחינה הפסיכומטרית בשפה הערבית.

◦ זיהוי מגוון האוכלוסיות בוצע באמצעות הצלבה בין שני משתנים: שפת ההיבחנות וקמפוס ההיבחנות. בדואים: נבחנים בשפה הערבית בקמפוסים בדרום: אילת, אחווה ובן-גוריון; שאר ערבים: נבחנים בשפה הערבית שלא נבחנו בקמפוסים בדרום.

תרשים 18: ממוצע ציוני יע"ל בשנים 2020-2021, לפי מגדר

מקור: מאל"ו, שנים שונות.

הערות:

◦ בדואים: N=961-2,278.

◦ נכללו רק נבחנים שנבחנו בזמן כלשהו בבחינה הפסיכומטרית בשפה הערבית.

◦ זיהוי מגוון האוכלוסיות בוצע באמצעות הצלבה בין שני משתנים: שפת ההיבחנות וקמפוס ההיבחנות. בדואים: נבחנים בשפה הערבית בקמפוסים בדרום: אילת, אחווה ובן-גוריון; שאר ערבים: נבחנים בשפה הערבית שלא נבחנו בקמפוסים בדרום.

עיקרי הממצאים:

- משנת 2015 חלה עלייה ניכרת בציוני יע"ל של האוכלוסייה הבדואית בנגב. העלייה הביאה לצמצום הפער בינה ובין שאר הערבים (בשנת 2019 עמד הציון הממוצע של הבדואים בנגב על 90.1, ואילו הציון של שאר ערביי ישראל עמד הציון באותה עת על 91.3). עם זאת משנת 2020 הפער התרחב שוב: בשנת 2021 עמד הציון הממוצע של האוכלוסייה הבדואית בנגב על 86.0, ואילו הציון של שאר ערביי ישראל עמד באותה עת על 94.0.
- הפער בין בנים לבנות בציון במבחן יע"ל גדול יותר באוכלוסייה הבדואית בנגב מאוכלוסייה הערבית בשאר הארץ, כאשר לבנים ציון גבוה יותר מלבנות (בשנים 2020-2021 עמד הפער בין ציוני הבנים לבנות באוכלוסייה הבדואית על 8.9% בממוצע לעומת פער של 1.9% בממוצע בין ציוני הבנים לבנות בקרב שאר ערביי ישראל).

6.1.8 אחוז מקבלי תארים

מקור הנתונים: הלמ"ס.

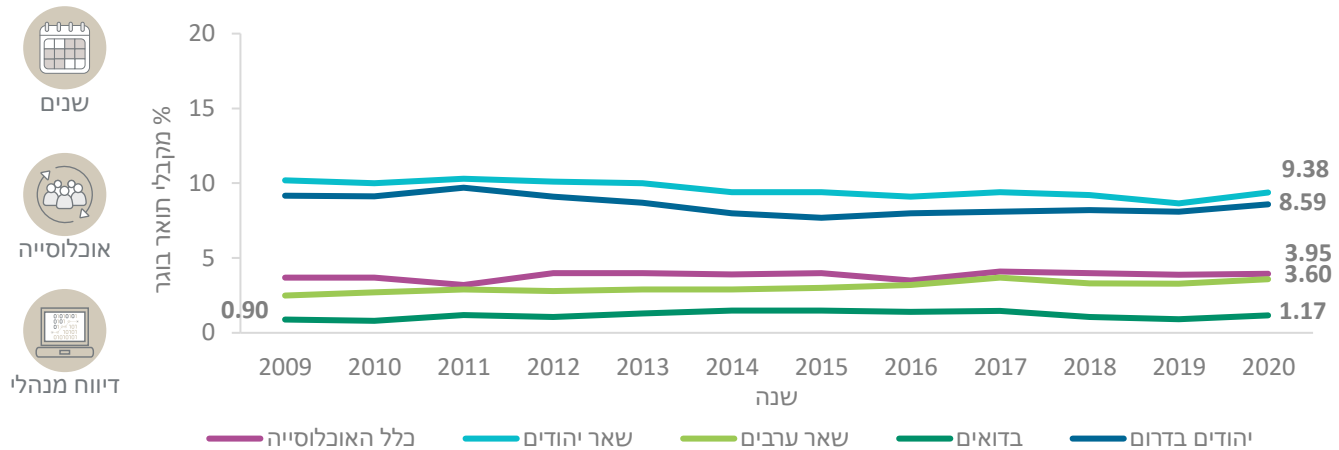
תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: אחוז מקבלי תואר בוגר. מספר מקבלי תואר בוגר בישראל ומקבלי תואר ממוסד בחו"ל שבקשתם ממשרד החינוך לשקילת התואר אושרה, חלקי כלל האוכלוסייה בגילים 20-29.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: המסמך יתמקד במקבלי תארים לפי שנים ולא בשיעור בעלי השכלה גבוהה בכלל האוכלוסייה, זאת כדי שהמדד יהיה רגיש לשינויים שחלו במשך השנים בשיעור הלומדים וכדי לצפות בשינויים שנבעו מהחלטות תוכניות החומש השונות.

תרשים 19: שיעור מקבלי תואר בוגר ביחס לבני 20-29 בשנים תשע"א-תשפ"א (2009-2021) (באחוזים)

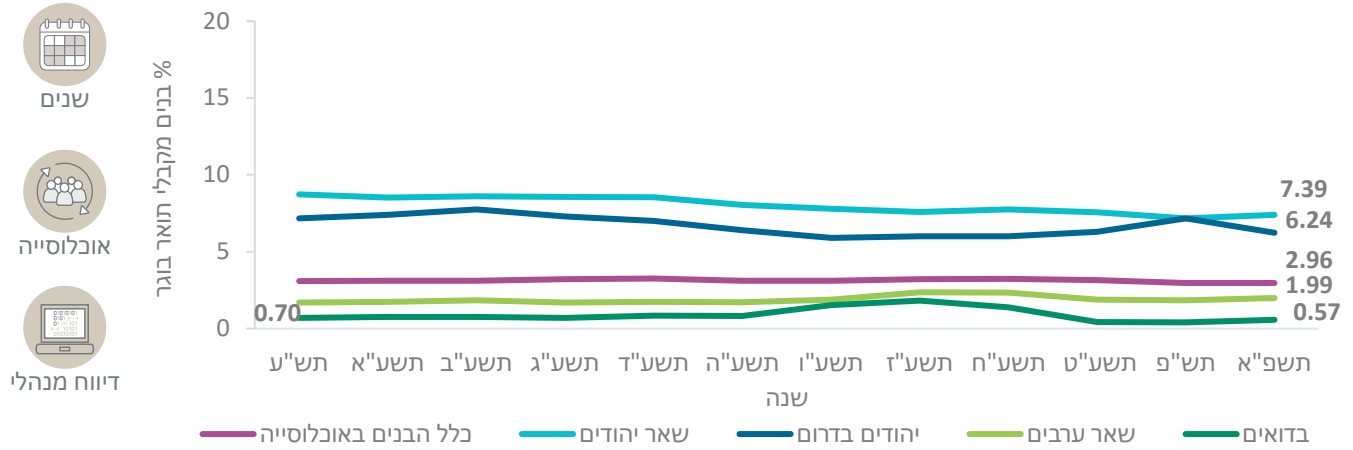

מקור: הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים הם מוסלמים במחוז דרום, שאר ערבים הם ערבים שגרים בשאר המחוזות לא כולל ערביי מזרח ירושלים. יהודים לא כוללות חרדים.
- אחוז מקבלי תארים מחושב כמספר מקבלי התארים חלקי כלל האוכלוסייה בגילים 20-29.

תרשים 20: שיעור הבנים מקבלי תואר בוגר ביחס לאוכלוסיית בני 20-29 בשנים תש"ע-תשפ"א (באחוזים)

מקור: הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: גברים 114-164.N.

◦ בדואים הם מוסלמים במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. יהודים לא כולל חרדים.

◦ אחוז מקבלי תארים מחושב כמספר מקבלי התארים חלקי כלל האוכלוסייה בגילים 20-29.

תרשים 21: שיעור הבנות מקבלות תואר בוגר ביחס לשאר בנות 20-29 בשנים תש"ע-תשפ"א (2010-2021) (באחוזים)

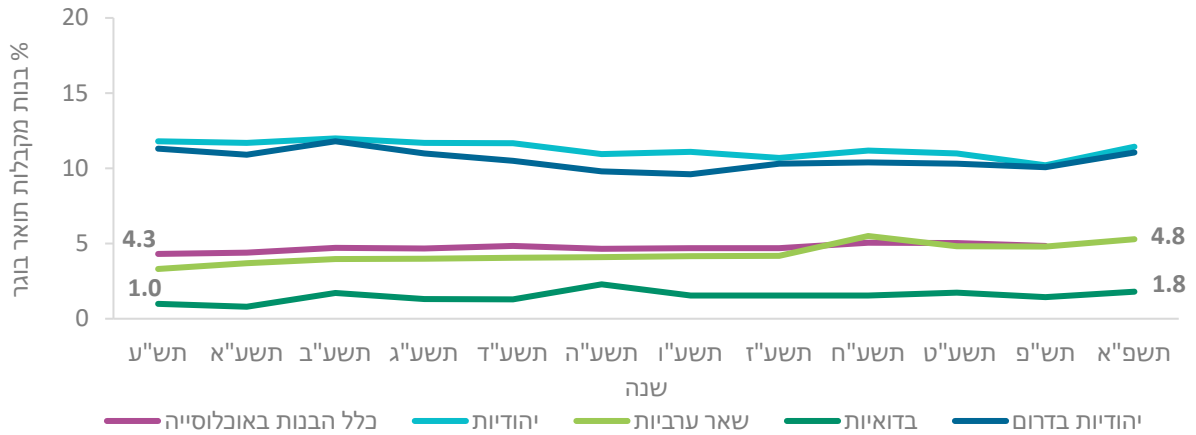
שנים

אוכלוסייה

דיווח מנהלי

מקור: הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואיות: נשים 158-455.
- בדואיות הן מוסלמיות במחוז דרום, שאר ערביות לא כולל דרוזיות וערביות מזרח ירושלים. יהודיות לא כולל חרדיות.
- אחוז מקבלי תארים מחושב כמספר מקבלי התארים חלקי כלל האוכלוסייה בגילים 20-29.

6.1.9 גיוון בתחומי הלימוד

מקור הנתונים: הלמ"ס.

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: שיעור מקבלי התארים במגוון תחומי לימודים ביחס לכלל מקבלי התארים.

מגמה רצויה של המדד: עלייה בשיעור מקבלי התארים במקצועות הרפואה, בהנדסה ובמדעי הטבע.

הערות וביאורים: חשיבות בחינת תחומי הלימוד נובעת מן השוני בתמהיל מקצועות הלימוד בקרב הבדואים לעומת שאר קבוצות ההשוואה, כאשר בקרב הבדואים מושם דגש על מקצועות מדעי הרוח והחברה.

תרשים 22: שיעור מקבלי תארים בקרב יהודים בדרום בתחומי לימוד שונים בשנת 2021

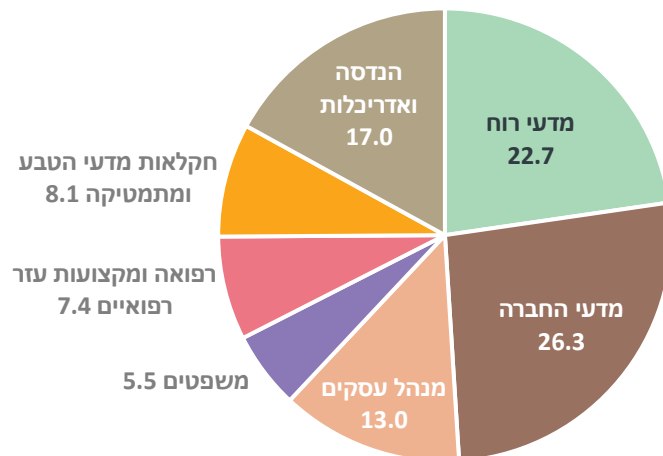
שנים

אוכלוסייה

דיווח מנהלי

מקור: הלמ"ס, 2021, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- אוכלוסייה: מקבלי תואר ממוסד ישראלי בישראל וכן מקבלי תואר ממוסד בחו"ל שבקשתם ממשרד החינוך לשקילת התואר אושרה.
- בדואים הם מוסלמים במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. יהודים לא כולל חרדים.
- אחוז מקבלי תארים מחושב כמספר מקבלי התארים חלקי כלל מקבלי התארים באותה קבוצת אוכלוסייה.
- משיקולים של נוחות הצגה, צורפו לימודי חקלאות למדעי הטבע, ורפואה למקצועות עזר רפואיים. שיעור הלומדים במקצועות אלו עמד על פחות מ-1%.

תרשים 23: שיעור מקבלי תארים בקרב בדואים בנגב בתחומי לימוד שונים בשנת 2021

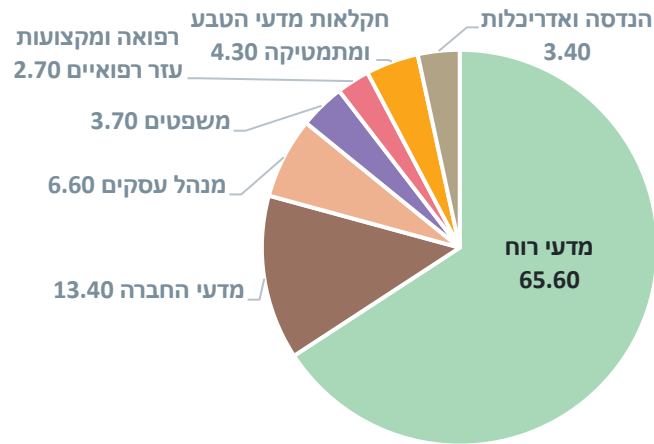
שנים

אוכלוסייה

דיווח מנהלי

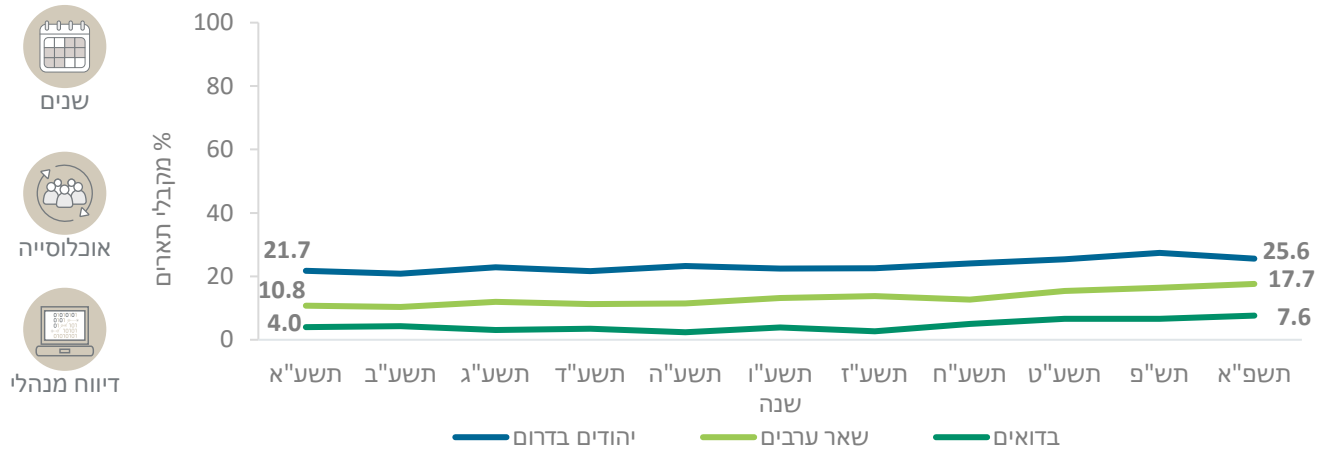

מקור: הלמ"ס, 2021, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים הם מוסלמים במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. יהודים לא כולל חרדים.
- אחוז מקבלי תארים מחושב כמספר מקבלי התארים חלקי כלל מקבלי התארים באותה קבוצת אוכלוסייה.
- משיקולים של נוחות הצגה, צורפו לימודי חקלאות למדעי הטבע, ורפואה למקצועות עזר רפואיים. שיעור הלומדים במקצועות אלו עמד על פחות מ-1%.

תרשים 24: שיעור מקבלי תארים בתחומים רפואה, הנדסה ומדעי הטבע, מכלל מקבלי התארים בשנים 2020-2021

מקור: הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים הם מוסלמים במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים. יהודים לא כולל חרדים.
- אחוז מקבלי תארים מחושב כמספר מקבלי התארים חלקי כלל האוכלוסייה בגילים 20-29.

עיקרי הממצאים:

- שיעור מקבלי תארים בשנת תשפ"א בקרב הבדואים הוא הנמוך מבין שיעורי מקבלי התארים בכל קבוצות ההשוואה.
- בקרב כל קבוצות ההשוואה, שיעור הבנות שמקבלות תארים גבוה משיעור הבנים שמקבלים תארים (בשנת תש"פ אחוז הבנים הבדואים שקיבלו תארים עמד על 0.6% לעומת 1.8% מן הבנות).
- בקרב הבדואים אחוז הסטודנטים שמקבלים תארים בתחום מדעי הרוח גבוה יחסית ועומד על 65.6% לעומת 22.7% בקרב היהודים בדרום.
- שיעור הבדואים שמקבלים תארים בתחומים רפואה, הנדסה ומדעי הטבע הוא הנמוך ביותר מבין שאר קבוצות ההשוואה ועומד על 7.6% בשנת תשפ"א לעומת 17.6% בקרב שאר הערבים, ו-25.6% בקרב היהודים בדרום. יש לציין כי בדומה לשאר קבוצות ההשוואה, חלה עלייה בקרב הבדואים מ-4% ל-7.6% בשיעור מקבלי התארים במקצועות אלו וכי הפער מצטמצם על פני זמן.

6.2 תעסוקה

6.2.1 רקע

יש פערים גדולים בתחום התעסוקה בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין כלל האוכלוסייה בישראל, הן מבחינת שיעור התעסוקה הן מבחינת השכר. לדבר השפעות ברורות על מצבה הכלכלי של אוכלוסייה זו. ההשתלבות בשוק העבודה היא אחד הצירים החשובים לפיתוח האוכלוסייה הבדואית ושילובה בכלכלה הישראלית.

משרדי ממשלה אחדים מפעילים תוכניות ייחודיות לשילוב האוכלוסייה הבדואית בנגב בתעסוקה: קידום היוזמות והעסקים בקרב הבדואים; תמרוץ העסקת עובדים באמצעות השתתפות בשכרם; עידוד תעשיינים מקומיים ותמיכה בהם; פיתוח? הפעלת? תוכניות ייחודיות בתחום ההכוון התעסוקתי והכשרה ללימודי עברית תעסוקתית (מרכזי ריאן); ותוכניות ייחודיות לשילוב בלימודי הנדסאות (תוכנית אשב"ל). כדי לתאר את תמונת המצב ואת מגמות השינוי בתחום התעסוקה בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב המסמך יתמקד בשלושה מדדים: שיעור התעסוקה, ממוצע שכר השכירים ושיעור המשתכרים עד שכר מינימום.

6.2.2 שיעור התעסוקה

מקור הנתונים: סקר כוח אדם, הלמ"ס.

תדירות הפרסום: נתוני הסקר החלקיים מתפרסמים בכל חודש. נתונים מלאים שמהם ניתן להפיק מידע על האוכלוסייה הבדואית בנגב מתפרסמים פעם בשנה.

הגדרה: מספר המועסקים לפי סקר כוח אדם חלקי כלל האוכלוסייה בגילים 25-54. מועסק נחשב מי שעבד לפחות שעה אחת בשבוע שקדם לדגימתו בסקר.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: בהצבת יעדי תעסוקה לשנים 2010-2020 הגדירה הממשלה יעד ולפיו שיעור התעסוקה בקרב גברים מאוכלוסיית המיעוטים בגילים 25-64 יעמוד על 78% בשנת 2020, ואילו שיעור התעסוקה בקרב גברים מאוכלוסייה זו בגילים 20-24 יעמוד על 65%. בנוגע לנשים, הגדירה הממשלה כי שיעור התעסוקה בקרב נשים מאוכלוסיית המיעוטים בגילים 25-64 יעמוד בשנת 2020 על 41% ואילו שיעור התעסוקה בקרב נשים מאוכלוסייה זו בגילים 20-24 יעמוד על 42% (משרד ראש הממשלה, 2010).

תרשים 25: שיעור התעסוקה של גברים בני 25-54 בשנים 2010-2021 (באחוזים)

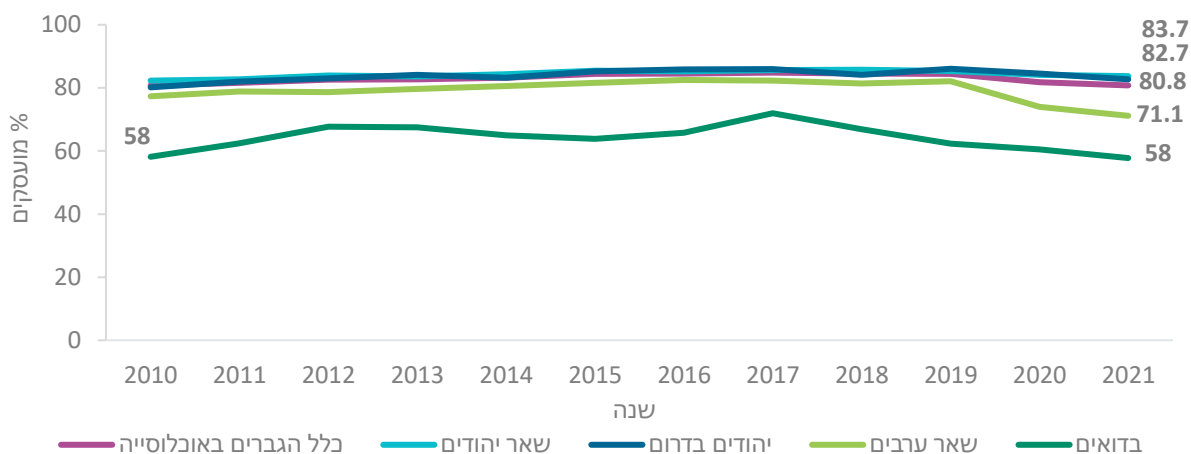
שנים

מדגם

דיווח עצמי

מקור: סקרי כוח אדם של הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים גברים: N=379-927.
- דגימת סקר כוח אדם מתבצעת רק בשמונה-עשר היישובים.
- ההבדלים הגדולים ב-N מוסברים על ידי כך שבשנת 2010-2011 סקר כוח אדם היה רבעוני, ואילו משנת 2012 חודשי.
- משנת 2012 חיילים בשירות סדיר נכנסו למניין המועסקים, לכן לצורך אחידות, גם בשנים 2010-2011 הם הוספו למועסקים.
- בדואים הם מוסלמים במחוז דרום.

תרשים 26: שיעור התעסוקה של נשים בנות 25-54 בשנים 2010-2021 (באחוזים)

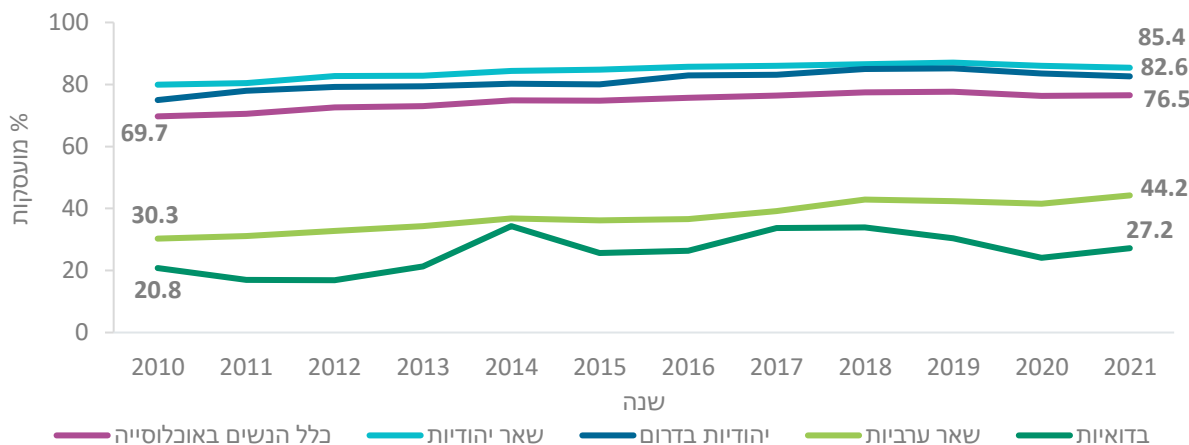
שנים

מדגם

דיווח עצמי

מקור: סקרי כוח אדם של הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואיות נשים: N=412-1061.
- דגימת סקר כוח אדם מתבצעת רק בשמונה-עשר היישובים.
- ההבדלים הגדולים ב-N מוסברים על ידי כך שבשנת 2010-2011 סקר כוח אדם היה רבעוני, ואילו משנת 2012 חודשי.
- משנת 2012 חיילות בשירות סדיר נכנסו למניין המועסקים, לכן לצורך אחידות גם בשנים 2010-2011 הן הוספו למועסקים.
- בדואיות הן מוסלמיות במחוז דרום.

עיקרי הממצאים:

- שיעור התעסוקה של הגברים הבדואים נמוך משיעור התעסוקה של הגברים היהודים בדרום (בשנת 2021 – 58% לעומת 82.7%, בהתאמה).
- שיעור התעסוקה של הנשים הבדואיות נמוך משיעור התעסוקה של הנשים היהודיות בדרום (בשנת 2021 – 27% לעומת 82.6%, בהתאמה).
- בין השנים 2019 ל-2020 חלה ירידה בשיעור התעסוקה בקרב כלל קבוצות ההשוואה, הירידה הגדולה ביותר הייתה בקרב הנשים הבדואיות (כ-6 נקודות אחוז בתוך שנה). משנת 2021 חלה עלייה באחוז התעסוקה של הנשים הבדואיות.

6.2.3 שכר שכירים ממוצע

מקור הנתונים: המוסד לביטוח לאומי.

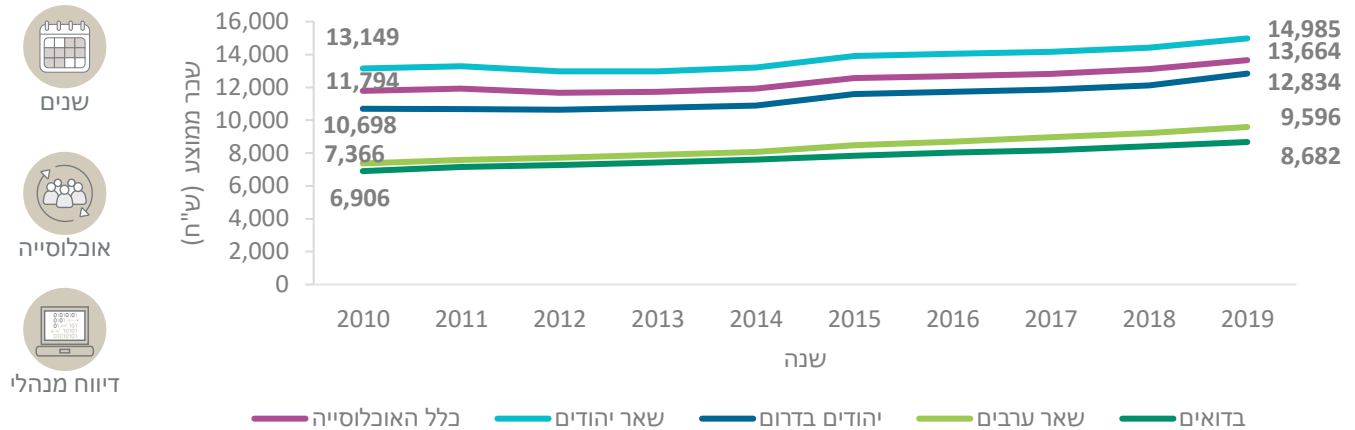
תדירות הפרסום: שנתית, בעיכוב של שנתיים.

הגדרה: שכר ממוצע לחודש עבודה בקרב שכירים מוצמד למדד המחירים לצרכן לשנת 2019.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: חישוב השכר החודשי הממוצע איננו מבחין בין מועסקים במשרה חלקית למועסקים במשרה מלאה. ההערה חשובה במיוחד בכל הקשור לנשים, משום שאחוז גבוה מהן מועסקות בחלקית. מכאן שיייתכן מצב שבו השכר החודשי במשרה חלקית נמוך משכר המינימום החודשי אך שווה לשכר המינימום או אף גבוה ממנו, אם מביאים בחשבון את היקף המשרה.

תרשים 27: שכר שכירים ממוצע לגברים לחודש עבודה בשנים 2010-2019 (בש"ח)

מקור: נתוני המוסד לביטוח לאומי, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- השכר מוצמד למדד המחירים לצרכן לשנת 2019. שכר השכירים הממוצע לגברים בדואים בשנת 2019 ללא הצמדה עמד על 8,682 ש"ח.
- בדואים זהו לפי יישוב מגורים. הקבוצות יהודים בדרום, שאר יהודים ושאר ערבים כוללות רק יישובים שבהם יותר מ-2,000 תושבים, בערים לא מעורבות.

תרשים 28: שכר שכירים ממוצע לנשים לחודש עבודה בשנים 2010-2019 (בש"ח)

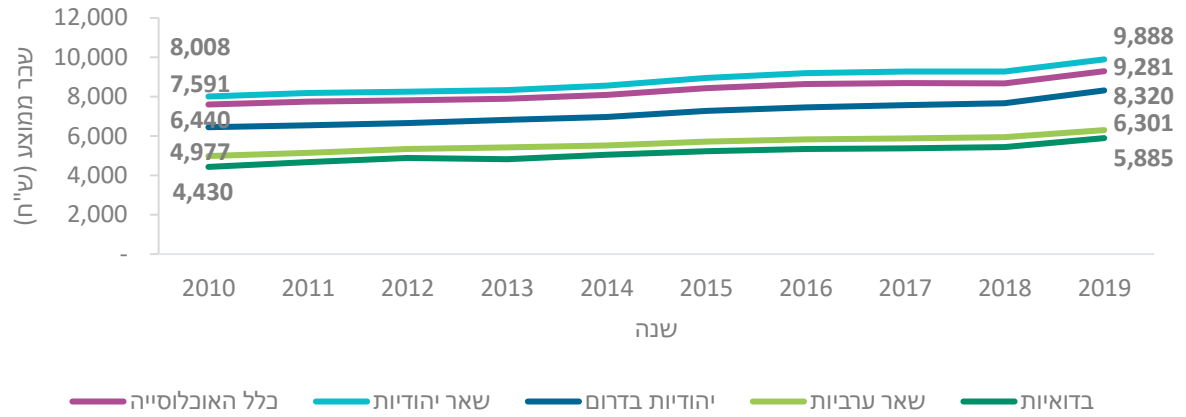
שנים

אוכלוסייה

דיווח מנהלי

מקור: נתוני המוסד לביטוח לאומי, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.
הערות:

- השכר מוצמד למדד המחירים לצרכן לשנת 2019. שכר השכירים הממוצע לנשים בדואיות בשנת 2019 ללא הצמדה עמד על 5,885 ש"ח.
- בדואיות זוהו לפי יישוב מגורים. הקבוצות יהודיות בדרום, שאר יהודיות ושאר ערביות כוללות רק יישובים שבהם יותר מ-2,000 תושבים, בערים לא מעורבות.

עיקרי הממצאים:

- לאוכלוסייה הבדואית בנגב השכר הנמוך ביותר מבין שאר קבוצות ההשוואה (בשנת 2019 עמד שכר השכירים של הגברים הבדואים על 8,682 ש"ח לעומת שכר הגברים בכלל האוכלוסייה שעמד על 13,664 ש"ח. בשנת 2019 עמד שכר הנשים הבדואיות על 5,885 ש"ח לעומת שכרן של הנשים בכלל האוכלוסייה שעמד על 9,281 ש"ח).
- שכר השכירים בקרב שאר קבוצות ההשוואה נמצא בעלייה מתמדת משנת 2010 (עלה משנת 2010 עד שנת 2019 ב-16% בקרב הגברים באוכלוסייה הכללית וב-26% בקרב הגברים באוכלוסייה הבדואית בנגב, וב-22% ו-33%, בהתאמה, בקרב הנשים).

6.2.4 שיעור השכירים המשתכרים שכר נמוך משכר המינימום

מקור הנתונים: המוסד לביטוח לאומי.

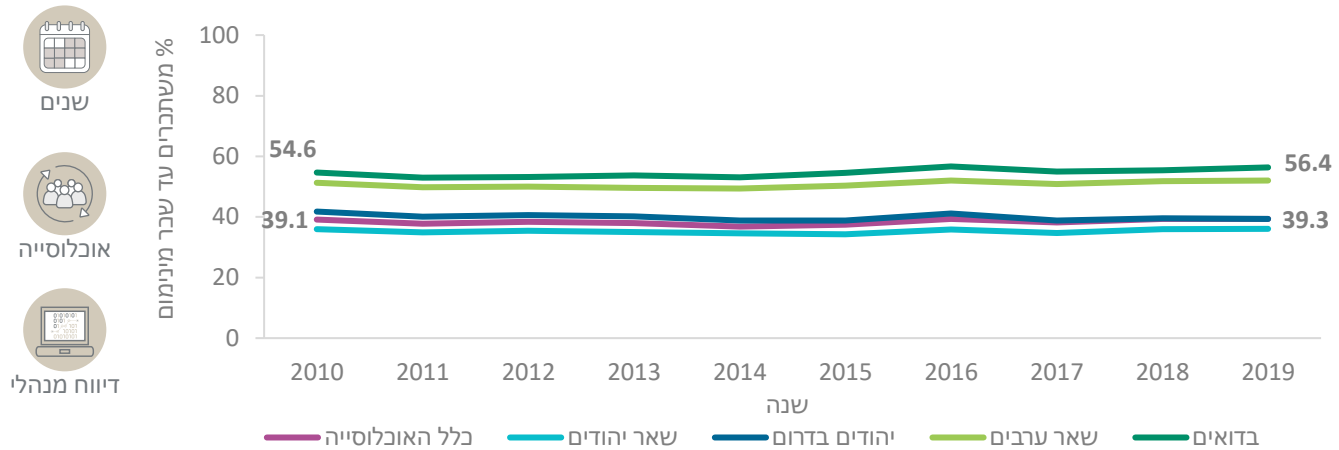
תדירות הפרסום: שנתית, בעיכוב של שנתיים.

הגדרה: שיעור השכירים המשתכרים עד שכר מינימום.

מגמה רצויה של המדד: ירידה.

הערות וביאורים: במניין המשתכרים כחות משכר המינימום נכללים גם מי שמשתכרים שכר הזהה לשכר המינימום או אף יותר מכך למשרה מלאה, אך עובדים במשרה חלקית.

תרשים 29: שיעור השכירים המשתכרים שכר נמוך משכר המינימום בשנים 2010-2019 (באחוזים)

מקור: נתוני המוסד לביטוח לאומי, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערה: בדואים זהו לפי יישוב מגורים. הקבוצות שאר יהודים ושאר ערבים כוללות רק יישובים שבהם יותר מ-2,000 תושבים, בערים לא מעורבות.

עיקרי הממצאים:

- שיעור השכירים המשתכרים עד שכר מינימום בקרב הבדואים גבוה משיעור זה בקרב שאר קבוצות השוואה (בשנת 2019 – 56.4% מן השכירים הבדואים השתכרו עד שכר מינימום לעומת 39.4% מקרב כלל האוכלוסייה).
- שיעור השכירים המשתכרים עד שכר מינימום בקרב בדואים דומה לשיעור השכירים המשתכרים עד שכר מינימום בקרב שאר הערבים, אך גבוה ממנו (בשנת 2019 – 56.4% לעומת 52%, בהתאמה).

6.3 בריאות

6.3.1 רקע

נדבך חשוב באיכות החיים הוא הבריאות הגופנית והנפשית במשך החיים, מינקות עד לבגרות המאוחרת. אחד הנושאים החשובים בתחום הבריאות הוא תמותת תינוקות בכלל, ובקרב קבוצות חברתיות מוחלשות בפרט. שיעור תמותת התינוקות באוכלוסייה הבדואית בנגב הוא הגבוה ביותר מבין שיעורי תמותת התינוקות בקרב שאר קבוצות האוכלוסייה במדינה.

אשר למבוגרים, נתוני משרד הבריאות מראים כי האוכלוסייה הערבית, לעומת היהודית, שומרת פחות על אורח חיים בריא: התנהגויות כגון עיסוק בפעילות ספורטיבית ושמירה על תזונה נכונה (אברבוך ואבני, 2019). יש להניח שמצב הבדואים בנגב בהקשר זה אינו טוב מזה של שאר האוכלוסייה הערבית. צ'רניחובסקי ואח' (2017) מציינים כי אחת מסיבות המוות העיקריות שבהן יש פער בין יהודים לערבים היא תחלואה בסוכרת. לכן נבחר מדד התחלואה בסוכרת כמדד משלים למדד תמותת התינוקות בתחום מדדי הבריאות.

במסגרת ההחלטה 2397, משרד הבריאות מפעיל כמה תוכניות לקידום בריאות בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב. זאת בעיקר בשני תחומים: שירותי אם וילד (תוכנית פיתוח הון אנושי לאורח חיים בריא; קורסי התפתחות הילד לאחיות; הפעלת נידת טיפת חלב; הפעלת מגשרות בטיפות חלב) ושירותי חירום (הפעלת נקודת הזנקה של מד"א ביישוב חורה; השתלמויות לציבור לצורך הגברת יכולת המענה בעזרה ראשונה). כדי לתאר את תמונת המצב ואת מגמות השינוי בתחום הבריאות בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב

המסמך יתמקד בשני מדדים: תמותת תינוקות ושיעור תחלואה בסוכרת.

6.3.2 תמותת תינוקות

מקור הנתונים: הלמ"ס.

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: שיעור התינוקות שנולדו חיים ונפטרו טרם הגעתם לגיל שנה, ל-1,000 לידות חי.

סיבת מוות: הסיבה לפטירת התינוק סווגה על פי הגדרות וכללים של מסמך תקינה של ארגון הבריאות העולמי – סיווג המחלות הבין-לאומי ICD-10.

מגמה רצויה של המדד: ירידה.

תרשים 30: שיעור תמותת תינוקות ל-1,000 לידות חי בשנים 2010-2020 (במספרים)

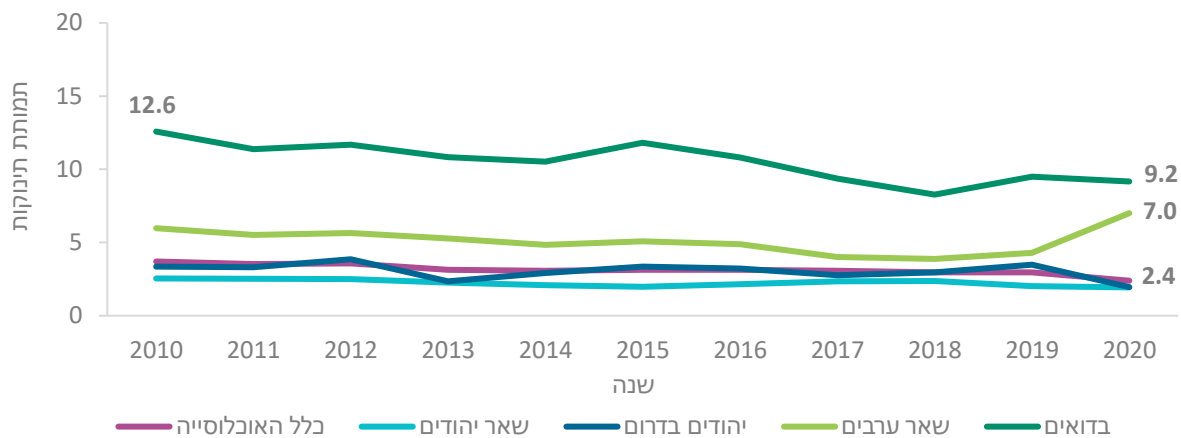
שנים

אוכלוסייה

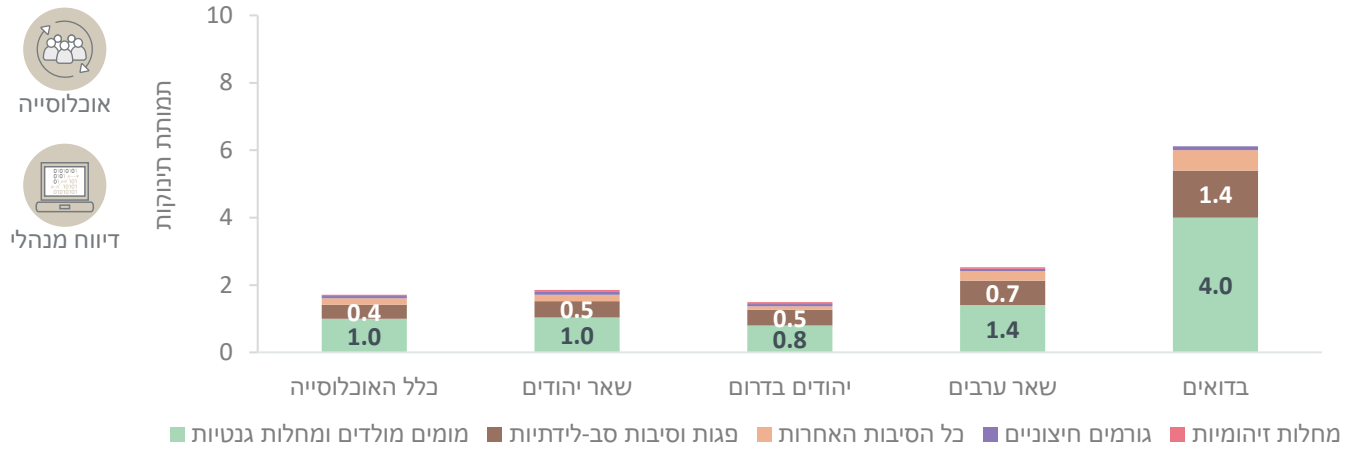
דיווח מנהלי

מקור: הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערה: בדואים הם מוסלמים במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

תרשים 31: שיעור תמותת תינוקות ל-1,000 לידות חי, לפי סיבות המוות בשנים 2018-2020, בממוצע (במספרים)

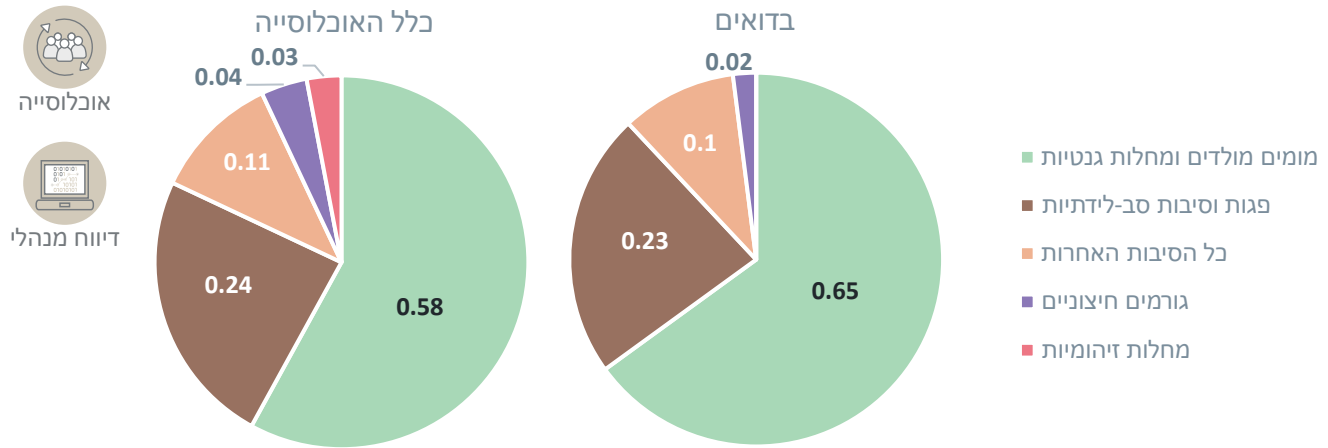

מקור: הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים הם מוסלמים במחוז דרום, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.
- כל הסיבות האחרות כולל מוות בעריסה, סיבה לא ידועה וסיבות נוספות בשכיחות נמוכה.
- סב-לידתיות מתייחס לתקופה של שבועות אחדים לפני הלידה עד שבועות מספר אחרי הלידה.

תרשים 32: סיבות לתמותת תינוקות בשנים 2018-2020 (באחוזים)

עיקרי הממצאים:

- נצפתה מגמת ירידה בשיעור תמותת התינוקות באוכלוסייה הבדואית בנגב, וכמו כן הפער בינה ובין שאר קבוצות ההשוואה בדרום הצטמצם.
- שיעור תמותת התינוקות באוכלוסייה הבדואית בנגב בשנת 2020 גבוה פי 3.8 משיעור זה בכלל האוכלוסייה (9.1 באוכלוסייה הבדואית לעומת 2.4 בכלל האוכלוסייה).
- בדומה לכלל האוכלוסייה, סיבת המוות העיקרית לתמותת תינוקות בדואים בנגב היא מומים מולדים ומחלות גנטיות (בשנים 2018-2020, בממוצע, בדואים: מומים מולדים ומחלות גנטיות – 4%; פגות וסיבות סב-לידתיות – 1.34%; כלל האוכלוסייה: מומים מולדים ומחלות גנטיות – 1.1%; פגות וסיבות סב-לידתיות – 0.4%).

6.3.3 תחלואה בסוכרת

מקור הנתונים: משרד הבריאות.

תדירות הפרסום: אין תדירות קבועה. מספר חולים בסוכרת: נתוני משרד הבריאות

הגדרה: מספר החולים בסוכרת חלקי כלל האוכלוסייה, לפי גילים שונים.

מגמה רצויה של המדד: ירידה.

הערות וביאורים: הוחלט להשתמש במדד זה בגין השכיחות הגבוהה של סוכרת בקרב האוכלוסייה הערבית בכלל, ובקרב הנשים הערביות בפרט. שיקול נוסף הוא שהמחלה קשורה להתנהגויות שנחשבות לא בריאות וניתנות לשינוי.

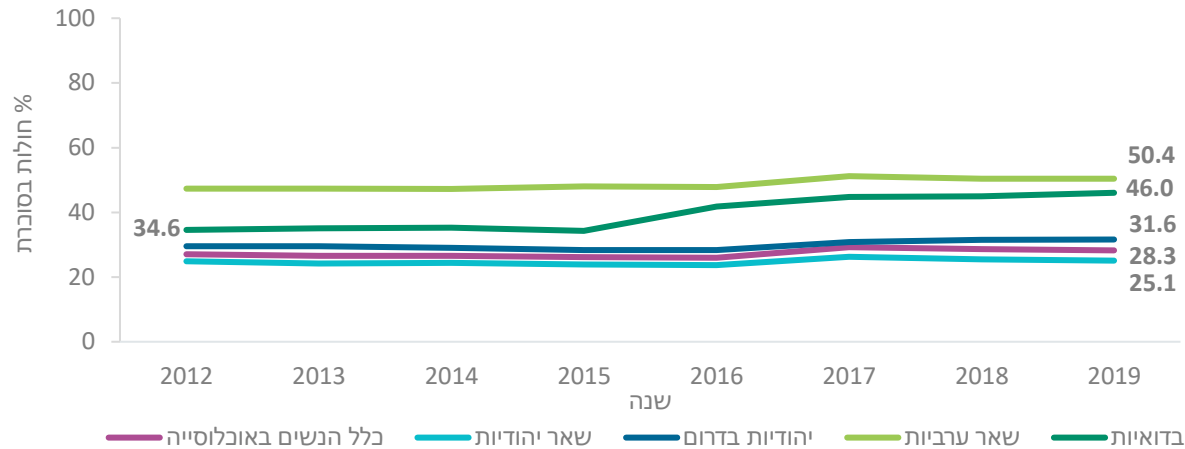
תרשים 33: שיעור הנשים החולות בסוכרת בגילים 65-74 בשנים 2012-2019 (באחוזים)

אוכלוסייה

דיווח מנהלי

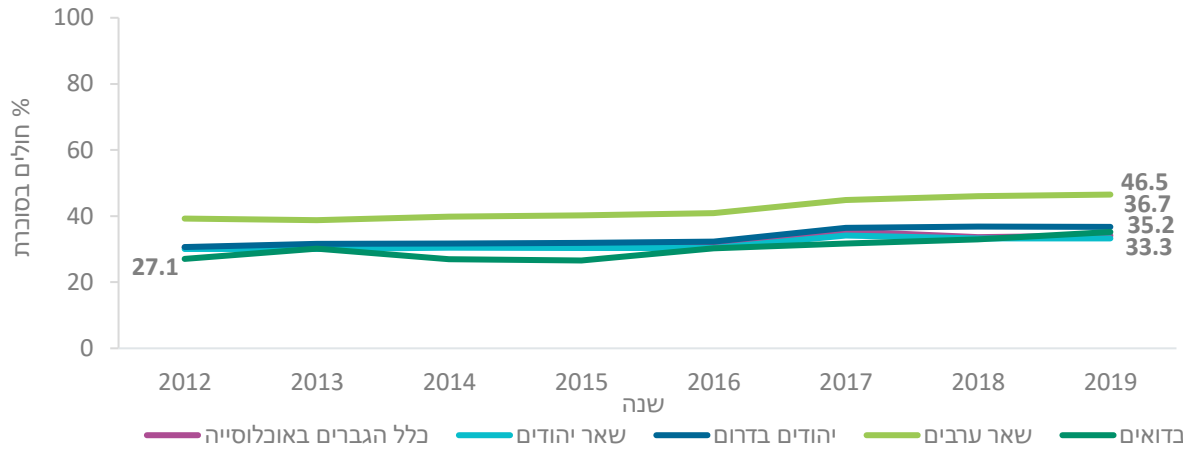

N=353-1,640

מקור: מרשם הסוכרת במשרד הבריאות, שנים שונות.

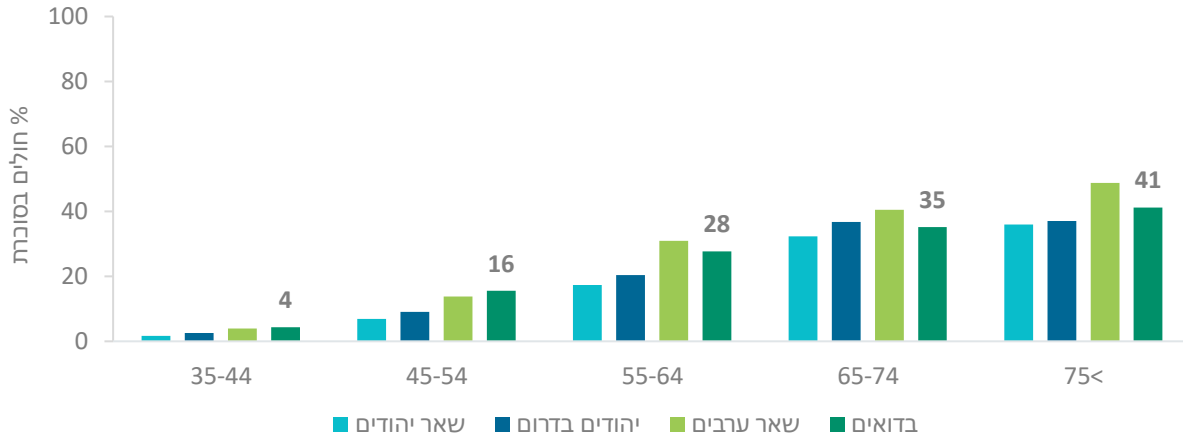
הערה: בדואיות, שאר יהודיות, יהודיות בדרום ושאר ערביות לא כולל ערים מעורבות.

תרשים 34: שיעור הגברים החולים בסוכרת בגילים 65-74 בשנים 2012-2019 (באחוזים)

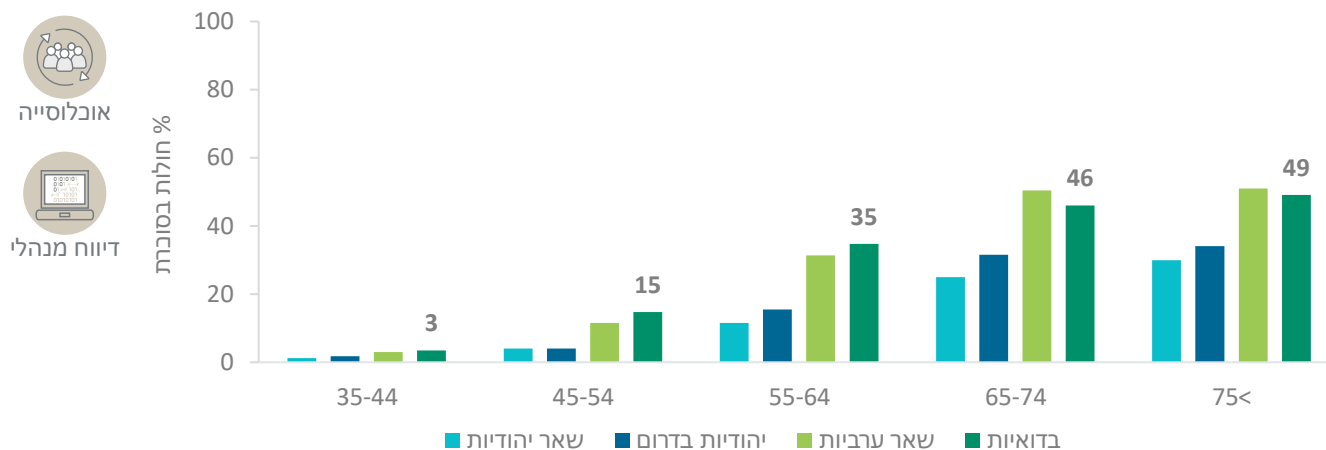
מקור: מרשם הסוכרת במשרד הבריאות, שנים שונות.
 הערה: בדואים, שאר יהודים, יהודים בדרום ושאר ערבים לא כולל ערים מעורבות.

תרשים 35: שיעור הגברים החולים בסוכרת ביחס לגודל האוכלוסייה, בחלוקה לקבוצות גיל בשנת 2019 (באחוזים)

מקור: מרשם הסוכרת במשרד הבריאות.
 הערה: זיהוי האוכלוסיות, כולל של הבדואים, נעשה לפי מקומות יישוב. בדואים, שאר יהודים, יהודים בדרום ושאר ערבים לא כולל ערים מעורבות.

תרשים 36: שיעור הנשים החולות בסוכרת ביחס לגודל האוכלוסייה, בחלוקה לקבוצות גיל בשנת 2019 (באחוזים)

מקור: מרשם הסוכרת במשרד הבריאות.

הערה: זיהוי האוכלוסיות, כולל של הבדואיות, נעשה לפי מקומות יישוב. בדואיות, שאר יהודיות, יהודיות בדרום ושאר ערביות לא כולל ערים מעורבות.

עיקרי הממצאים:

- בהשוואה בין נשים בדואיות לגברים בדואים אפשר לראות כי בעוד בגילים הצעירים 35-54 אין פער ניכר בין המינים, בטווח הגילים 55-75 הפער גדל, כך שנשים בדואיות חולות יותר מגברים בדואים (פער שמגיע עד 11%).
- בשנת 2019 35% מן הגברים הבדואים היו חולים בסוכרת לעומת 46.5% בקרב שאר הערבים ו-36.7% בקרב היהודים בדרום.
- נמצא ששיעור התחלואה בקרב נשים בדואיות בגילים 65-74 גבוה מן השיעור באוכלוסייה היהודית אך נמוך מן השיעור בקרב שאר הערביות (בשנת 2019, 46% מן הנשים הבדואיות היו חולות בסוכרת לעומת 31.61% בקרב יהודיות בדרום, 25% בקרב שאר היהודיות ו-50.4% בקרב שאר הערביות).
- בעוד בקרב הגילים המבוגרים שיעור התחלואה בסוכרת בקרב הבדואים הגברים נמוך יחסית או קרוב לשיעור בקרב שאר קבוצות ההשוואה, שיעור התחלואה בסוכרת בקרב הגילים הצעירים הוא גבוה יחסית לשאר הקבוצות.

6.4 מעורבות אזרחית וממשל

6.4.1 רקע

ספרות המחקר מראה שרמת אמון גבוהה של אזרחים בפקידי ציבור משפיעה לחיוב על מעורבותם של בעלי עניין בפוליטיקה מקומית, על התפקוד של יחידות ניהול ועל הלגיטימציה הנתפסת של מוסדות הציבור (Ceglaz et al., 2017). בהקשר הישראלי, בשל סוגיית ההסדרה של המגורים הבלתי-מוסדרים בנגב, אפשר לשער כי האמון של הבדואים בממשלה דומה לרמת האמון של כלל האוכלוסייה הערבית או נמוך ממנה.

בתוכנית החומש אין התייחסות מפורשת לפעילויות ייעודיות שמטרתן להגביר את האמון בין הממשלה ובין האוכלוסייה הבדואית בנגב. עם זאת במהלך יישום ההחלטה מושקעים משאבים כלכליים רבים לשם קידום אוכלוסייה זו, עניין אשר עשוי להשפיע לחיוב על יחסי האמון האלה. יש לציין כי לאמון בין הממשלה ובין האוכלוסייה הבדואית בנגב חשיבות רבה ביכולת ליישם את התוכנית. כדי לתאר את תמונת המצב ואת מגמות השינוי בתחום מעורבות אזרחית וממשל בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב המסמך יתמקד בשלושה מדדים: אמון בממשלה, הערכת תפקוד הרשות המקומית והצבעה בבחירות לכנסת.

6.4.2 אמון בממשלה

מקור הנתונים: הסקר החברתי, הלמ"ס. יצוין כי בשנת 2020 לא נדגמה אוכלוסיית הבדואים בנגב במדגם הסקר. לכן הושמטה שנת 2020 מן הניתוח שלהלן.

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: אחוז המשיבים "במידה רבה" או "במידה מסוימת" על השאלה: "האם אתה נותן אמון בממשלה?". השאלה כלולה בסקר החברתי, והיא מופנית לבני 20 ויותר.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 37: שיעור נותני האמון בממשלה בשנים 2015-2021 (באחוזים)

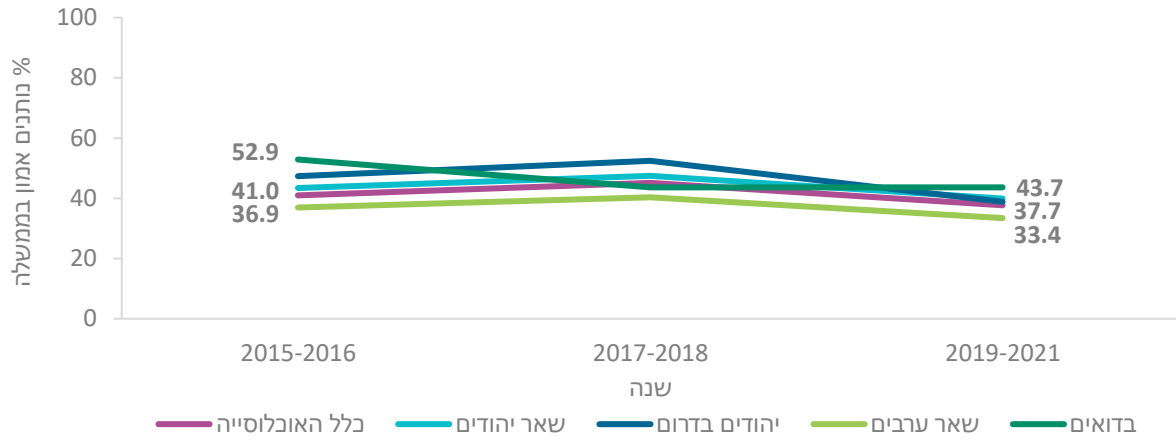
שנים

מדגם

דיווח עצמי

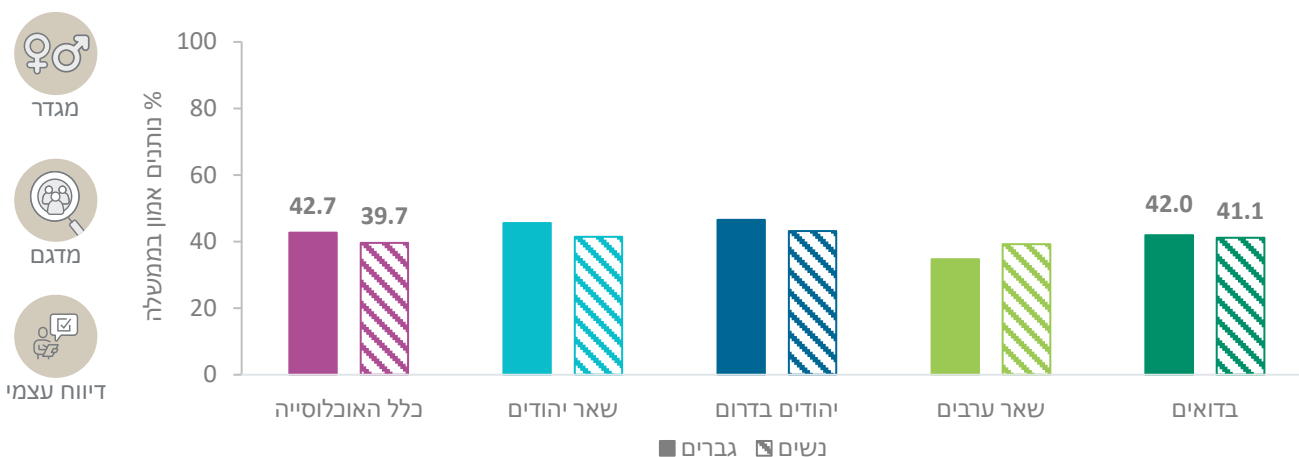
מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: נשים N=143, גברים N=124.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערבי מזרח ירושלים.

תרשים 38: שיעור נותני האמון בממשלה בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי מגדר

מגדר

מדגם

דיווח עצמי

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: נשים N=143, גברים N=124.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

עיקרי הממצאים:

- בשנים 2019 ו-2021 43.7% מן האוכלוסייה הבדואית בנגב נתנו אמון בממשלה, שיעור הקרוב לשיעור בקרב היהודים בדרום.
- בשנים 2019-2021 נרשם פער מובהק ($p < 0.01$) בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין שאר האוכלוסייה הערבית בישראל במידת האמון בממשלה: אחוז האמון בממשלה של האוכלוסייה הבדואית בנגב עמד על 43.6% לעומת 33.4% בקרב שאר האוכלוסייה הערבית.
- בשנים 2019-2021 לא נרשם פער מובהק בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין האוכלוסייה היהודית (שאר היהודים ויהודים בדרום) במידת האמון בממשלה.
- במשך השנים המגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב הפוכה מן המגמות של שאר קבוצות השוואה.

6.4.3 הערכת תפקוד הרשות המקומית

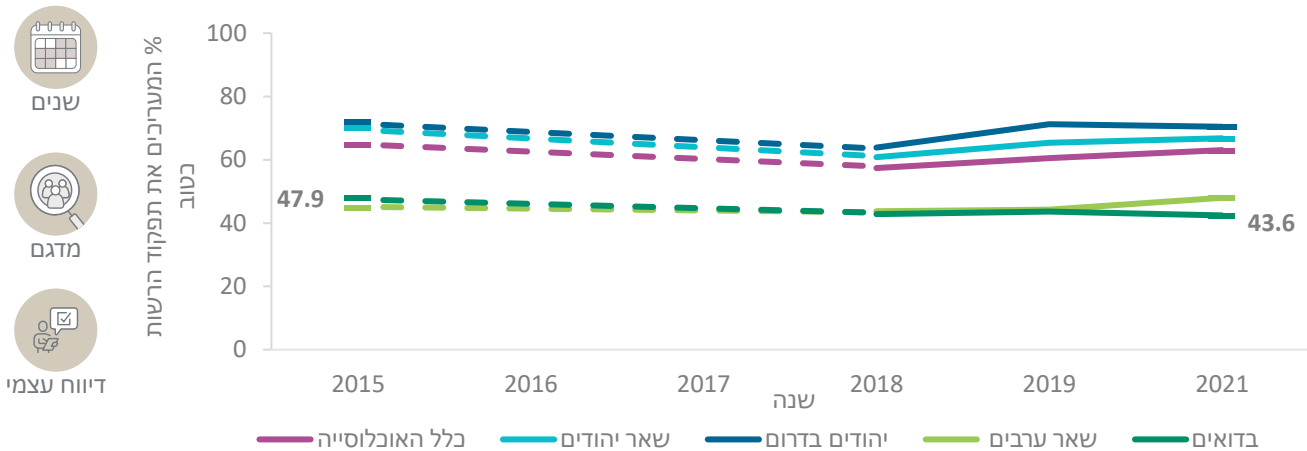
מקור הנתונים: הסקר החברתי, הלמ"ס. יצוין כי בשנת 2020 לא נדגמה אוכלוסיית הבדואים בנגב במדגם הסקר, ולכן הושמטה שנת 2020 מן הניתוח שלהלן.

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: שיעור המשיבים "טוב מאוד" או "טוב" על השאלה: "מה דעתך על תפקוד הרשות המקומית/ העירייה?". השאלה כלולה בסקר החברתי, והיא מופנית לבני 20 ויותר.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 39: שיעור המעריכים את תפקוד הרשות המקומית כטוב בשנים 2015, 2018, 2019 ו-2021 (באחוזים)

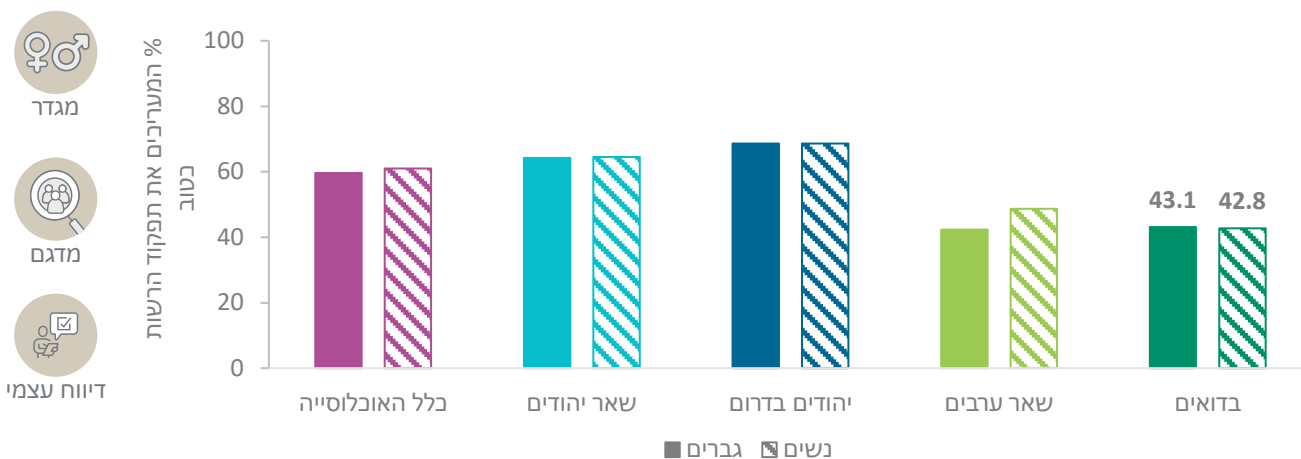

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים: N=69-104.
- בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערבי מזרח ירושלים.
- אין נתונים לשנים 2016-2017 מכיוון שלא נשאלו שאלות רלוונטיות בסקר.
- לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

תרשים 40: שיעור המעריכים את תפקוד הרשות המקומית כטוב בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי מגדר (באחוזים)

מגדר

מדגם

דיווח עצמי

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: גברים N=102, נשים N=136.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ אין נתונים לשנים 2016-2017 מכיון שלא נשאלו שאלות רלוונטיות בסקר.

◦ לא נכללה שנת 2020 מכיון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

עיקרי הממצאים:

- הערכת התפקוד של הרשות המקומית נמוכה בקרב כלל האוכלוסייה הערבית בישראל, ובפרט באוכלוסייה הבדואית בנגב, מבקרב האוכלוסייה היהודית בדרום (בשנת 2021, 44.4% מן הבדואים בנגב העריכו כי תפקוד הרשות המקומית הוא טוב לעומת 73.36% מן היהודים בדרום שהעריכו כך).
- במשך השנים ניכרת מגמת ירידה בהערכתה של האוכלוסייה הבדואית בנגב את תפקוד הרשות המקומית (בשנת 2015, 47.9% מן הבדואים העריכו כי תפקוד הרשות המקומית הוא טוב לעומת 43.6% שהעריכו כך בשנת 2019).

6.4.4 הצבעה בבחירות לכנסת

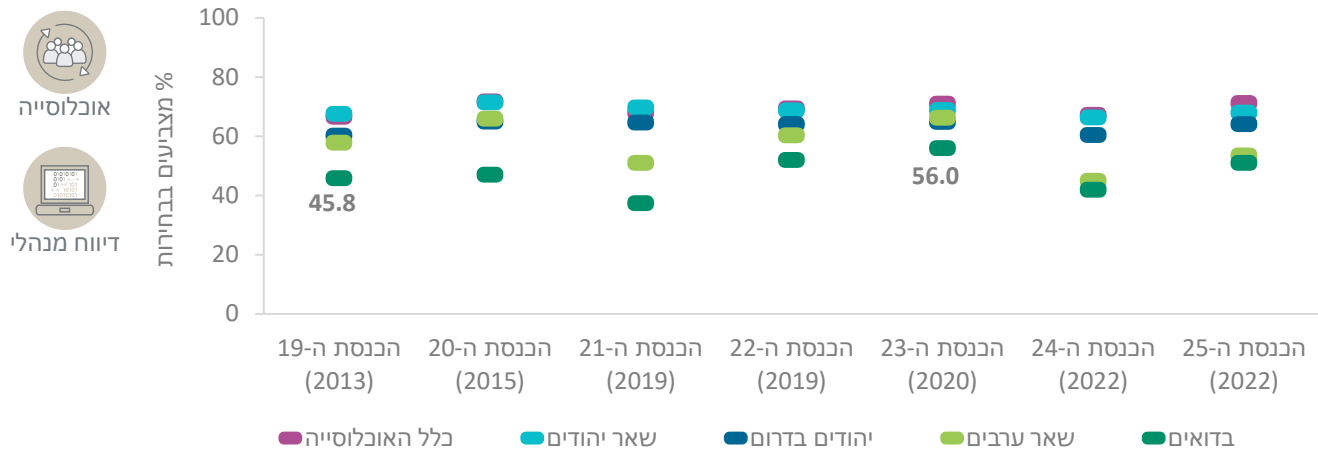
מקור הנתונים: ועדת הבחירות המרכזית לכנסת.

תדירות הפרסום: משתנה לפי מועדי הבחירות. מתפרסם בסיום הבחירות.

הגדרה: אחוז המצביעים (קולות כשרים ופסולים) מסך כלל בעלי זכות ההצבעה.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 41: מצביעים לכנסות ה-19-25 בשנים 2013-2022 (באחוזים)

מקור: ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערה: זיהוי האוכלוסיות, כולל של הבדואים, נעשה לפי מקומות יישוב. הקבוצות בדואים, שאר ערבים, יהודים בדרום, שאר יהודים לא כוללות ערים מעורבות וקלפיות ביישובים שלא היה בנוגע להם נתון של דת או מחוז.

עיקרי הממצאים:

- בדומה לשאר האוכלוסייה הערבית, חלה ירידה באחוזי ההצבעה בין הכנסת ה-23 לכנסת ה-24 (מ-56% ל-46.2% בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב, ומ-66% ל-56% בקרב שאר הערבים). עם זאת נצפתה שוב עלייה באחוזי ההצבעה לכנסת 25, ואחוז ההצבעה בקרב האוכלוסייה הבדואית עמד על 51% ו-53.5% בקרב שאר הערבים.
- בכל מערכות הבחירות (כנסות 19-25) אחוזי ההצבעה בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב הם הנמוכים ביותר.

6.5 דיור ותשתיות

6.5.1 רקע

עקב שנים ארוכות של תת-פיתוח נוצר ביישובים הבדואיים בנגב מחסור בתשתיות במגוון תחומים: מבני ציבור, תחבורה, מים, חשמל ועוד. למחסור בתשתיות השפעות מרחיקות לכת. כך למשל, מחסור בתשתיות תחבורה משפיע על נגישות התושבים להשכלה ולתעסוקה, במיוחד בקרב נשים שעבורן התחבורה הציבורית, התלויה בתשתית הולמת של כבישים, חשובה במיוחד כי היא נתפסת בתור אמצעי תחבורה מקובל ומכבד (אייל ואח', 2018).

יש מחסור במידע בכל הקשור לתשתיות בסיסיות שניתנות לתושבים, כגון מים, ביוב וחשמל. על כן יש קושי להציג תמונה מהימנה ומקיפה של מצב האוכלוסייה הבדואית בנגב בהיבט זה. יצוין כי תוכנית החומש עוסקת ישירות בשיפור תשתיות התחבורה הציבורית ביישובים הבדואיים, ולפיכך אפשר לשער שרמת שביעות הרצון של התושבים מן התחבורה הציבורית תעלה עם הזמן. כדי לתאר את תמונת המצב ואת מגמות השינוי בתחום דיור ותשתיות בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב המסמך יתמקד בשלושה מדדים: שביעות רצון מן התחבורה הציבורית; ממוצע נסיעות אזוריות ל-1,000 איש; והשטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך השטח הבנוי.

6.5.2 שביעות רצון מן התחבורה הציבורית

מקור הנתונים: הסקר החברתי, הלמ"ס. יצוין כי בשנת 2020 לא נדגמה אוכלוסיית הבדואים בנגב במדגם הסקר. לכן הושמטה שנת 2020 מניתוח הנתונים שלהלן.

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: המדד מבוסס על שאלה מן הסקר החברתי: "באופן כללי האם אתה מרוצה מהתחבורה הציבורית באזור מגוריך?". המדד מתייחס למי שהשיבו "מרוצה" או "מרוצה מאוד" על השאלה. הסקר החברתי פונה לכלל האוכלוסייה מגיל 20 ויותר.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 42: שיעור המרוצים מן התחבורה ציבורית בשנים 2014-2021 (באחוזים)

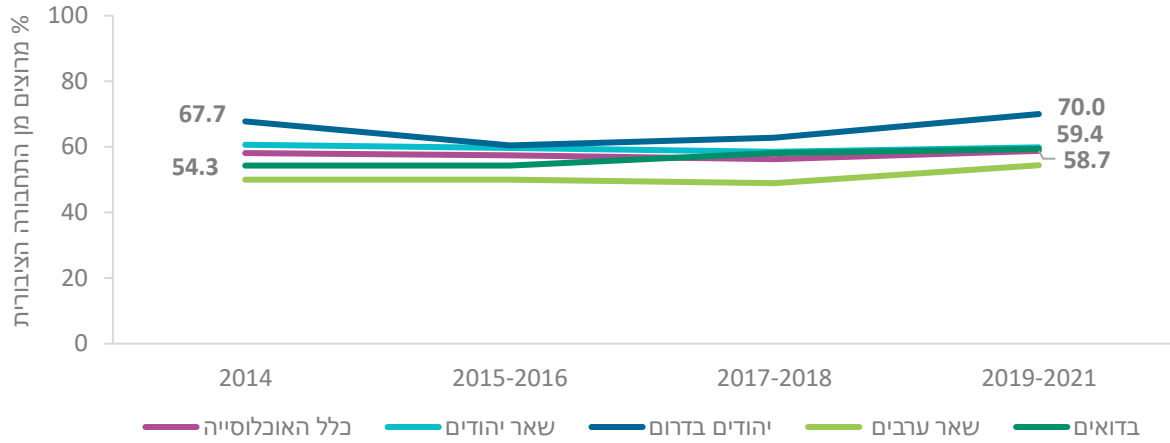
שנים

מדגם

דיווח עצמי

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: N=52-187.

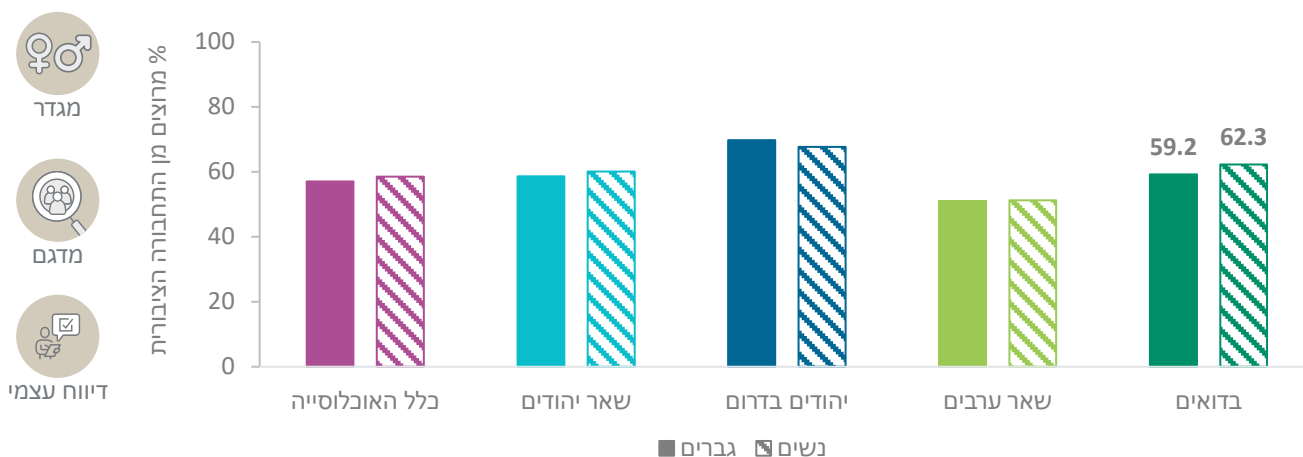
◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ מחושב מכלל מי שמשמש בתחבורה ציבורית.

◦ השאלה בנוגע לתחבורה ציבורית הוצגה לראשונה בסקר החברתי בשנת 2014.

◦ לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

תרשים 43: שיעור המרוצים מן התחבורה הציבורית בשנים 2019-2021, בממוצע, לפי מגדר (באחוזים)

מגדר

מדגם

דיווח עצמי

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: גברים N=95, נשים N=119.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ מחושב מכלל מי שמשתמש בתחבורה ציבורית.

עיקרי הממצאים:

בשנים 2019-2021 59.4% מן הבדואים בנגב הביעו שביעות רצון מן התחבורה הציבורית, זאת לעומת 70% מן היהודים בדרום באותן השנים. הפער מובהק ($p < 0.05$).

6.5.3 פערים בשירותי התחבורה הציבורית

נבחרו שני מדדים: מספר הנסיעות העירונית והבין-עירוניות בשבוע ל-1,000 איש, ואחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית.

מקור הנתונים: נתונים שהתקבלו מחברת "נתיבי איילון" בשיתוף משרד התחבורה. המדדים מתבססים על מערכת הרישוי של משרד התחבורה, פרסומי הלמ"ס ונתוני חברת מפה.

תדירות הפרסום: שנתית.

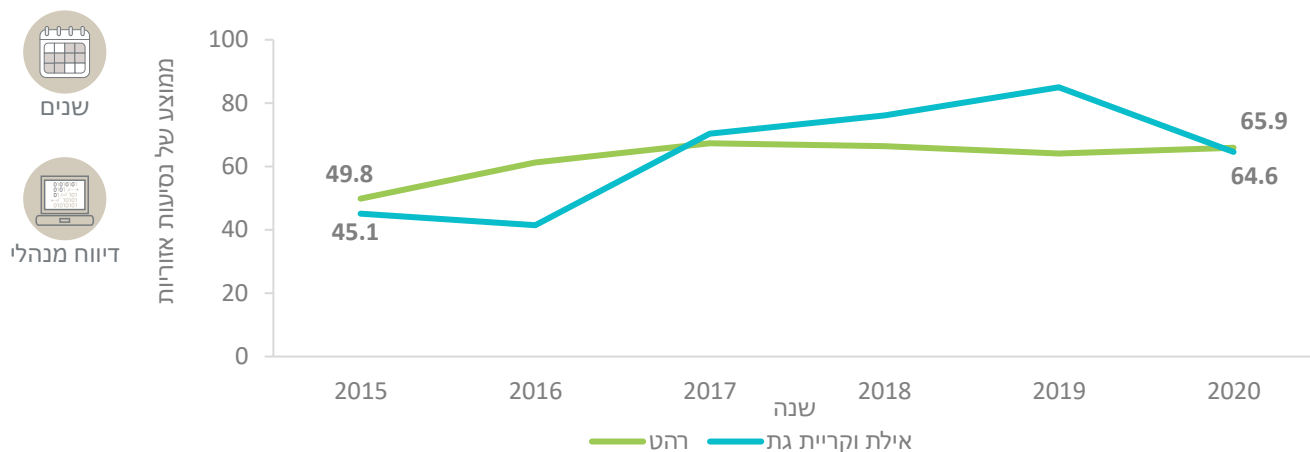
הגדרות: מספר הנסיעות העירונית והבין-עירוניות בשבוע ל-1,000 איש: קווי התחבורה הציבורית אשר מבצעים עצירה אחת לפחות בתחום המוניציפלי של היישוב ביחס למספר התושבים.

אחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית: היחס בין השטח המשורת ביישוב לשטח הבנוי הכולל של היישוב. השטח המשורת בתחבורה ציבורית כולל את השטח המצוי בתחום של עד 250 מ' מתחנה פעילה.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

הערות וביאורים: בחינת המדדים נעשתה בהבחנה בין העיר רהט ובין עיירות, מועצות אזוריות ויישובים קטנים. ההשוואה נעשתה ליישובים יהודים בדרום באותו סדר גודל מבחינת גודל האוכלוסייה ואשר נכללו בבסיס הנתונים⁴.

תרשים 44: מספר ממוצע של נסיעות אזוריות בשבוע ל-1,000 איש ברהט, אילת וקריית גת (2015-2020)

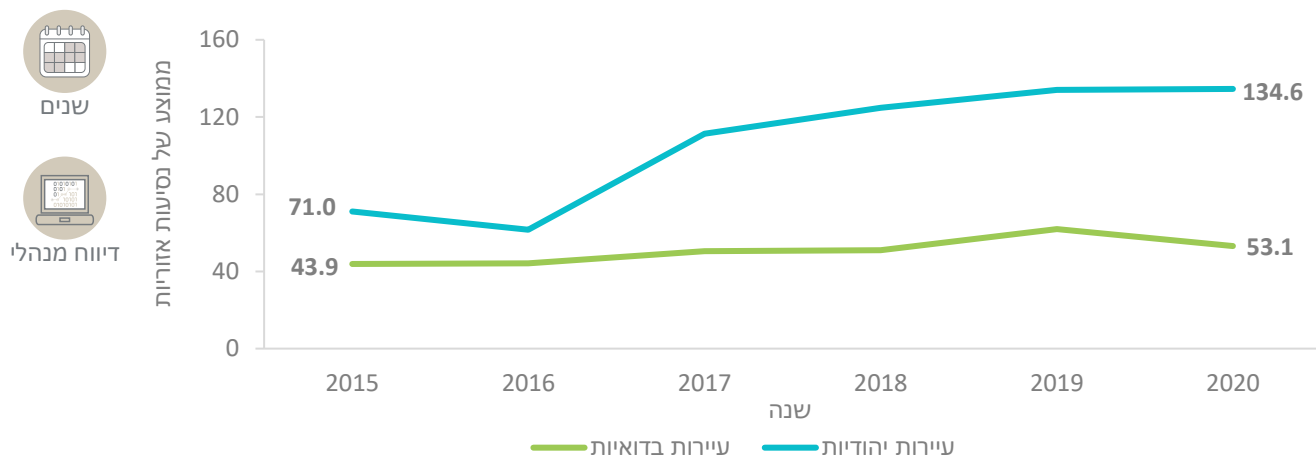

מקור: חברת "נתיבי איילון" בשיתוף משרד התחבורה, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל. הערות:

- בדואים זוהו לפי מגזר ערבי במחוז דרום, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים.
- מחושב מכלל מי שמשמש בתחבורה ציבורית.
- המדד מציג את מספר הנסיעות השבועיות המצטבר בכלל קווי התחבורה הציבורית המבצעים עצירה אחת לפחות בתחום המוניציפלי של היישוב (ל-1,000 איש).

⁴ יצוין כי בסיס הנתונים לא כלל את כלל היישובים הארץ.

תרשים 45: נסיעות אזוריות בשבוע ל-1,000 איש בעיירות, בממוצע (2015-2020)

שנים

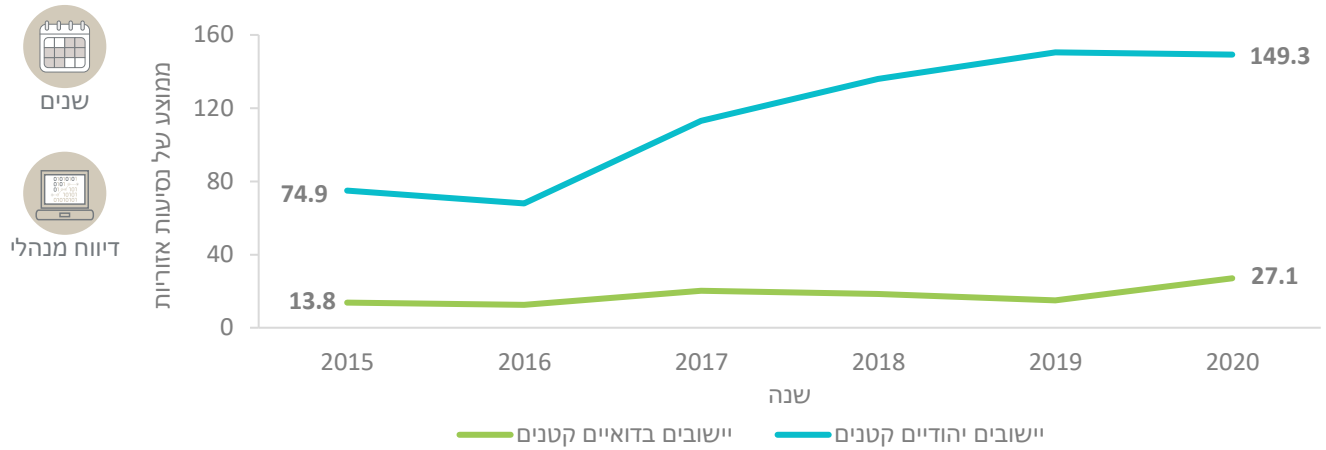

דיווח מנהלי

מקור: חברת "נתיבי איילון" בשיתוף משרד התחבורה, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.
הערות:

- בדואים זהו לפי מגזר ערבי במחוז דרום, לא נכללים תושבי מגורים בלתי מוסדרים.
- מחושב מכלל מי שמשתמש בתחבורה ציבורית.
- העיירות בדואיות כללו: תל שבע, כסייפה, ערעה בנגב, חורה, לקיה, שגב שלום (N=10,936-22,337). העיירות יהודיות כללו: שדרות ירוחם ערד קריית מלאכי אופקים נתיבות (N= 9,671-35,073).

תרשים 46: נסיעות אזוריות בשבוע ל-1,000 איש ביישובים קטנים, בממוצע (2015-2020)

שנים

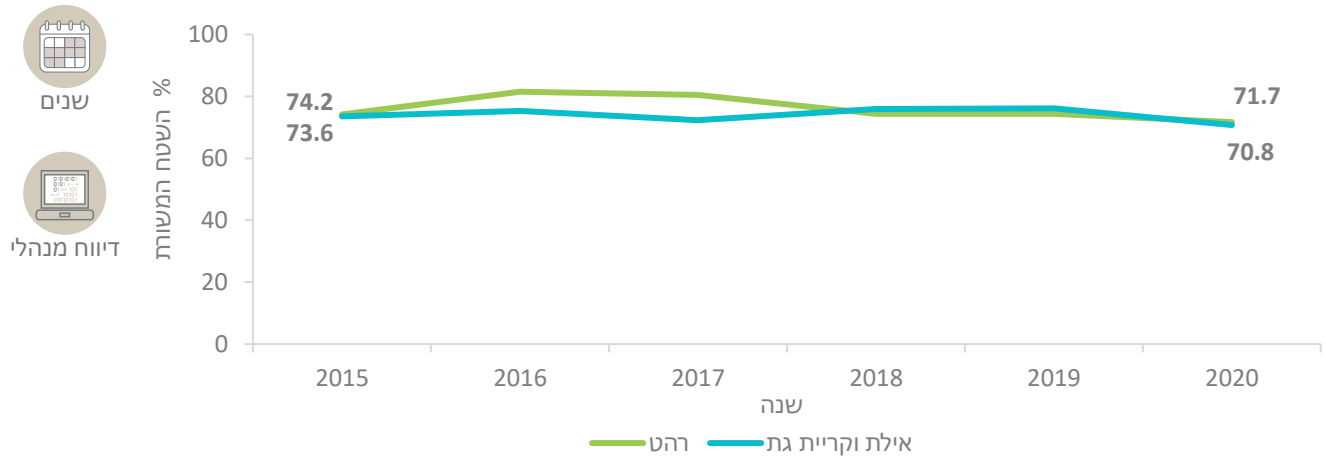
דיווח מנהלי

ממוצע של נסיעות אזוריות

מקור: חברת "נתיבי איילון" בשיתוף משרד התחבורה, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.
הערות:

- בדואים זוהו לפי מגזר ערבי במחוז דרום, לא נכללים תושבי מגורים בלתי מוסדרים.
- מחושב מכלל מי שמשתמש בתחבורה ציבורית.
- המדד מציג את מספר הנסיעות השבועיות המצטבר בכלל קווי התחבורה הציבורית המבצעים עצירה אחת לפחות בתחום המוניציפלי של היישוב (ל-1,000 איש), בהשוואה בין ערים גדולות, עיירות ויישובים קטנים.
- יישובים קטנים כללו: מדגם של 11 יישובים בדואיים ו-11 יישובים יהודיים בדרום שבהם עד 7,795 תושבים.

תרשים 47: אחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי ברהט, אילת וקריית גת (2015-2020)

מקור: חברת "נתיבי איילון" בשיתוף משרד התחבורה, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.
 הערה: בדואים זהו לפי מגזר ערבי במחוז דרום, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים.

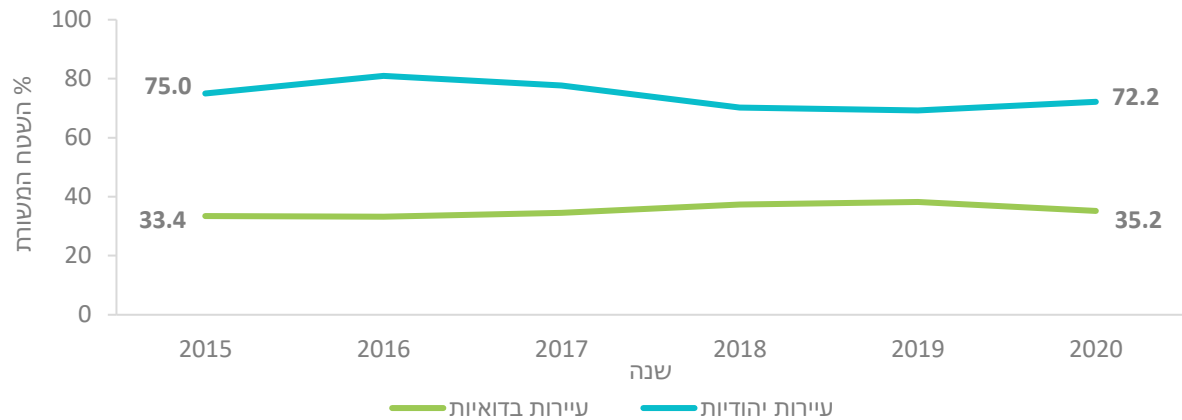
תרשים 48: אחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי בעיירות (2015-2020)

שנים

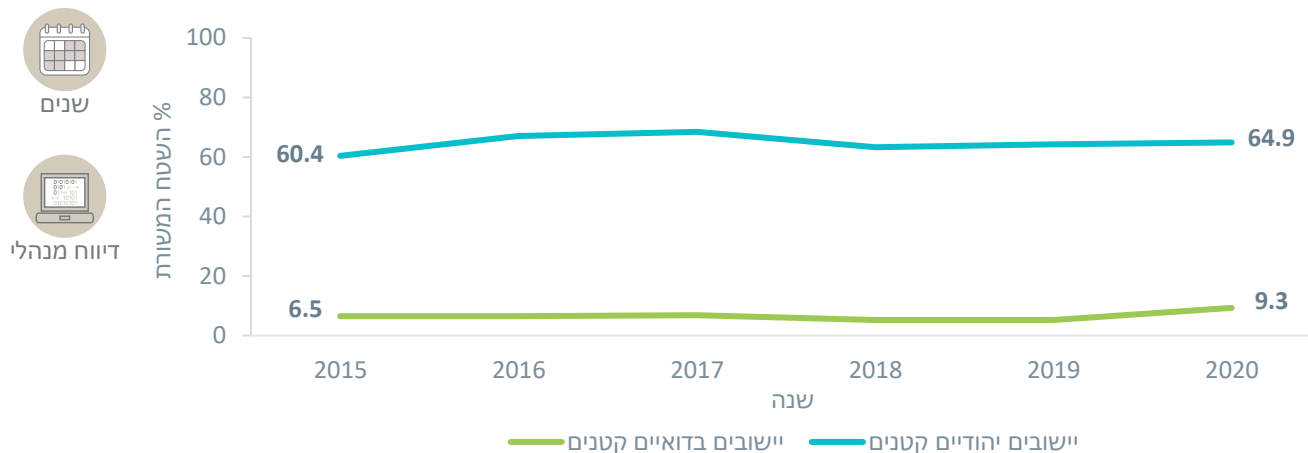
דיווח מנהלי

מקור: חברת "נתיבי איילון" בשיתוף משרד התחבורה, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.
הערות:

- בדואים זוהו לפי מגזר ערבי במחוז דרום, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים.
- העיירות בדואיות כללו: תל שבע, כסייפה, ערעה בנגב, חורה, לקיה ושגב שלום (N=10,936-22,337). העיירות היהודיות כללו: שדרות, ירוחם, ערד, קריית מלאכי, אופקים ונתיבות (N= 9,671-35,073)

תרשים 49: אחוז השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי ביישובים קטנים (2015-2020)

שנים

דיווח מנהלי

מקור: חברת "נתיבי איילון" בשיתוף משרד התחבורה, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.
הערות:

- בדואים זוהו לפי מגזר ערבי במחוז דרום, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים.
- יישובים קטנים כללו: מדגם של 11 יישובים בדואים ו-11 יישובים יהודיים בדרום שבהם עד 7,795 תושבים.

עיקרי הממצאים:

- נמצאה מגמה חיובית במספר הנסיעות הממוצע ל-1,000 איש בעיר רהט, אשר עמד על 49.8 בשנת 2015 לעומת 45.1 בקבוצת ההשוואה (אילת וקריית גת). בשנת 2020 עמד מספר הנסיעות הממוצע על 65.9 לעומת 64.6, בהתאמה.
- נמצא פער מובהק בין רהט ובין היישובים הבדואים הקטנים והעיירות הבדואיות במדד הנסיעות ל-1,000 איש. כך למשל, בשנת 2020 עמד מספר הנסיעות ל-1,000 איש ברהט על 64.6 לעומת 53.1 בעיירות הבדואיות ו-27.1 ביישובים הבדואים הקטנים.
- פרט לרהט, בכל שאר היישובים יש פער במספר הנסיעות הממוצע ל-1,000 איש לטובת היישובים היהודים. פער זה התרחב עם השנים.
- פרט לרהט, בכל שאר היישובים יש פער משמעותי באחוז השטח המשורת, לטובת היישובים היהודים.

6.6 רווחה אישית וחברתית

6.6.1 רקע

רווחה אישית וחברתית כוללת התייחסות לקשרים החברתיים ולפעילות החברתית של הפרט, בצד תחושותיו הסובייקטיביות בעניין רווחה וחוסן אישי. תחושות אפליה ואי-שוויון פוגעות בתחושת המסוגלות העצמית של הפרט ובמידת שביעות הרצון הכללית שלו מן החיים (הלמ"ס, 2017).

לא נמצאה התייחסות ברורה לפעילויות ייעודיות שיישומן במסגרת התוכנית עשוי לתרום לשיפור תחושת הרווחה האישית והחברתית של האוכלוסייה הבדואית בנגב. עם זאת יש להניח שההשקעה הרחבה במסגרת תוכנית החומש עשויה להביא לידי שיפור בתחושה זו.

כדי לתאר את תמונת המצב ואת מגמות השינוי בתחום רווחה אישית וחברתית בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב המסמך יתמקד בשני מדדים: תחושת אפליה ושביעות רצון מן החיים.

6.6.2 תחושת אפליה

מקור הנתונים: הסקר החברתי, הלמ"ס. יצוין כי בשנת 2020 לא נדגמה אוכלוסיית הבדואים בנגב במדגם הסקר. לכן הושמטה שנת 2020 מניתוח הנתונים שלהלן.

תדירות הפרסום: שנתי.

הגדרה: המדד הוא אינדקס המבוסס על שש שאלות בסקר החברתי. לפני הצגת השאלות מוצגת לנדגם ההגדרה: "אפליה היא התייחסות שונה, שלילית לאנשים, בגלל המוצא שלהם, גילם, דתם וכד'". המדד כולל את מי שהשיבו בחיוב על לפחות אחת מן השאלות. למשל: "בשנים עשר החודשים האחרונים, האם חשת אפליה בגלל: הגיל/הלאום/המוצא/הדת או האמונה/המין/המוגבלות הפיזית או הנפשית?". הסקר החברתי מיועד לבני 20 ויותר.

מגמה רצויה של המדד: ירידה.

תרשים 50: שיעור החשים אפליה בשנים 2015-2021 (באחוזים)

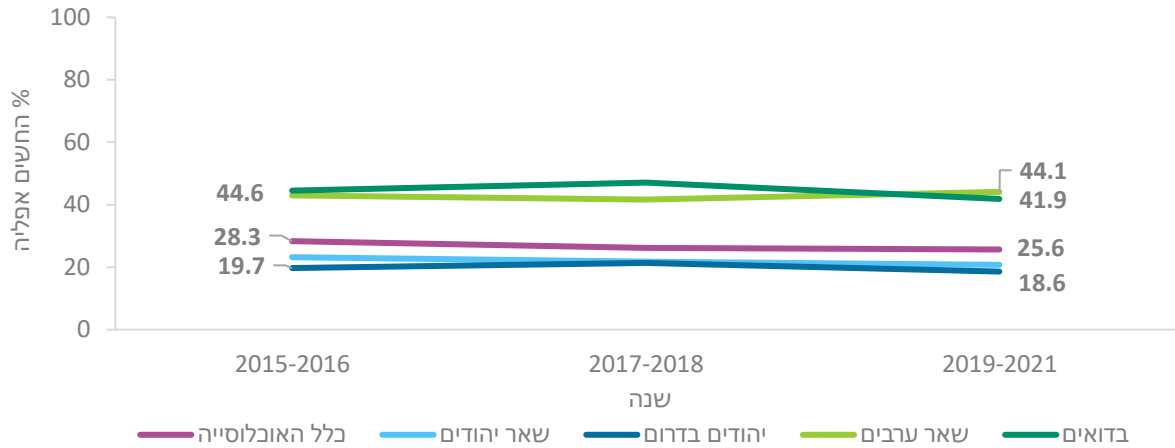
שנים

מדגם

דיווח עצמי

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

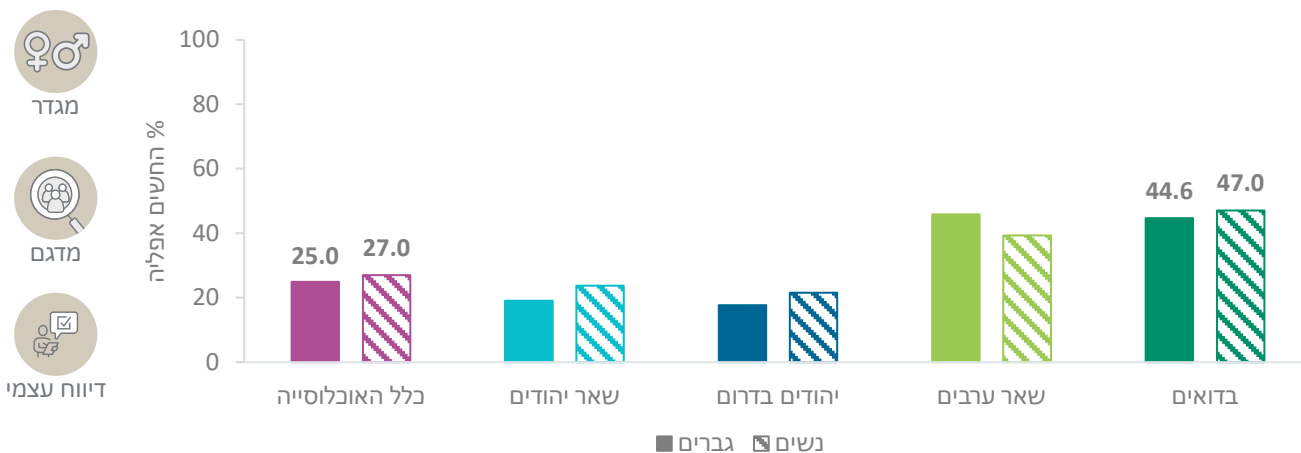
הערות:

◦ בדואים: N=101-206.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

תרשים 51: שיעור החשים אפליה בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי מגדר (באחוזים)

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

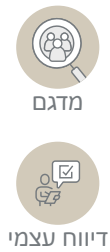
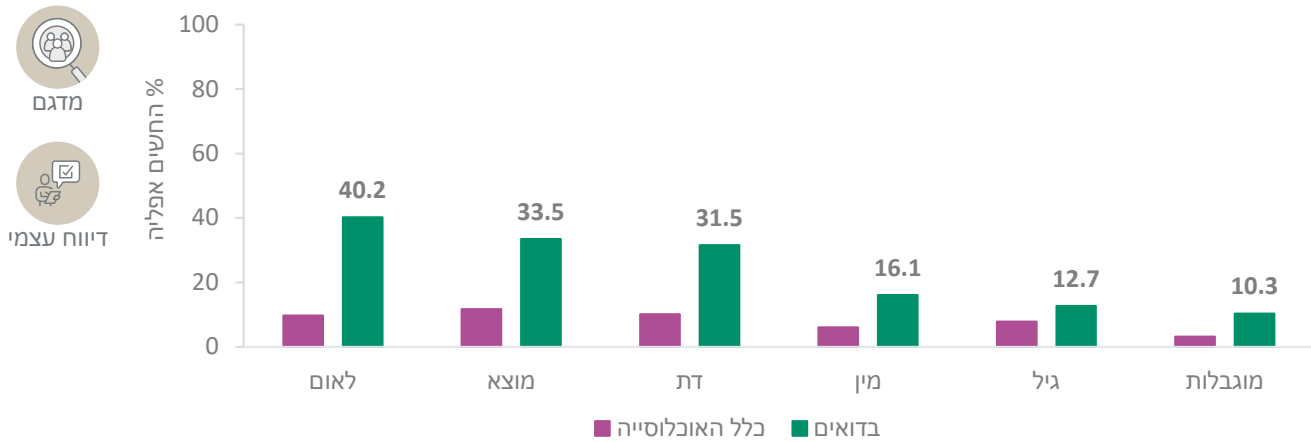
הערות:

◦ בדואים: N=127-155.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

תרשים 52: שיעור החשים אפליה בשנים 2017-2021, במוצע, לפי תחום (באחוזים)

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים: N=375.
- בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.
- לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

עיקרי הממצאים:

- בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב רווחת תחושת אפליה יותר מבקרב כלל האוכלוסייה (בשנים 2019-2021, במוצע, 41.9% לעומת 25.6%, בהתאמה; פער של 16.3 נקודות אחוז). תחושת האפליה בקרב האוכלוסייה הבדואית דומה בממדיה לתחושת האפליה בקרב שאר האוכלוסייה הערבית (44.1%).
- הסיבות הנפוצות ביותר שבגינן בדואים בנגב חשים אפליה הן לאום, מוצא ודת (32%-40% חשים אפליה על רקע לאום, מוצא או דת). שאר קבוצות ההשוואה חשות פחות אפליה בתחומים אלו (10%-12%).

6.6.3 שביעות רצון מן החיים

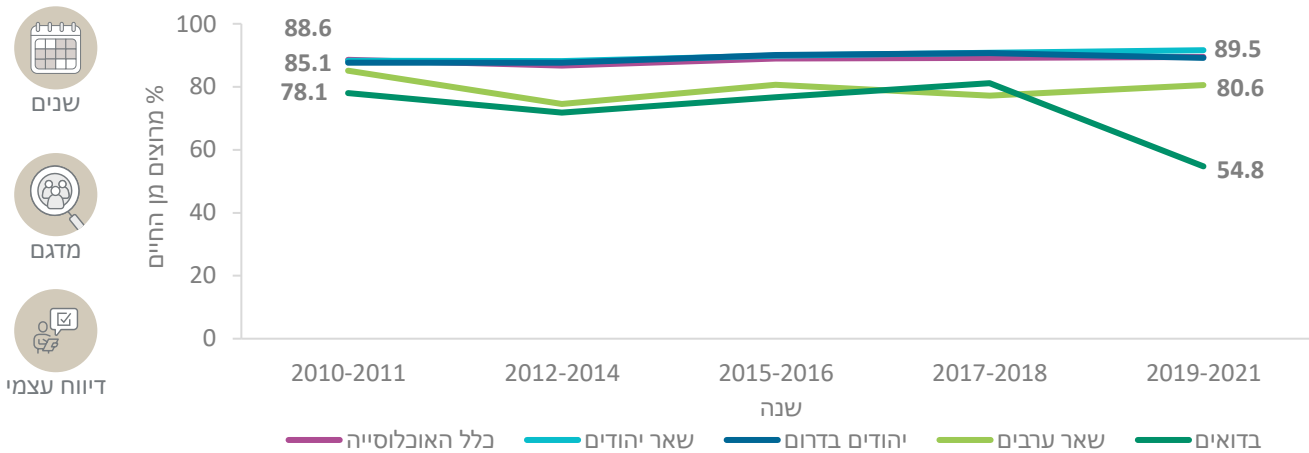
מקור הנתונים: הסקר החברתי, הלמ"ס.

תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: שביעות רצון מן החיים היא רכיב בהערכת הרווחה האישית. המדד משקף את תפיסת הפרט את חייו כמכלול. המדד מבוסס על מי שהשיבו "מרוצה מאוד" או "מרוצה" על השאלה: "באופן כללי, האם אתה מרוצה מחייך?". השאלה כלולה בסקר החברתי, והיא מופנית לבני 20 ויותר.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 53: שיעור המרוצים מן החיים בשנים 2010-2021 (באחוזים)

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: N=91-205.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

עיקרי הממצאים:

- האוכלוסייה הבדואית בנגב מציגה מגמה לא עקבית של שביעות רצון מן החיים במשך השנים. משנת 2017 חלה ירידה ניכרת בשביעות הרצון מן החיים לעומת שנים קודמות, כך שבשנים 2010-2011 (בממוצע) עמד שיעור המרוצים מן החיים על 78.0%, ובשנים 2019-2021 (בממוצע) עמד שיעור המרוצים מן החיים על 54.8%.
- הבדואים בנגב מרוצים פחות מן החיים מאשר האוכלוסייה היהודית (בשנים 2019-2021, עמד שיעור המרוצים מן החיים בקרב אוכלוסייה הבדואית על 54.8%, זאת לעומת 91.6% בקרב שאר היהודים ו-89.2% בקרב היהודים בדרום).
- יש פער מובהק ($p < .05$) בשביעות הרצון מן החיים בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין שאר הערבים. בשנים 2019-2021 (בממוצע) עמד אחוז המרוצים מן החיים בקרב האוכלוסייה הבדואית על 54.8%, זאת לעומת 80.6% בקרב שאר הערבים.

6.7 טכנולוגיות המידע

6.7.1 רקע

שימוש בשירותים מקוונים והתמצאות במרחב הווירטואלי עשויים לשפר את איכות חיי האוכלוסייה. מחקרים רבים מצביעים על פער דיגיטלי בין קבוצות חברתיות שונות בכל הקשור לנגישות לטכנולוגיות התקשורת והמידע ולשימוש בהן. מחקר שביצע איגוד האינטרנט הישראלי (גנאים, 2018) העיד על פערים בין קבוצות שונות באוכלוסייה הערבית בכל הקשור לנגישות לטכנולוגיות התקשורת והמידע ולשימוש בהן. בקרב תושבי הדרום, אוכלוסיות שמרניות, בעלי השכלה נמוכה ומבוגרים, נמצא ששיעור הנגישות והשימוש באינטרנט הוא הנמוך ביותר. החוקרים סבורים שהשקעה בנגישות לאינטרנט והשימוש הפונקציונלי בו עשויים לשמש מנוף רב עוצמה לקידום כלכלי-חברתי מהיר של האוכלוסייה הערבית בישראל ולתרום לצמצום פערים בכל התחומים, כך שיחס העלות-תועלת של המדד יהיה גבוה, והחצר ההשקעה למשק הישראלי בכלל, ולאוכלוסייה הערבית בפרט, יהיה מהיר יחסית.

במסגרת ההחלטה 2397 יש שתי תוכניות שנוגעות ישירות לתחום הדיגיטלי: תוכנית אוריינות דיגיטלית, המופעלת במסגרת מיזמים משותפים בתחום החינוך הבלתי פורמלי, והתוכנית להעצמת הרשויות המקומיות הבדואיות בנגב. התוכנית להעצמת הרשויות המקומיות שמה לה למטרה לחזק את הרשויות המקומיות בכל הקשור לשירותים לתושב, לרבות בניית אתרי אינטרנט וסיפוק שירותים מקוונים לתושבים.

כדי לתאר את תמונת המצב ואת מגמות השינוי בתחום טכנולוגיות המידע (דיגיטציה ושימוש בשירותים מקוונים) בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב המסמך יתמקד בשני מדדים: שימוש באינטרנט ומטרות השימוש באינטרנט.

6.7.2 שימוש באינטרנט

מקור הנתונים: הסקר החברתי, הלמ"ס.

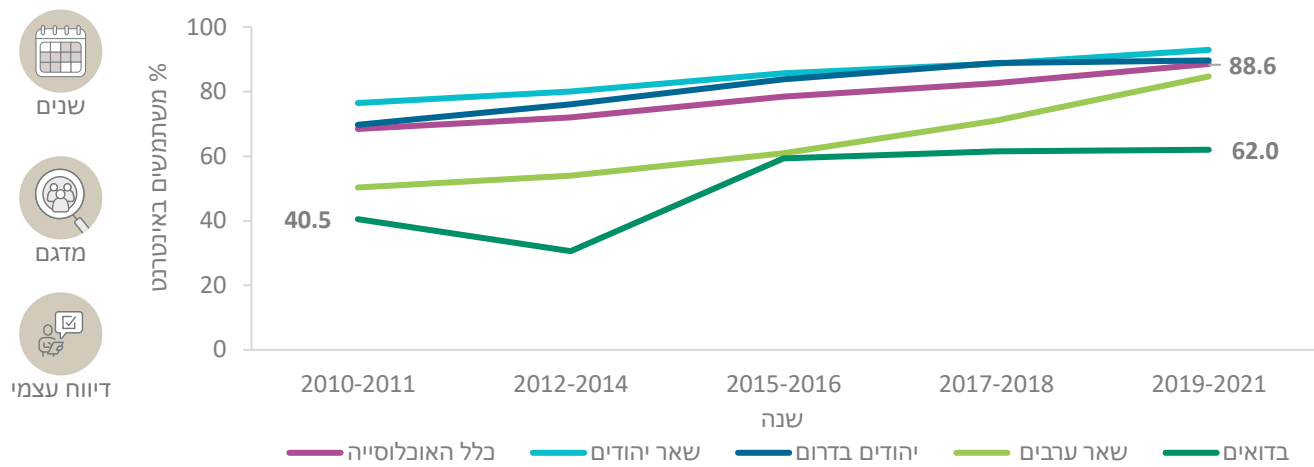
תדירות הפרסום: שנתית.

הגדרה: המדד בוחן את שיעור המשתמשים באינטרנט. המדד כולל את מי שהשיבו בחיוב על אחת מן השאלות האלה: "בשלושת

החודשים האחרונים, האם השתמשת באינטרנט, כולל דואר אלקטרוני?"; "בשלושת החודשים האחרונים, האם השתמשת באינטרנט באמצעות הטלפון הנייד?". שתי השאלות כלולות בסקר החברתי והן מופנות לבני 20 ויותר.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 54: שיעור השימוש באינטרנט בשנים 2010-2021 (באחוזים)

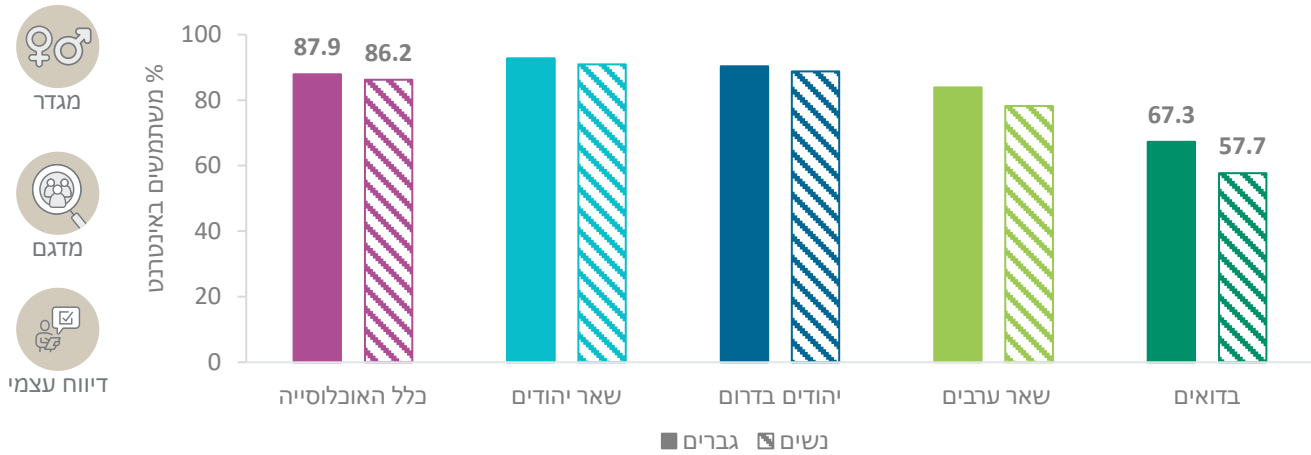
- שנים
- מדגם
- דיווח עצמי

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים: N=91-171.
- בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.
- לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

תרשים 55: שיעור השימוש באינטרנט בשנים 2019-2021, בממוצע, לפי מגדר (באחוזים)

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

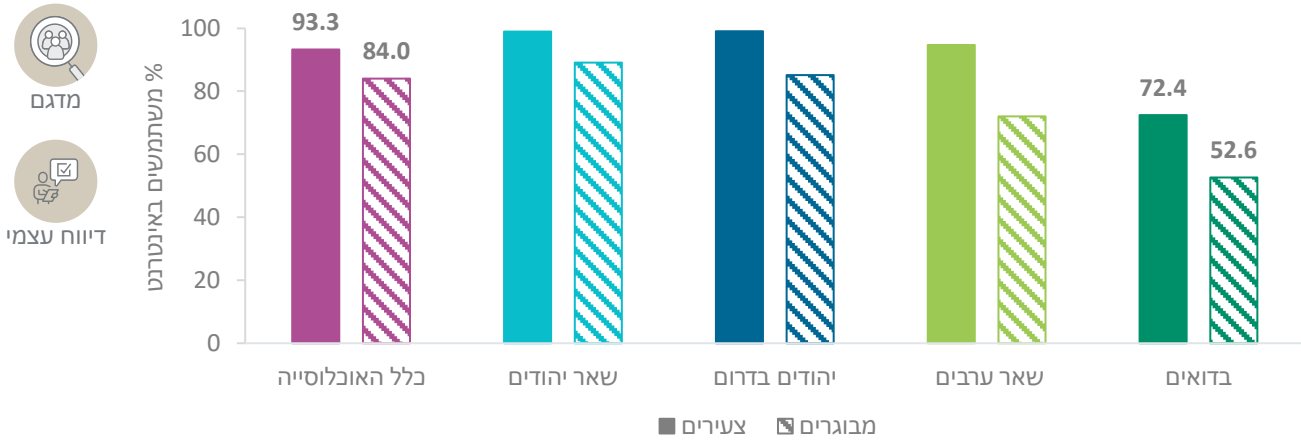
הערות:

◦ בדואים: נשים N=155, גברים N=127.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

תרשים 56: שיעור השימוש באינטרנט בשנים 2018-2021, בממוצע, לפי גיל (באחוזים)

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.
הערות:

- בדואים: צעירים N=145, מבוגרים N=137.
- צעירים הם בני 20-34, מבוגרים הם בני 35 ויותר.
- בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.
- לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

עיקרי הממצאים:

- שיעור השימוש באינטרנט בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב הוא הנמוך מבין שאר קבוצות ההשוואה ונע בין 40.5% ל-62.0% בשנים 2010-2021, זאת לעומת 68.5%-88.5% בכלל האוכלוסייה בשנים אלו (במובהק, $p < .01$).
- שיעור השימוש באינטרנט בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב נמצא בעלייה במשך השנים, בדומה לשאר קבוצות ההשוואה.
- בקרב כל קבוצות ההשוואה, שיעור הצעירים שמתמשים באינטרנט גבוה משיעור המבוגרים המשתמשים באינטרנט (במובהק, $p < .01$).

6.7.3 מטרות השימוש באינטרנט

מקור הנתונים: הסקר החברתי, הלמ"ס.

תדירות הפרסום: שנתית.

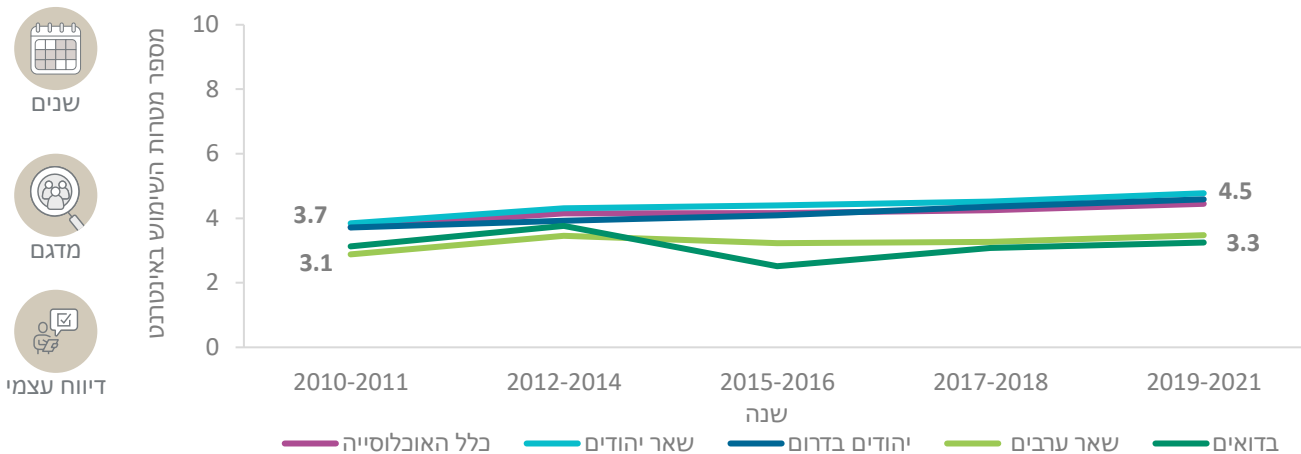
הגדרה: כיום האינטרנט הוא משאב חיוני ובלתי נפרד מחיי היום-יום, והוא משפיע ישירות על חיי האדם בתחומים מגוונים. פער דיגיטלי מתאר הבדלים בין קבוצות לנגישות לאינטרנט ולשימוש בו. עם השנים השימוש במונח התרחב גם לביטוי השוני במטרות השימוש באינטרנט (גנאים, 2018). המדד המוצג במסמך זה מציג את מגוון מטרות השימוש באינטרנט.

דוח של איגוד האינטרנט הישראלי משנת 2018 (גנאים, 2018) מעלה כי יש פער ניכר בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית במטרות השימוש באינטרנט. האוכלוסייה היהודית משתמשת באינטרנט, בין היתר, לצרכים פונקציונליים, כגון מילוי טפסים, ביצוע שירותים ודואר אלקטרוני. לעומתה, האוכלוסייה הערבית משתמשת באינטרנט בעיקר לצרכים חברתיים ומציגה שימוש נמוך יותר בו לצרכים פונקציונליים. השוני במטרות השימוש באינטרנט מצביע על פער דיגיטלי בין שתי האוכלוסיות.

המדד מבוסס על שאלה מן הסקר החברתי: "בשלושת החודשים האחרונים, לאיזה צורך השתמשת באינטרנט?: עבודה, לימודים, חיפוש מידע, דואר אלקטרוני, פעולות בנקאיות ותשלום חשבונות, קניית מוצרים או שירותים, קבלת שירותים משרדי ממסלה". השאלה מופנית רק למי שהשיב כי הוא משתמש באינטרנט בשאלות קודמות. השאלה כוללת גם שימושים לצורך פנאי (רשתות חברתיות, הורדת קבצים, משחקים), אנו בחרנו להתמקד בשימושים הפונקציונליים. המדד סופר את השימושים השונים, כך שככל שיש יותר שימושים, עולה מגוון מטרות השימוש באינטרנט ומעיד על אוכלוסייה בעלת מיומנויות שימוש גבוהות יותר. הסקר החברתי יועד לבני 20 ויותר.

מגמה רצויה של המדד: עלייה.

תרשים 57: מספר מטרות השימוש באינטרנט מבין כלל המשתמשים בשנים 2010-2021, בממוצע

- שנים
- מדגם
- דיווח עצמי

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, שנים שונות, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

◦ בדואים: N=37-129

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ המדגם כלל רק את המשתמשים באינטרנט.

◦ לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

תרשים 58: מספר מטרות השימוש באינטרנט מבין כלל המשתמשים בשנים 2018-2021, במוצע, לפי מגדר

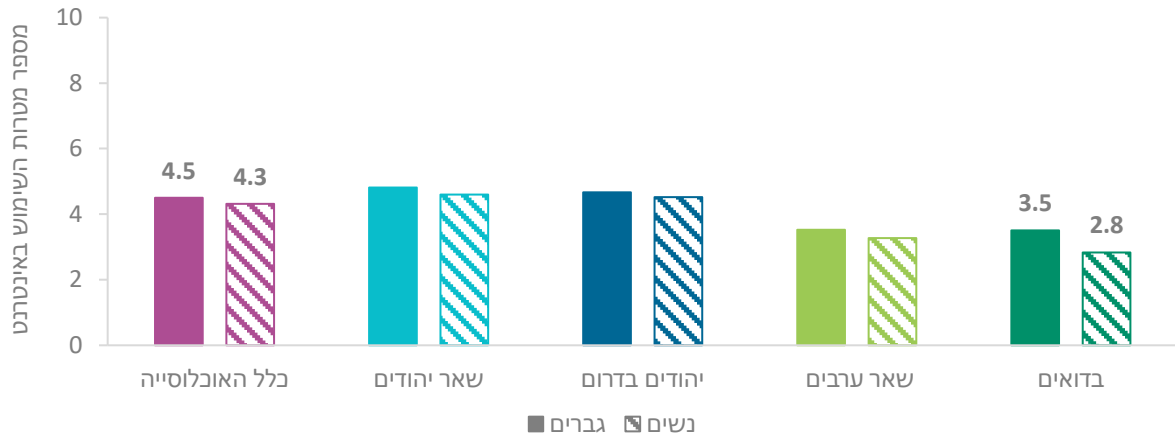
מגדר

מדגם

דיווח עצמי

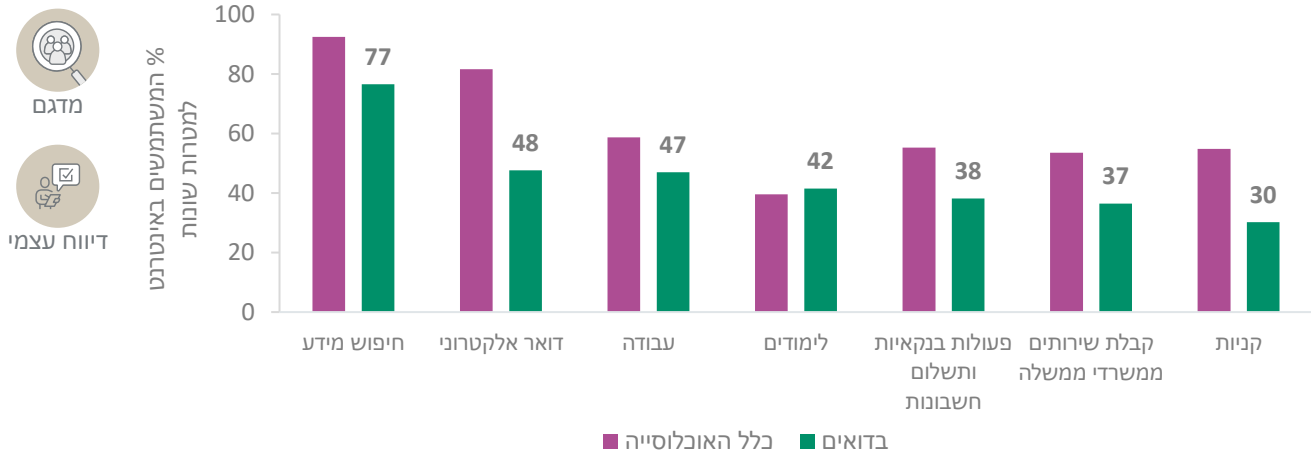

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.
- בדואים: גברים N=86, נשים N=88.
- המדגם כלל רק את המשתמשים באינטרנט.

תרשים 59: שיעור המשתמשים באינטרנט למטרות שונות מבין כלל המשתמשים בשנים 2017-2021, בממוצע (באחוזים)

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

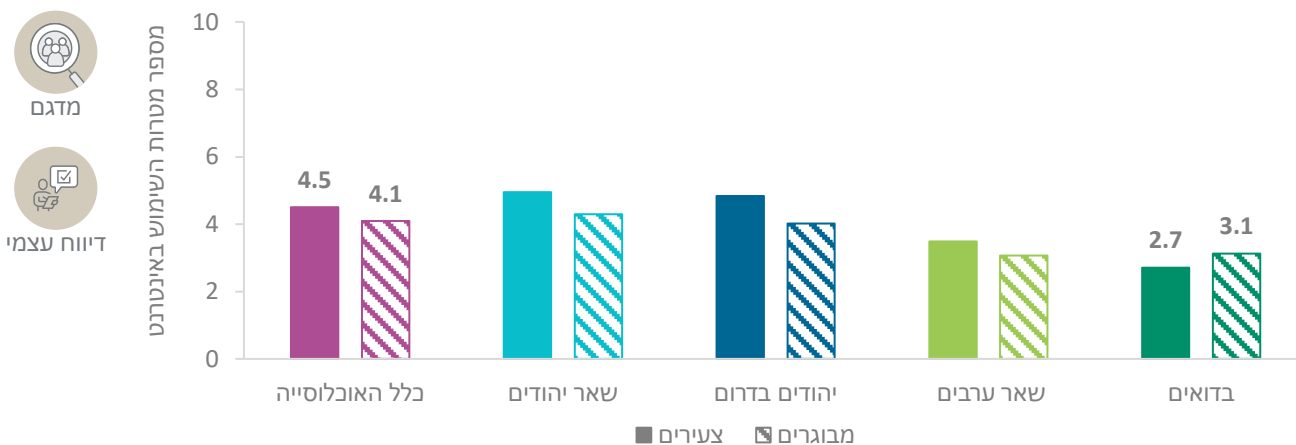
הערות:

◦ בדואים: N=234.

◦ בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.

◦ המדגם כלל רק את המשתמשים באינטרנט.

תרשים 60: מספר מטרות השימוש באינטרנט מבין כלל המשתמשים בשנים 2018-2021, במוצע, לפי גיל

מקור: הסקר החברתי, הלמ"ס, בעיבוד מכון ברוקדייל.

הערות:

- בדואים: צעירים N=145, מבוגרים N=137.
- הנתונים מוצגים רק מקרב המשתמשים באינטרנט (דרך המחשב או דרך הטלפון הנייד).
- שבעת השימושים שנבדקו הם: עבודה, לימודים, חיפוש מידע, דואר אלקטרוני, פעולות בנקאיות ותשלום חשבונות, קניית מוצרים או שירותים, קבלת שירותים ממשרדי ממשלה.
- צעירים הם בני 20-34, מבוגרים הם בני 35 ויותר.
- בדואים הם מוסלמים בנפת באר שבע, לא נכללים מגורים בלתי מוסדרים, יהודים לא כוללים חרדים, שאר ערבים לא כוללים דרוזים וערביי מזרח ירושלים.
- לא נכללה שנת 2020 מכיוון שהאוכלוסייה הבדואית לא נסקרה באותה שנה.

עיקרי הממצאים:

- מספר מטרות השימוש באינטרנט באוכלוסייה הבדואית בנגב מציג מגמה לא עקבית על פני השנים.
- בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב יש פער ניכר אך לא מובהק במספר מטרות השימוש באינטרנט בין גברים לנשים (3.5 לעומת 2.8%, בהתאמה). בשאר קבוצות ההשוואה הפער בין גברים לנשים קטן יותר.
- הפער הגדול ביותר במטרות השימוש באינטרנט בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין כלל האוכלוסייה מוצג בשימוש באינטרנט לצורך דואר אלקטרוני (41.9% לעומת 82.0%, בהתאמה), לאחריו קניית מוצרים ושירותים (31.6% לעומת 53.7%, בהתאמה) ולאחריו פעילויות בנקאיות ותשלום חשבונות (38.2% לעומת 55.3%, בהתאמה). עם זאת האוכלוסייה הבדואית בנגב משתמשת באינטרנט לצורך לימודים בשיעור דומה לכלל האוכלוסייה (39.9% לעומת 38.7%, בהתאמה).

7. מגבלות המחקר

לתהליך בניית המדדים היו כמה מגבלות:

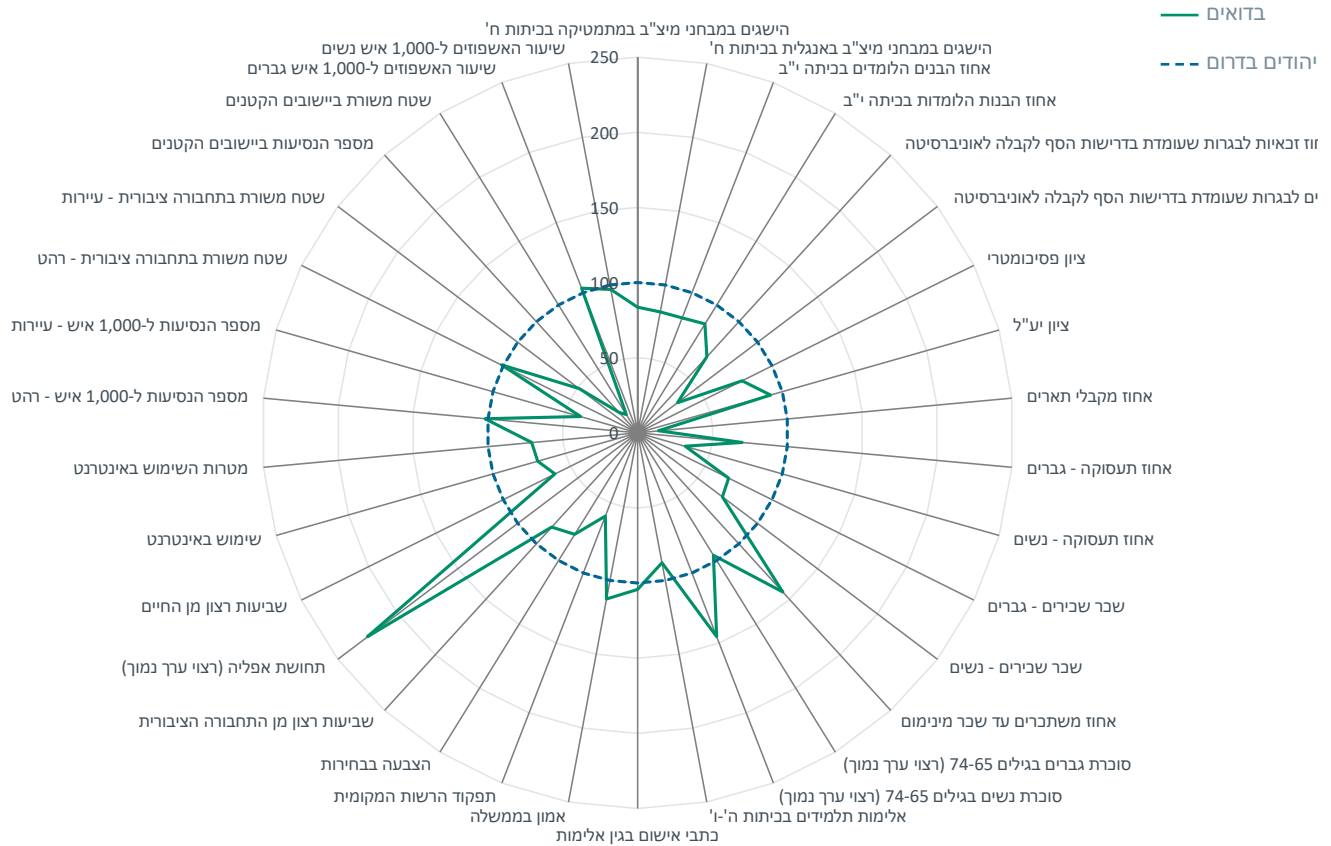
- א. המדדים מבוססים בחלקם על סקרים שבוצעו בלמ"ס ובמשרדי ממשלה שונים. ברוב סקרי הלמ"ס יש תת-ייצוג של האוכלוסייה הבדואית בנגב ומספר התצפיות נמוך יחסית. מספר התצפיות הנמוך מגביל את היכולת לקבל מן הנתונים תמונה מהימנה על מצב האוכלוסייה בתחום הרלוונטי. כדי להתמודד עם סוגיה זו הוחלט בחלק מן המדדים להציג נתונים המבוססים על ממוצע רב-שנתי.
- ב. חלק ניכר מן הנתונים המוצגים בדוח מתייחסים לשמונה-עשר היישובים בלבד. זאת מכיוון שמקורות הנתונים אינם כוללים תמיד את המגורים הבלתי מוסדרים, שבהם מתגוררים יותר מ-25% מן האוכלוסייה. ריכוזי המגורים הבלתי מוסדרים סובלים מהיעדר תשתיות (כמו אספקת חשמל ומים) ושירותים בסיסיים. גם כאשר המגורים הבלתי מוסדרים נכללים בבסיס הנתונים, אי אפשר להפריד בין התושבים המתגוררים בהם ובין תושבי שמונה-עשר היישובים, ומכאן שאי אפשר להשוות בין שתי האוכלוסיות. חוסר הייצוג בנתונים של תושבי המגורים הבלתי מוסדרים מקשה על קבלת תמונה שלמה של מצב האוכלוסייה הבדואית בנגב.
- ג. המספר המצומצם של המדדים שנקבע מגביל את היכולת לשקף את תמונת המצב המורכבת של איכות חייהם של הבדואים בנגב.
- ד. נעשו ניסיונות להוסיף מדדים אשר משקפים את מצבה של האוכלוסייה הבדואית בנגב בתחומים בריאות ותשתיות. צוות המחקר נתקל בקשיים, ובהם קושי להשיג נתונים על פני שנים, קושי לפלח פילוח מגדרי של הנתונים וקושי בזיהוי בדואים מכלל המדגם.
- ה. רוב הגופים שספקו מידע לדוח זה מפרסמים את המידע באיחור של שנה-שנתיים, והדבר מקשה על הצגת תמונת מצב עדכנית.
- ו. לרוב, גופי איסוף נתונים לא מבדילים בבסיסי המידע אשר ברשותם בין אוכלוסיית הבדואים בנגב לכלל האוכלוסייה. מכאן נבע הצורך בזיהוי אוכלוסיית הבדואים בכל גוף מידע, בהתאם למידע הקיים. על פי רוב האוכלוסייה הבדואית בנגב הוגדרה ערבים/מוסלמים במחוז דרום. אופציה נוספת לאיתור וריכוז הנתונים על אוכלוסייה זו הייתה באמצעות איחוד הנתונים על כלל שמונה-עשר היישובים הבדואיים בנגב. היכן שלא ניתן היה לעשות שימוש בהגדרות הללו, הותאמה הגדרה אחרת. לדוגמה, במאגרים של המרכז הארצי לבחינות והערכה, האוכלוסייה הבדואית בנגב מוגדרת לפי הנבחנים בבחינה הפסיכומטרית בשפה הערבית בקמפוסים בדרום. בכל מקרה, לשם הבהירות, כל מדד מפרט את אופן הגדרת האוכלוסייה הבדואית הרלוונטי.
- ז. לא כל הנתונים שצוות המחקר ביקש קיימים. כך למשל, יש חוסר בנתונים על תשתיות בסיסיות כמו חיבור למים וביוב של בתי אב.
- ח. כדי לפשט את המסמך הוחלט להציג בעיקר ממוצעים של המדדים. הממוצע מטבעו לא מציג את המגוון הקיים בפועל באוכלוסייה ובכך מרדד את התמונה המתקבלת. יש לזכור זאת בעת העיון בממצאים.
- ט. המסמך מציג את נתוני המדדים השונים ולא עוסק במתן פרשנות לשינויים אשר חלו בהם על פני זמן באוכלוסייה מסוימת או לפער בין האוכלוסיות השונות.

8. השוואה בין הבדואים בנגב ליהודים בדרום לפי מדד

תרשים 61 מוסיף ממד של השוואה בין כל המדדים שהוצגו בדוח. התרשים מציג את היחס בין נתוני הבדואים לנתוני היהודים בדרום בכל מדד. כך ניתן להשוות בין האוכלוסיות לפי מדד ובין המדדים השונים וללמוד היכן הפערים גדולים והיכן הם מצומצמים יחסית.

יש לשים לב שבחלק מן המדדים היחס גדול מ-100% ושיפור יושג על ידי הקטנת נתוני המדד אצל הבדואים (תמותת תינוקות למשל), ובחלק מן המדדים היחס קטן מ-100% ושיפור יושג על ידי הגדלת נתוני המדד אצל הבדואים (שיעור תעסוקת נשים למשל). מן התרשים עולה כי הפערים הגדולים ביותר בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין היהודים בדרום מוצגים במדדים תחושת אפליה, תמותת תינוקות ואחוז מקבלי תארים. לעומת זאת הפערים הקטנים ביותר בין האוכלוסיות מוצגים במדד אמון בממשלה.

תרשים 61: השוואה בין בדואים בנגב ליהודים בדרום (באחוזים)

הערות:

- שנת הנתונים בכל מדד: שכר שכירים – גברים ונשים, אחוז משתכרים עד שכר מינימום, תחלואה בסוכרת – 2019; שיעורי התעסוקה של גברים ונשים, תמותת תינוקות, מספר נסיעות ל-1000 איש ושטח משורת בתחבורה ציבורית, אחוז הזכאים לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטה – 2020, אחוז הלומדים בכיתה י"ב – בנים ובנות, ציון הבחינה הפסיכומטרית, אחוז מקבלי תארים-בנים ובנות, אמון בממשלה, תפקוד הרשות המקומית, הצבעה בבחירות, שביעות רצון מן התחבורה הציבורית, תחושת אפליה, שביעות רצון מן החיים, שימוש באינטרנט, מטרות השימוש באינטרנט – 2021; השיגים במבחני מיצ"ב באנגלית ובמתמטיקה: ממוצע בשנים 2017-2018.
- המדד אחוז הזכאים לבגרות שעומדת בדרישות הסף לכניסה לאוניברסיטה משווה לכלל היהודים וללא ליהודים בדרום.
- במדד ציון יע"ל, חושב היחס בין הבדואים לקבוצת שאר הערבים.
- המדד מספר נסיעות ל-1,000 איש ברהט ושטח משורת בתחבורה ציבורית משווים לאילת ולקריית גת.
- תמותת תינוקות - היחס בין הבדואים בנגב ליהודים בדרום עמד על 4.55 (לא מופיע בתרשים).

9. סיכום

תוכנית החומש לפיתוח הכלכלי-חברתי בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב לשנים 2017-2021 עוסקת בצמצום פערים בין האוכלוסייה הבדואית בנגב ובין כלל האוכלוסייה בישראל ומתמקדת בעיקר בתחומי החינוך, השירותים החברתיים, התעסוקה, התשתיות ופיתוח השלטון המקומי. מדדי הדוח מציגים תמונה רב-ממדית של מצב האוכלוסייה הבדואית בנגב בדגש על מגמות שינוי במגוון תחומי חיים במהלך יישום ההחלטה. המידע ישמש את מקבלי ההחלטות ואת הציבור הרחב כמקור לנתונים חשובים בנוגע לאוכלוסייה זו. מלבד זאת המדדים המוצגים יכולים לשמש בסיס למדידת מצב האוכלוסייה לצורכי מעקב אחר ביצוע רכיבי תוכנית החומש והישגיה.

9.1 מגמות ופערים בכלל המדדים

לוח 1 להלן מסכם עבור כל מדד את הנתונים משנת המדידה הראשונה והאחרונה המוצגת בדוח, את המגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב במשך השנים ואת השינוי על פני זמן בפער בין אוכלוסייה זו ובין האוכלוסייה היהודית בדרום (למעט מקומות אשר צוינה בהם קבוצת השוואה אחרת). ציון המגמה נקבע ביחס לכיוון הרצוי, כך למשל מגמת ירידה בשיעור תחלואת הסכרת – תירשם כמגמה חיובית. היכן שאין לשינוי בפער משמעות ברורה (למשל במדד התחלואה בסוכרת בו שיעור התחלואה בקרב האוכלוסייה הבדואית בנגב נמוך יחסית לקבוצת השוואה).

לוח 1: מגמות ופערים במדדים נבחרים

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
חינוך והשכלה גבוהה				
ממוצע ציונים במבחני המיצ"ב במתמטיקה בכיתות ח'		תש"ע-תשע"א		לא חל שינוי בפער
		תשע"ז-תשע"ח	אין מגמת שינוי	
		455		459
		528		550
ציונים במבחני המיצ"ב באנגלית בכיתות ח'		תש"ע-תשע"א		צמצום בפער
		תשע"ז-תשע"ח	אין מגמת שינוי	
		418		437
		534		533
אחוז הבנים הלומדים בכיתה י"ב, ביחס לגודל המחזור		2011		צמצום בפער
		2021	מגמה חיובית	
		70.3		78.6
		89.5		95.8

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה		מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
אחוז הבנות הלומדות בכיתה י"ב ביחס לגודל המחזור	בדואיות יהודיות בדרום	2011	2021	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		73.2	82.6		
אחוז הזכאים לבגרות כללית – גברים	בדואים יהודים	2010	2020	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		19.3	28.5		
אחוז הזכאים לבגרות כללית – נשים	בדואיות יהודיות	2010	2020	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		38.7	57.9		
אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות ביחס לגודל המחזור – גברים	בדואים יהודים	2010	2020	 מגמה חיובית	לא חל שינוי בפער
		12.7	17.3		
אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לקבלה לאוניברסיטאות ביחס לגודל המחזור – נשים	בדואיות יהודיות	2010	2020	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		28.2	42.8		
ציון פסיכומטרי ממוצע	בדואים יהודים בדרום	2010	2021	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		393	437		
ציון יע"ל ממוצע (בחינת ידע בעברית)	בדואים שאר ערבים	2010	2021	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		76.0	86.0		
אחוז כלל מקבלי תארים ביחס לבני 20-29	בדואים יהודים בדרום	תשע"א	תשפ"א	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		0.9	1.2		
אחוז מקבלי תארים מכלל הלומדים – תחומים נבחרים	בדואים יהודים בדרום	תשע"א	תשפ"א	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		4.0	7.6		

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
תעסוקה				
אחוז התעסוקה – גברים	בדואים יהודים בדרום	2021	 אין מגמת שינוי	לא חל שינוי בפער
		2010		57.8
אחוז התעסוקה – נשים	בדואיות יהודיות בדרום	2021	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2010		27.2
ממוצע שכר שכירים – גברים (בש"ח), במחירי 2019	בדואים יהודים בדרום	2019	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2010		8,682
ממוצע שכר שכירים – נשים (בש"ח), במחירי 2019	בדואיות יהודיות בדרום	2019	 מגמה חיובית	לא חל שינוי בפער
		2010		5,885
אחוז השכירים המשתכרים שכר נמוך משכר המינימום	בדואים יהודים בדרום	2019	 אין מגמת שינוי	התרחבות בפער
		2010		56.4
		39.3		41.8

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
בריאות				
תמותת תינוקות (ל-1,000 לידות חי)	בדואים יהודים בדרום	2010	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2020		
אחוז תחלואת גברים בני 65-74 בסוכרת	בדואים יהודים בדרום	2012	 מגמה שלילית	לא צוינה מגמת הפער^^
		2019		
אחוז תחלואת נשים בנות 65-74 בסוכרת	בדואיות יהודיות בדרום	2012	 מגמה שלילית	לא צוינה מגמת הפער^^
		2019		
מעורבות אזרחית וממשל				
אחוז נותני אמון בממשלה	בדואים יהודים בדרום	2015-2016	 מגמה שלילית	לא חל שינוי בפער
		2019-2021		
אחוז המעריכים כי תפקוד הרשות המקומית הוא טוב	בדואים יהודים בדרום	2015	 מגמה שלילית	התרחבות בפער
		2021		
אחוזי הצבעה בבחירות לכנסת	בדואים יהודים בדרום	בחירות לכנסת ה-19	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		בחירות לכנסת ה-25		

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
דירור ותשתיות				
אחוז המרוצים מן התחבורה הציבורית	בדואים יהודים בדרום	2014	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021-2019		
		54.3		59.4
		67.7		70.0
ממוצע הנסיעות ל-1,000 איש^	רהט אילת וקריית גת	2015	 מגמה חיובית	לא צוינה מגמת הפער^^
		2020		
		49.8		65.9
		45.0		64.6
ממוצע הנסיעות ל-1,000 איש בעיירות	עיירות בדואיות עיירות יהודיות	2015	 מגמה חיובית	התרחבות בפער
		2020		
		43.9		53.1
		71.0		134.5
אחוז השטח הבנוי המשורת בתחבורה ציבורית^	רהט אילת וקריית גת	2015	 מגמה שלילית	לא צוינה מגמת הפער^^
		2020		
		74.2		71.7
		73.5		70.8
אחוז השטח הבנוי המשורת בתחבורה ציבורית בעיירות	עיירות בדואיות עיירות יהודיות	2015	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2020		
		33.4		35.2
		75.0		72.2

תחום	מדד	נתונים משנת מדידה ראשונה ואחרונה	מגמה באוכלוסייה הבדואית בנגב	הפער בין האוכלוסיות
רווחה אישית וחברתית				
אחוז החשים אפליה בעת הריאיון עימם	בדואים יהודים בדרום	2016-2015	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021-2019		
		44.6		41.9
		19.7		18.6
אחוז המרוצים מן החיים	בדואים יהודים בדרום	2011-2010	 מגמה שלילית	התרחבות בפער
		2021-2019		
		78.1		54.8
		87.7		89.2
טכנולוגיות מידע				
אחוז המשתמשים באינטרנט	בדואים יהודים בדרום	2011-2010	 מגמה חיובית	צמצום בפער
		2021-2019		
		40.5		62.0
		69.8		89.7
מספר מטרות השימוש באינטרנט	בדואים יהודים בדרום	2011-2010	 אין מגמת שינוי	התרחבות בפער
		2021-2019		
		3.1		3.2
		3.7		4.6

^ מפאת קוצר המקום בלוח, לא הוצגו נתוני המועצות האזוריות. נמצא כי גם במועצות האזוריות יש מגמת שיפור במדד: (1) הנסיעות בתחבורה ציבורית ל-1,000 איש; (2) השטח המשורת בתחבורה ציבורית מתוך כלל השטח הבנוי (2015-2020). הנתונים המלאים של המועצות האזוריות מובאים בגוף הדוח.

^^ במקומות אלו לא צוינה מגמת השינוי בפער מכיוון שאין לה משמעות ברורה.

הערות ללוח:

- המונח "מגמת עלייה" מתייחס למצב שבו חלה עלייה בממוצע של יותר מ-0.5% לשנה במדד בקרב אוכלוסיית הבדואים. בדומה, המונח "מגמת ירידה" מתייחס למצב שבו חלה ירידה בממוצע של יותר מ-0.5% לשנה במדד בקרב אוכלוסיית הבדואים.
- המונח "צמצום בפער" מתייחס למצב שבו חלה ירידה בממוצע של יותר מ-0.5% לשנה בפער. בדומה, המונח "התרחבות בפער" מתייחס למצב שבו חלה עלייה בממוצע של יותר מ-0.5% לשנה בפער.
- במקרים שבהם חלו בנתונים שינויים ניכרים משנה לשנה, חושבו המגמה והפער לפי ממוצע דו-שנתי בתחילת התקופה ובסיומה.

תחום החינוך מציג מגמה חיובית. אחוז הלומדים בכיתה י"ב, אחוז הזכאים לבחינת בגרות כללית, אחוז הזכאים לבגרות העומדת בתנאי הסף לכניסה לאוניברסיטאות, ציוני הבחינה הפסיכומטרית, ציוני יע"ל ואחוז מקבלי תארים נמצאים בעלייה.

תחום התעסוקה. שיעור התעסוקה ושכר השכירים לנשים והשכר לגברים נמצאים בעלייה. לעומת זאת בשיעור המשתכרים עד שכר מינימום לא חל שינוי משמעותי במהלך השנים.

תחום הבריאות מציג תמונה מעורבת. שיעור תמותת תינוקות בדואים לאלף לידות נמצא במגמה חיובית (של ירידה). לעומת זאת אחוז התחלואה בסוכרת נמצא בעלייה.

תחום מעורבות אזרחית וממשל מציג תמונה מעורבת. האמון בממשלה נמצא במגמה שלילית. כמו כן אחוז המעריכים את תפקוד הרשות המקומית כטוב ירד ומציג מגמה שלילית. לעומת זאת אחוז המצביעים בבחירות לכנסת נמצא בעלייה ומוצגת מגמה חיובית

תחום דיור ותשתיות. שביעות הרצון מן התחבורה הציבורית נמצאת במגמת עליה, ממוצע הנסיעות האזוריות ל-1,000 איש ואחוז השטח הבנוי המשורת בתחבורה ציבורית מציגים מגמה חיובית גם כן.

תחום הרווחה האישית והחברתית. במשך השנים האוכלוסייה הבדואית חשה פחות אפליה ועם זאת מדווחת על פחות שביעות רצון מן החיים. יש לציין כי השינויים במדדים אלה לא עקביים על פני השנים שנמדדו.

תחום טכנולוגיות המידע. שיעור גבוה יותר מקרב הבדואים מדווחים על שימוש באינטרנט באופן כללי. עם זאת במספר מטרות השימוש באינטרנט לא חל שינוי.

רשימת מקורות

- אברבוך, א. ואבני, ש. (2019). אי-שוויון בבריאות וההתמודדות עמו. משרד הבריאות, מינהל תכנון אסטרטגי.
- אייל, י., קינג, י., פרנקל, מ. ותירוש, א. (2018). התוכנית לקידום הצמיחה והפיתוח הכלכליים של האוכלוסייה הבדואית בנגב (החלטת הממשלה 3708): דוח מסכם. דמ-772-18. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.
- אלמגור-לוטון, א. (2009). תוכניות ציבוריות להגדלת שיעור התעסוקה של נשים ערביות. מרכז המחקר והמידע, הכנסת.
- ברמן, צ. (2018). ילדים בישראל שנתון 2018. המועצה הלאומית לשלום הילד בסיוע מכון חרוב.
- גנאים, א. נ. (2018). האינטרנט בחברה הערבית בישראל, תמונת מצב ראשונית והמלצות למדיניות. איגוד האינטרנט הישראלי. נדלה מ: <https://www.isoc.org.il/wp-content/uploads/2018/10/internet-arab-society.pdf>
- ברוך-קורבסקי, ר., גלעד, ע., זוהר, ל., קוסטנטינוב, ו', בן סימון, ב., אייזיק, ע., ומורן-גלעד, ל. (2022). נשירה בקרב תלמידים בחינוך הבדואי בנגב דמ-902-22. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.
- החלטה 2494 של הממשלה ה-33. מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן (19.04.2015) https://www.gov.il/he/departments/policies/2015_dec2494
- הרשות הארצית לתחבורה ציבורית (2021). מדדים לבחינת פערי שירות תח"צ בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית נתונים השוואתיים בין השנים 2015 ו-2020.
- וייסבלאי, א. (2017). החינוך הבדואי בנגב – תמונת מצב. מרכז המחקר והמידע, הכנסת.
- וייסבלאי, א. (2018). החינוך הבדואי בנגב 2018 – נתונים נבחרים. מרכז המחקר והמידע, הכנסת.
- זוסמן, נ., וודברג, י. ומיעארי, ס. (2016). מדדי הפשיעה בישראל בשנים 1990-2010 תוך התמקדות בחברה הערבית. בנק ישראל, חטיבת המחקר.
- הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (א"ת). מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי. נדלה ב-19/07/2020 <https://bit.ly/327r9Y2>
- הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2016). מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי. <https://www.sviva.gov.il/infoservices/reservoirinfo/doclib2/publications/p0801-p0900/p0817.pdf>
- הלמ"ס (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה). (2017). מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי. <https://bit.ly/2Q8Jdvy>
- המועצה הלאומית לשלום הילד. (2018). ילדים בישראל, שנתון 2018.
- מאל"ו (מרכז ארצי לבחינות והערכה). (2020). הבחינה הפסיכומטרית – דוח סטטיסטי לשנת 2019. https://www.nite.org.il/files/statistics/graphs_2019_acc.pdf

ברגר-טיקוצ'ינסקי, ט., אניסמן, א., וקלינברגר, א. (2022). זכאות לבגרות בבתי הספר הבדואים בנגב – דו"ח הערכת הישגי בוגרי בתי הספר הבדואים תש"ע-תשע"ט. מכון סאלד ומכון מאיירס-ג'וינט ברוקדייל.

מאל"ו (מרכז ארצי לבחינות והערכה). (א"ת). ציוני הבחינה הפסיכומטרית: חישוב, דיווח למוסדות ולנבחנים, בדיקה חוזרת. נדלה ב-20/1/2020. <https://www.nite.org.il/psychometric-entrance-test/scores/>

ממשלת ישראל. (2016). מדדי איכות חיים, קיימות וחוסן לאומי, 2015. https://economy.pmo.gov.il/CouncilActivity/Strategy/Documents/file_Madadim2016.pdf

משטרת ישראל, אגף תכנון והארגון מחלקת אסטרטגיה מדור מדידה ומידע. (2018). השנתון הסטטיסטי 2017.

משרד ראש הממשלה. (2010). הצבת יעדי תעסוקה לשנים 2010 – 2020.

צ'רניובסקי, ד., בשאראת, ב. בוורס, ל., בריל, א. ושרוני ח. (2017). בריאות האוכלוסייה הערבית בישראל. מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל.

תירוש, א. ואייל, י. (2018). מדדים חברתיים-כלכליים של האוכלוסייה הבדואית בנגב. דמ-774-18. מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל.

Ceglarz, A., Beneking, A., Ellenbeck, S. & Battaglini, A. (2017). Understanding the role of trust in power line development projects: Evidence from two case studies in Norway. *Energy Policy*, 110(c), 570-580.

Inter-Agency Task Force on Israeli Arab Issues. (2018). *Gateway to Academia: A three-year government plan to enhance access to higher education for Negev Bedouin*.

OECD. (2017a). *How is life? 2017 - Measuring well-being*. <https://www.oecd.org/statistics/how-s-life-23089679.htm>

OECD. (2017b). *Starting strong 2017: Key OECD indicators on early childhood education and care*.

נספח א: רשימת מדדים לאיכות חיים, קיימות וחוסן לאומי (הלמ"ס)

1. רמת חיים חומרית

1. עושר פיננסי של משקי בית
2. צריכה אינדיבידואלית למעשה לנפש
3. מדד ג'יני לאי-שוויון בהכנסות נטו לנפש סטנדרטית
4. הכנסה ריאלית לאומית פנויה לנפש
5. חוב ציבורי ופרטי לנפש כאחוז מן התמ"ג – חוב ממשלתי כאחוז מן התמ"ג
6. חוב ציבורי ופרטי לנפש כאחוז מן התמ"ג – חוב משקי הבית כאחוז מן התמ"ג
7. שביעות רצון מהמצב הכלכלי

2. מעורבות אזרחית וממשל

1. מעורבות אזרחית
2. שיעור ההצבעה בבחירות הכנסת
3. אמון בממשלה
4. אמון במערכת המשפט
5. יכולת להשפיע על מדיניות הממשלה
6. שיעור נשים בתפקידי ניהול במגזר הציבורי
7. שיעור ערבים במגזר הציבורי

3. איכות התעסוקה

1. שיעור התעסוקה
2. שיעור המועסקים במשרה חלקית שלא מרצון
3. הכנסה חציונית ברוטו מעבודה של משק בית
4. שביעות רצון כללית מעבודה
5. שיעור הנכגעים בתאונות עבודה
6. שיעור האבטלה הממושכת (מעבר לשישה חודשים)
7. מועסקים שחשו אפליה במקום העבודה

4. חינוך, השכלה וכישורים

1. שיעור המתקשים במתמטיקה במחקר פיז"ה
2. שיעור בעלי השכלה על-תיכונית והשכלה גבוהה בקרב בני 30
3. שיעור למידה בגילי 15-17
4. שיעור הזכאות לבגרות בקרב בני 26
5. כישורי בוגרים: אוריינות קריאה ואוריינות מתמטית
6. חינוך בגיל הגן: שביעות רצון הורים
7. שביעות רצון ממערכת החינוך
8. מדד מוביליות חברתית – יחס הסיכויים להיות בעל השכלה גבוהה, לפי השכלת ההורים

5. סביבה

1. פסולת ממוחזרת – פסולת ביתית, מסחרית וגזם
2. שביעות רצון מן הניקיון באזור המגורים
3. רעש חיצוני המפריע בדירה
4. אספקת אנרגיה מתחדשת
5. שביעות רצון מפארקים ומאזורים ירוקים באזור המגורים

6. בריאות

1. תמותת תינוקות
2. תוחלת חיים
3. הערכה עצמית של בריאות
4. עודף משקל בקרב ילדים
5. תחושת דיכאון
6. קידום בריאות – מדד מסכם של התנהגויות בריאות
7. תחלואה בסרטן – מקרים חדשים של שאתות ממאירות
8. אמון במערכת הבריאות

7. רווחה אישית וחברתית

1. שביעות רצון מן החיים
2. תחושת יכולת ומסוגלות אישית – ציפיות בנוגע לעתיד
3. תחושת יכולת ומסוגלות אישית – תחושת יכולת להתמודד עם בעיות
4. תחושת בדידות
5. תחושה שאין על מי לסמוך בשעת משבר או מצוקה
6. תחושת אפליה
7. אמון כללי

8. דיור ותשתיות

1. מדד הוצאה לדיור
2. שביעות רצון מן הדירה ומאזור המגורים
3. אוכלוסייה שאינה מחוברת לטיפול בשפכים
4. שביעות רצון מן התחבורה הציבורית באזור המגורים
5. צפיפות דיור – מספר נפשות לחדר

9. פנאי, תרבות וקהילה

1. שביעות רצון מן האיזון בין העבודה לתחומי חיים אחרים
2. עיסוק בפעילות התנדבותית

10. טכנולוגיות המידע

1. מועסקים בענפי טכנולוגיות המידע והתקשורת
2. כישורים בוגרים: פתרון בעיות בסביבה מתקשרת
3. נגישות למחשב
4. תחושת ביטחון בסביבה מקוונת
5. שימוש במחשב
6. שימוש בשירותי ממשל מקוונים